

საქართველო
საგარეო ურთიერთობების
მინისტროს ბიუროსთვის

საგარეო ურთიერთობების

„ნიმუხები“

ბუბუნი

ჩემი ნახევარი

მეორე წიგნი.

გამოსცემს ი. მანუჩიშვილი.

ქუთაისი

ი. მანუჩიშვილის სტამბა.

1913.

საანბნებო გამომცემლობა

„ ი მ მ რ ა ე თ ი “

19423

ბუბუი

ჩემი ნაწარები

მეორე წიგნი.

გამოსემა ი. მანსვეტაშვილისა.

ქუთაისი

ი. ქილაძის სტამბა.

1913.

სამსოჯენა ოქრონი

ՅԱԿԱՆՅԱՆՅՈՒ.

აკაკის მეორე წიგნის სარჩევი.

ახალი ნაწერები:

შომაკვდავის ფიქრები	1 გვ.
შარანცოვი (პოემა დიალოგებათ)	3 "

ძველი ნაწერები:

სხვადასხვა გვარი სიყვარული	59 "
სხვადასხვაგვარი ტრფობა	61 "
გამოსალმება	63 "
ჩემს მეგობარს	65 "
რჩევა ახალგაზდა მწერლებს	68 "
სიმღერა	72 "
გაუბედავი სიყვარული	78 "
სიყვარული	75 "
სიჭაბუკე	76 "
ქნების გასამართლება	78 "
* *	83 "
ძველი და ახალი წელი	85 "
ძართული „ანბანი“	90 "
პატრიოტის აღსარება	96 "
ძოლო-ბუზის პასუხი	98 "
სიმღერა	101 "

II

I	102	გვ.
II	103	”
* *	105	”
მეგენდიდან „ვარდი და ეკალი“ (სათლავის ქვაზე)	106	”
მეორე ქვაზე	107	”
მეგენდიდან „ბოგია მეჩანგურე“	108	”
მედის სიმღერა	110	”
მის სიმღერა	111	”
ცოლის სიმღერა	113	”
* *	115	”
* *	115	”
* *	117	”
იმერული ლექსი	118	”
მუხამბაზი	119	”
საწყალი და დარბაისელი	120	”
ბაზაფხულის სიმღერა	123	”
ზაფხულის სიმღერა	124	”
შემოდგომის სიმღერა	125	”
ზამთრის სიმღერა	127	”
* *	128	”
თაგვეების ლათია „დავკარგე ფერის ხმაზე“	130	”
* *	133	”
* *	135	”
* *	135	”
ვარეშების სიმღერა:	136	”
თვალის ახილვა	137	”

III

სხვადასხვა ერი: ინგლისელები, ნემცები, იტა- ლიელები, ფრანგები, ქართველები, ბერ- ძნები	142 „
უცხო მხარე	151 „
სიმღერა	152 „
ღედა და შვილები	153 „
პითხვა მიგება	155 „
სიყვარული	156 „
მზრუნველებს	160 „
ჩემს მეგობარს	161 „
ბ ს	163 „
ნატვრა	165 „
უ ს	167 „
ნ ს	168 „
მესტვირული	169 „
იავ-ნანა	176 „
ღედა და შვილი	177 „
ქინტოს სიმღერა	179 „
ქინტო	180 „
პვადმყოფი	181 „
მუშებს	183 „
* *	184 „
ბამოცვლილი დრო	187 „
ახალი გზა	187 „
მეგობარს	190 „
ბაგრატ დიდი (ისტორიული პოემა)	193 „

IV

მრი ქართველი (მთია მესხი და ადამ ბებუ- რიშვილი)	216	„
მცნება	236	„
მინდა რამ ვსთქვა	242	„
ღამურა (ზღაპარი)	243	„
დიდო ვინმე	247	„
* *	248	„
ქართველი ქალი	249	„
ახალი წელი.	250	„
პოეტის გული	254	„
ბამოსალმება	255	„

მომაკვდავის ფიქრები.

უ ჩემ სამშობლოს გამოადვიძებს,
ჩემი სიკვდილი, აჰა, მეც მზად ვარ!...

მოდის ჯალათო, შენი მახვილი,
შეუბრალებლად, ზედ გულზე დამჰკარ!.

შოველი წვეთი ჩემის სისხლისა,
თუ კი გამოზდის მამულისშვილსა,
ცოდვა არ არის, რომ მოვერიდო
მაშინ მე ტანჯვას და თვით სიკვდილსა?

არა! სიკვდილი ვერ შემაშინებს,
მომზადებულსა მამულის მსხვერპლსა!
მზად ვარ შევსწირო სული და ხორცი
და სამშობლოზე ვყრიდე ჩემს ფერფლსა.

თუმცა პირადი ჩემი ცხოვრება
შოველთვის იყო ტანჯვა—ვაება,
მაგრამ სიკვდილში ვპოვებ სიცოცხლეს ✓
და ის იქნება თვით უკვდაება!...

—
თუ კი იმედი მე საიქიოს
ზამყვა უკეთეს მომავალისა,
რომ ჩემს შემდეგი შთამომავლობა
იქნება შემძლე თვისის ვალისა!..

—
ღიას, თუ მოძმეთ გამოადგება
ჩემი სიკვდილი მზადა ვარ მეცა!..
ზამოღვიძებულს, სურვილს ქვეყნისას,
ხელს მოუმართავს, მწამს მე, თვით ზეცა.

ვახანცოვი.

(პოემა დიალოგებაჲ)

I თ ა ვ ი.

ვახტანგ თრბელისა და მისი შვა
ალექსანდრე.

ალექსანდრე.

აველ წმინდა სიონში,
რომ ლოცვა მომესმინა,
მაგრამ მწარე ოცნებამ
სულ სხვა გზით გამაფრინა:

მომავონდა ძველი დრო,
ღღეს, თითქმის, სანატრელი,
რომელზედაც შეცდომით
ჩვენით ავიღეთ ხელი;

ის დრო, როცა ჩვენივე
ჩვენ ვიყავით უფროსი

და სამღვდელოებასაც
შავდა კათალიკოსი;

ბაისმოდა ყოველგან
წირვა-ლოცვა ქართული;
ძანანახით გალობა,
ქართულ კილო ჩართული.

დღეს სადღაა ანც ერთი?
სუყველა გადაგვარდა;
შეგვძულდა ჩვენი თავი
და სხვაც არ შეგვიყვარდა.

დატრიალდა უკულმა
ჩვენი ცხოვრების ჩარხი...
ძვეყნის შეუფერებლად,
სხვა კუთხით გაჰყავთ არხი!..

დღეს ნინოობა არის,
მოციქულთა სწორისა,
სიონში ვერ ვინ ვნახე,
ბარდა ერთი-ორისა!

რატომ? მიტომ რომ დღესაც
აღარ სწირვენ ქართულიად
და ჩვენი ლიტანია
მოსპობილია სრულად.

მკზარხოზი სწირავდა
ზორმად სლავენურადა;
მლოცველებს არ ესმოდათ,
ძონდათ სანანურადა.

ასე დღეს ხვალიობით
ზალხი დაკარგავს რჯულსა ..
დამღუპველი შარა-გზით,
მიადგება უფსკრულსა.

მე ქართველი ურწმუნო
ვერ წარმომიდგენია!...
აი რამ მომიკიდა
ცეცხლი და გენია! (ტირის)

ვახტანგ.

იჰ, შენ და შენს ოცნებას!...
ლამის გადაგიყოლოს
მაგრე ხომ შენს სიცოცხლეს
შენვე მოუღებ ბოლოს?!

ალექსანდრე.

და რად მინდა სიცოცხლე,
მწვავი, გამწარებული,
თუ მუდამ ნაღველ-შხამით
მევსებოდეს მე გული?

ჯერ იყო და თათრებმა
არ მოგვცეს მოსვენება.
იტაცებდა იმათ გულს
ჩვენი ქვეყნის შევენება.

ერთი მხრიდან სპარსეთი,
მეორიდან თურქები
და, მათი წანაქეზი,
ჰაფკასიონის მთები.

რჯულის და ეროვნების
მოკავშირე ქართველი,
მარტო თვითონვე იყო
თავისს-თავის დამცველი.

ვიგერებდით ურიცხ-მტერს,
სანამ გვქონდა ძალ-ლონე.
ვითხოვდით შემწეობას;
არ ვინ იყო გამგონე ...

ვახტანგ.

(ჩამოართმევს სიტყვას)

და მაშინ გამოგვიჩნდა
ჩვენ მომხრედ ჩრდილოეთი,

ჩვენი თანა-მორჯულე,
ჩვენსავით სწამდა ღმერთი!

მოგვხიბლა ტკბილი სიტყვით,
დაგვარწმუნა მან ფიციტო,
ჩამოგვართვა პირობა
და მერე?... აღარ ვიციტო!

მსეები სუყველა,
მეც კი მაქვს შეგნებული,
მაგრამ ჯერ კიდევ მაინც
არ გამტეხია გული!

რაც რომ დღეს გვემართება,
ღროებითია ყველა.
აქაური მთავრობა
მოქმედობს როგორც მელა;

ჩაუგდია სახრავად
უპატრონო ქვეყანა!...
მგელი, რომ ცხვარს დაიჭერს,
მას შეიბრალებს განა?

იქ მთავრობას გვაბეზღებს
ატყუებს თვით რუსეთსა
და აქ კი ჩვენ სისხლსა გვწოვს...
აღარ სტოებს არც წვეთსა.

მაგრამ მითქვამს და ვამბობ,
რომ ეს წამაველია!...
რა გაეწყობა, უნდა
მოვითმინოთ ვალია.

ალექსანდრე.

ჰი, მაგრამ აღარ უნდა
მოთმინებას საზღვარი?
მაგისტანა ნუგეში
სიცრუეა... ზღაპარი.

თუ რომ ვერ მოვესწრებით,
რალათ გვინდა იმედი?
ზაღაგვიწყდა, ეს არის,
საშვილიშვილოდ ბედი.

ღღემდი თუ ხორციელად
მტრისაგან ვიყავთ ტანჯული,
ღღეს უფრო არ მოგვიკლეს
ფარისეველობით სული?!

სული როცა მოკვდება,
მაშინ ხორციც მკვდარია!.
და აი ქართველობას
ღღეს ხელი რამ დაჰრია!.

ვახტანგ.

მე სუყველა მაგრეა,
აზრით მეც გეთანხმები,
მაგრამ რა ვქნა, რომ სულ სხვას
ჩამძახიან. პანგები:

არსებობს შემოქმედი
ღმერთი... სიყმიდანვე მრწამს!...
მის ხელშია, ის გაჰწონს
საუკუნესა და წამს.

შმისოდ ყოლიფერი
ამ ქვეყნად ტყუილია!
ვისაც ის სწამს იმისთვის
სიკვდილიც კი ტკბილია.

მს პატარა სამეფო,
თვით ღვთისმშობლის წილ ხვედრი,
როგორ ამოვარდება?
ტყვილად ბედს რაღა ჰყვედრი?

ამ ძველის-ძველ სამეფოს
ბევრი ჭირი უნახავს,
მაგრამ თვითარსებობა
მაინც კი შეუნახავს.

ამ მშვენიერ ქვეყანას
ქველა ეჭიდებოდა,
ქართველი, მომგერებლად
ქველას წინ უხვდებოდა.

ღღეს ის დიდი ქვეყნები
მოსპობილია ყველა
და ჩვენ კი როგორც ძველად
მივჩანჩალობთ ნელ-ნელა.

ის დიდი ბაბილონი
და დიდი ასურეთი,
ჩვენ რომ გვეჩხუბებოდენ,
სად არიან ანც ერთი?

როდესაც გაძლიერდენ
ქვეყნად მაჰმადიანნი,
მათ მთელ საქრისტიანოს
მიაყენეს ზიანი:

დაამხვეს ვიზანტია
და სლავიანთ ქვეყანა,
მაგრამ ყურანმა ძალა
აქ ვერ შემოიტანა.

მეცხრე საუკუნიდან
ჩვენ გვებრძოდენ უსუსტრად

და მაინც კი გადავრჩით,
თუმცა გადავრჩით ცოცხალ-მკვდრად.

მართ ხელში ხმალი გვექონდა
და მეორეში—ჯვარი.
რომ ხალხს არ გაქრობოდა
ძრისტეს წმინდა ლამპარი.

და თუ არ სასწაულით,
მაშ ისე როგორ მოხდა,
რომ ამდენ განსაცდელში
ჩვენ სული არ ამოგვხდა?

მაგრამ ღმერთი გვეფარავდა.
ღღესაც ის დაგვიფარავს
და გაუძლებთ განსაცდელს
ისე, რომ ვერ დაგვმზარავს.

უღმრთოდ არ გადასწყდება
ჩვენი სამშობლოს ბედი!..
აი რას მეუბნება
და მიქაელის იმედი.

ალექსანდრე.

(ალტაცებული გადაეხვევა)

მაგ შენი პირით, ძმაო;
ლაპარაკობს თვით ზეცა!
შენი სიტყვა მალამოდ
ბულის წყლულზე დამეცა!

აწ ჩემთვისაც აიხსნა,
მტანჯავი, გამოცანა;
მგოსანო, შენმა სიტყვამ
მეც კი ამაფრთოვანა.

ღიახ ღმერთი .. მხოლოდ ის!..
იმას უნდა მივენდოთ,
ჰიტვირთოთ ჯვარი მძიმე...
არ დავჩეთ უიმედოთ!

მაგრამ ხალხი ბრბო არის,
ძნელი გამოსარკვევი
და გულს მალე გაიტეხს,
სხვა ცხოვრების ნაჩვევი.

თუ რომ არ გამოუჩნდა
მას წინასწარმეტყველი
და არ შეუშვირა მან
ბანთიადისკენ ხელი.

ღა ეს შენ ხარ, მგოსანო,
ციური მოციქული,
რომ, გულ-გატეხილ ქართველს,
ბამოუბრუნო გული.

ვახტანგ.

არა, ძმაო, მე არ ვარ!
ხალხის წინამორბედი
ის არის, ვინც დასწერა
მისათვის „ქართლის ბედი“.

ალექსანდრე.

(შეფუცხუნებით)

ტატო ბარათაშვილი?!
აბა რა სათქმელია?!
მისი მოციქულობა
შოვლად საეჭველია!

მისგან სადღეის-დღეო
ჯერ რა გაგვიგონია?
ჰოქლი რომ არის, თავი
ბაირონი გონია!

ნაწერებში ეტყობა,
რომ არის გონიერი,

მაგრამ საქმით რა არის?
სრულიად არაფერი!

ცრუპენტელა, მეჭორე,
უსაქმოდ მაწანწალა!
რასში გამოიჩინა,
მიჩვენე, ჭკუის ძალა?

შთაებოლოდ დასცინის,
რასაც კი მოჰკრავს ყურსა
და დიდ რამედ აფასებს
უბრალო სამსახურსა!

მდივან-ბეგად ჩამდგარი
სუნით დაეძებს ჩინებს;
დაცუნცულობს, ოხუნჯობს
და მოცლილებს აცინებს.

არა, მამულიშვილი
მაგრე არ მოიქცევა...
ბიძა მისს ბრიგოლს სწუნობს
მაგრამ ვერ მიეწევა!..

ვახტანგ.

(ნაღვლიანად)

აღექსანდრე, ვინ შენ და
ვინ ეგ უსამართლობა?!..
ტატოზე განა ითქმის
მაგდენი საძაგლობა?

ვიცი რათაც არ მოგწონს...
ზგონია გესლიანი...
მიტომ, რომ მას არ უყვარს
ზვარად მრბელიანი.

ბრიგოლს თუმცა აღიარებს
ის დიდებულ პოეტად,
მაგრამ დასცინის და რაცხს,
ქართველების ხორცმეტად.

ასე ამბობს: ბრიგოლი
ქარგი ქართველიაო,
მაგრამ ურუსოდ ყოფნა
ჰი არ შეუძლიაო.

იმათგან გამოვლის
ზვარის გადიდებასო
და ამაში საქვეყნოს
ხედავს ის დიდებასო.

თვითონ კი ხალხის შვილი
არის, სულით ობოლი;
ღადის ყველგან, დაჰბორგავს,
რომ გამონახოს ტოლი.

მაგრამ ვერსად უნახავს
ჯერ მისი იდეალი
და არ იცის რაღა ქნას?
მბნევა გზა და კვალი.

შაცადოთ!.. ყმაწვილია!..
რომ დადარბაისლდება,
როგორც უნდა მოიქცეს,
თავის-თავად მიხვდება.

თავს დაუდებს სამშობლო
ძვეყნის ბედნიერებას
და იმ თავ-დადებაში
თვით იგრძნობს ნეტარებას..

ცუდი მხარე თუ რამ აქვს,
მს ბუნების წესია:
სადაც ვარდი ამოდის
იქ ეკალიც სთესია.

მაგრამ ვარდის მომკრეფი,
ეკალს მოერიდება.

ტატოც ჩვენი ვარდია,
ჩვენი ქვეყნის დიდება.

სულით, გულით მაღალი
ქართლის შვილი, ქართველი
და მომავალში მისგან
ბევრ კეთილს გამოველი!

ალექსანდრე.

ღმერთმა ქნას, მაგრამ ჯერ კი
პრაფერი შვილია!..
ოცნებობ და ოცნება
მატყუარი... ტკბილია.

სულ ოცნება.. ოცნებას
როგორ უნდა გადავჰყვეთ?
ჩვენი გრძნობა-გონება
ბავუხადოთ იმედს ტყვედ!...

ცეცხლი რომ ეკიდება
სახლს, უნდა მიშველება
და არ განზე გადგომა,
შორით მჭერ-მეტყველება!

ჩვენც ცეცხლი გვიკიდია,
თანდათან ძლიერდება

19423

და თუ რამ შეუძლია,
ის რაღას უჩერდება?!..

რომ ჩამჯდარა განჯაში...
ახლოს არ გვეკარება
და აღარც აგონდება
სამშობლოს ნეტარება?

ზანა მაგვარი იყვენ
წინასწარმეტყველები?
თუ ახლებს ვეღარ ვხედავთ,
მოვიგონოთ ძველები!

დახე იერემიას,
რაა მისი გოდება,
თუ არ სამშობლოს ვლოვა...
მწვაფი ცეცხლის მოდება?!

მბრახლებში იყო,
იმათ არ შორდებოდა
და წინასწარ სათქმელებს,
ცრემლით ეუბნებოდა.

ტატო კი ხალხს მოშორდა,
პრაფერს ეუნება.
მიკვირს, როგორ ასვენებს,
თუ აქვს დიდი ბუნება?

ბრა!.. ჩვენი ნუგეში,
შოვლის შემძლე ღმერთია
იმას უნდა მივინდოთ.
მხოლოდ ერთად-ერთია!
(პირჯვარს იწერს)

II თ ა ვ ა.

(ბარათაშვილი შემოიჭრება მოულოდნელად სიცი-
ლით. მრბელიანები შეკრთებიან და წამოდგებიან).

ბარათაშვილი.

ილა მშვიდობის!..

ორივე

ტატო?!

საიდან მოგვევლინე?
როდის მოხველ? რასა იქმ?
ბვითხარ!.. გაგვაგებინე!..

ბარათაშვილი.

ბანჯიდან ჩამოვედი
ერთი-ორის კვირითა,

ბევრის ჭაპან-წყვეტითა,
ღიღი გასაჭირითა.

ბზები წამხდარი იყო.
პრავინ ყავს პატრონი!
სწორეთ მართალი უთქვამთ,
რომ „მეფობენო დრონი“.

ბერი ვერ გაიხარებს
დედინაცვლის ხელშია!...
თვალს გვიხვევენ კოცნითა!.
ხელს გვიჭერენ ყელშია!!

მროვნული ღირსება
შველა შელახულია
და ტანჯვა-მოთმინებაც
ჩვენი პირუტყვულია.

ჩვენვე ვეპოტინებით
სიზრმებსა და ზღაპრებსა,
რასაც დედინაცვალი
ახურავს კრელ საბნებსა.

ძველი წეს-წყობილება
მღვასავით იცვლის ფერს;
რაც ვიყავით აღარ ვართ
და რაც ვართ დღეს—ის თქვენ მტერს!..

ალექსანდრე.

(ალტაცებით აწყვეტიებს სიტყვას)

ღმერთო!. რა მეყურება?!..
ნუ თუ შენა ხარ ტატო!?
მაშ შენი მოქმედება
როგორ უნდა გავმარტო?

—
აყოლიხარ ქალებსა,
მათში ჭორიკანაობ
და ცხოვრების ტალღებში
უკულმართად ჰბანაობ!

ბარათაშვილი.

(წარბ-შეკვრით)

ღიახ, მე იქ ვიციანი,
სადაც არ მიხარია!..
არ იცი რომ სიცილი
ზოგჯერ ცრემლზე მწარია?

—
შენ სტირი, მე ვიციანი,
საგანი კი ერთია
და ვინ სცდება ჩვენ ორში
ბამკიოხხავი ღმერთია!

ღღევანდელი ქართველი
აღარ მოჩანს ქართველად;
იმიტომაც მოგშორდით
და გავიჭერი ველად.

თათრებში ვიმალები,
შევეფარე განჯასა
და აღარა ფრად ვაკდებ,
მოძმეების.. განსჯასა!

იქ ვიგონებ სამშობლოს,
ჭირს იმითი ვიქარვებ
და ჩემ გულის პასუხებს
მარსკვლავებს ვუზიარებ.

ვახტანგ.

(სევდიანის ღიმილით)

მაგრამ მაინც ვერ გასძელ,
ვერ მოიქარვე ჭირი!...
ჩამოსულხარ ტფილისში
და აგერ ჩვენთან სტირი.

ბარათაშვილი.

ხან ასეა, ხან ისე—
ტრიალებს ეს ქვეყანა..

მე კი ორმა შემთხვევამ
თქვენთან ჩამომიყვანა.

პირველი ის, რომ მითხრეს:
რალაც დაგიწერია,
„იმედი“ ჰქვიათ, თურმე,
ბულის ამადგერია.

მეორე — ღიმიტრი მწერს:
ნუ აგვადებ ხელსაო!
რად არ ნახავ ჩვენ ახალ
მთავარ-მართებელსაო?

ბრაფი ვარანცოვია
ჰოველგვარად სრულიო;
ვეცადოთ რომ მოვიგოთ
ჩვენც იმისი გულიო!

ამ ცოტა ხანში ყველა
მართად შევიყრებითო
და მოვილიპარაკებთ
შენის თან დასწრებითო!

აი რას იწერება
ღიმიტრი შიფიანი,
ბამოცდილი ქართველი,
შორს მჭვრეტელი, ჰქვიათი

და ახლა კი მშვიდობით!
მინდა, რომ სხვებიც ვნახო
და ღიმიტრის წერილზე
ბრიგოლიც გავაძრახო.
(ეთხოვება და მიდის. სიჩუმე).

ვახტანგ.

ახლა ხომ თვალით ნახე,
ტატო როგორ ჰღელავდა?
შოველი მისი სიტყვა
ცის სიწმინდით ჰვლავდა.

ის თურმე სულ სხვას ჰფიქრობს.
ჩვენ კი იმაზე სხვასა...
მდინარე დიდიც იყოს
ვერ ჩასწვდეს გულში ზღვასა!..

ალექსანდრე.

რაღა მეთქმის?! შენ სიტყვებს
ამტკიცებს მისი ქცევა
და აწ თქვენ, ორივეზე
იყოს მაღლით კურთხევა!..

ჩემ გულ-გატეხილობის,
ჭეშმარიტად მრცხვენია!
ღღეს აქ ის გავიგონე,
რაც ღღემდი არ მსმენია.

მაგრამ რადგანაც ღღეს არის
ნინოს ღღესასწაული,
მისმა მადლობა და ძალმა
ბამიმთელა მე გული.

მრწამსა და აღვიარებ:
ქართლი აღორძინდება
და ღვთისმშობლის წილ-ხვედრი,
არ ვის დაეწინდება.

(მიდის პირჯვრის წერით)

ვახტანგ.

(გააყოლებს თვალს)

აი ძველი ქართველი:
წმინდა, პატიოსანი.
მე რა ვარ შედარებით?
—საცოდავი მგოსანი!..

III თ ა ვ ი.

(დიმიტრი შიფიანი და ბარათაშვილი
საუბრობენ).

დიმიტრი.

ხვა ყველა იქით იყოს!
იცი რად დაგიბარე?
ჭირშიაც და ლხინშიაც
საჭიროა მოყვარე.

რომ შენს გულში ნადები
მასაც გაუზიარო!..
თუ სწუხარ—მოაწყინო,
თუ ჰხარობ—გაახარო!

შენც კი მატყობ, მგონია,
რომ ვარ გახარებული?
ღღემდი ჩვეულს ტანჯვისას,
სხვა გვარად მიგრძნობს გული.

ბავიციანი ახალი
მე მთავარმართებელი,
მისგან ჩვენი ქვეყნისთვის
ბევრ კეთილს გამოველი.

სხვა ნაირი რამ არის...
სწორეთ რომ ზეკაცია
და თანასწორად უყვარს,
სუყოველი ნაცია!

მს ის ვარანცოვია,
მდესას რომ მმართავდა;
მის ხელშიაც ზღვის პირი
ბახრეკილი აპყვავდა.

ჩვენში ადრეც ყოფილა
და უყვარს საქართველო,
მაშინ ყვავილოვანი...
დღეს კი დამკვნარი მდებო!

დიმიტრი ტიციანოვს (+)
ახლდა სულ პირტიტველა.
ჩენი ქვეყნის ავ-კარგი
შესწავლილი აქვს ყველა.

ბარათაშვილი.

მე ის ვარანცოვია?
ბრაფ-ვარანცოვი? განა?..
მღჩად რომ იმერეთში
მეფესთან გაიგზავნა?

+) ^{სა} ტიციანოვს იქვე ქართული - ქაბაძე
ქაბაძე ^{სა} ტიციანოვს ბარათაშვილი -
სტოლი ბარათაშვილი 18036. ქაბაძე

დიმიტრი.

ღიახ! და მისი რჩევაც,
რომ დაეჯერებინათ,
სოლომონი ტრაპიზონს
არ აიჩენდა ბინათ!

მაგრამ გადასულ საქმეს
ნულა გამოვუდგებით!..
ის ვიფიქროთ, ახალ-დროს
როგორ მივეგებებით?

ღღეს ის დრო, რომ ყოფილა,
აღარ არის... აღარა.
და გრაფიც დაგვიბრუნდა
მოხუცი და ჭალარა.

მჯერა, რომ საქართველოს,
ასე დასწეულბულს,
ნელა-ნელა განკურნავს
და მოუბრუნებს ის გულს.

შნაზე: ბრიგოლ, პლატონი, ჯ
ბლუხარიჩი, ლევანი — ჯ
და სხვანი. გავამჟღავნეთ
ჩვენ ჩვენი გულის თქმანი.

სუყველას მოეწონა
ჩემი წინა დადება.
არავის მონდომია
მისთვის შრომა-მზადება.

ბარათაშვილი.

მაგ-აზრს მეც ვეთანხმები.
შსინჯოთ ეს ერთიც კადე!
უკეთესს რას იფიქრებს,
შავი დღის გადამკიდე?

ვნახოთ და სასიკეთოს,
თუ კი რამეს დავატყობთ,
თავს დავსდებთ, თორემ ძალით
შელარა ფერს გავაწყობთ.

თუ მართლა შეიყვარა
საბრალო ქართველობა
და თანაც გამოიჩინა
ჩვეულებრივ ქველობა,

მეტიც არა უნდა რა...
მოიგებს ქართველის გულს
და აქ საშვილიშვილოთ
ჩაჰწერგავს წრფელ სიყვარულს.

ღმერთმა ჰქნას, რომ გამართლდეს,
მე შენი განძრახული.
რომ შეგვიყვაროს და მით
მოიგოს ჩვენიც გული.

ახლა სხვაზე გადავიდეთ!
რას შვრებიან „ჩვენები“?
მზათ არიან ყოველთვის
წაიგძელონ ენები.

და საქმეს კი ერიდონ?
იქვემ-ქვეშონ მონურად
და რასაც უური მოჰკრან,
იძახონ კაჰკაჰურად?

ბიძა ჩემი ბრიგოლი
ხომ კარგ გუნებაზეა?
ბიდეფ ფიქრობს, რომ რუსეთს
დაუმონოს აზია?

პლატონი რაღასა იქმს,
ჩვენი ფილოსოფოსი
რომ არავინ გონია
თავისს თავზე უფროსი?

აღარ ამბობს: „ქართველებს
ზვწყალობს მალლით ღმერთიო:

ბაბილონიც გამოვხარბით
და თვით ასურეთიო?

გაბრიელისა

2020

მსჭამდით: რომს და საბერძნეთს,
სპარსეთს, არაბეთსაო...
აროდეს უმტყუნია
ჩვენთვის სვე და ბედსაო?

ახლა რუსის ხელში ვართ,
რუსეთს ჩავებარეთო
და სახრავიც ბევრი გვაქვს
შველგან შინ და გარეთო?

ღიმიტრი.

ამბობს!.. იმას არ ფიქრობს,
რომ დრო მაშინ სხვა იყო,
ძველი წეს-წყობილება
იმ ძველმა დრომ წაიღო.

ალარ გამეორდება
ის, რაც ძველათ ყოფილა
და ჩვენც ველარ აღვადგენთ
იმას, რაც დამხობილა!..

ბარათაშვილი.

პლატონს არ დაედრახვის
მაგნაირი მსჯელობა.
ფილოსოფია არის
მარტო მისი, ხელობა.

სიძველის მიმდევრობით
ვისაც თავი ექება,
აწმყოსა და მომავლის
აბა, რა გაეგება!?

პლატონი იქით იყოს!..
ბლუხარიჩზე მითხარი
ისევ ისე ზარმაცობს?
როგორ არის? სად არი?

დიმიტრი.

სოფელშია! ოძისში
ჩაჯდა მოიკალათა.
მრთხელ ჩამოვიტყუე,
როგორც იქნა, ძალათა.

პომედია შეუთხუზავს
„ზაყრა“ დაურქმევია

და გრაფ მარანცოვისთვის
მას ძღვნად მიუერთმეცია.

ღამიბარა მე გრაფმა
მის გადასათარგმნელად
და მეც, როგორც შევიძელ,
ბადაფუთარგმნე ხელად.

ზრადმა ბევრი იცინა,—
სულ ცრემლოები დაღვარა,
მოეწონა ავტორი
მოლიერს შეადარა.

და, მართლაც, კარგი არის,
მეც დიდათ მომეწონა!..
თუ ღღეს ვინმე მისთანას
დასწერდა, არ მეგონა.

ძარგათ გამოუხატავს
ჩვენი ზნე-ჩვეულება:
ჭირი, ლხინი, ქორწილი,
ბლოვა და წვეულება.

ზრათს უნდა, სასახლეში
რომ წარმოადგენიოს
და მისი შინაარსი
ქველგან მოაფენიოს.

ღიღი თანამგრძობია
ბრათინაც... მისი ცოლი!
და მოდი შენც აიღე
ჩვენთან ერთი რამ როლი!..

ბარათაშვილი.

არა, ჩემო ბატონო
არ ვარგვარ აქტიორად
ხალხში ისეც მორცხვი ვარ...
შევრცხვები ერთი-ორად!!

ღავიწყე მარტოობა...
სრულად განცალკევება!
და რად გინდა, ხელ-ახლა
რომ ბადეში გავება?

ვგრძობ, რომ არ შემოძლია
მაგვარ რამეს კეთება!..
მე სულ სხვა გზას ვადგივარ,
სხვა მაქვს გულის კვეთება!

წავალ ისევე ბანჯას,
შევუდგები სამსახურს
და, თუ იქიდან რამეს
სასიამოს მოვჰკრავ ყურს,

მაშინ მეც ერთად თქვენთან
თანგრძნობით გავიხარებ
და იმ სიტყბოს ვარსკვლავებს
ცაში გავუზიარებ.
(მთხოვება და მიღის).

დიმიტრი.

შმაწვილია!.. ცხოვრების
ბევრი არ გაეგება,
და ოცნებით ვარსკვლავებს
შეტრფის .. ეჭიკჭიკება.

IV თ ა ვ ი.

ვარანცოვი მარტო, დაფიქრებული დადის.

ვარანცოვი.

მე რომ მინახავს, ის აღარ არის!..
რამ გამოცვალა ასე ქართველი?
სადღაა მისი ამაყი სახე,
შეუპოვრობის გამომხატველი?

ძალ-დატანებით შეშინებულსა,
თითქოს, დასმია რაღაც ბეჭედი;

ზმირი ქცეულა ნაცარქექიად
და მოუხრია მონურად ქედი.

—
ვფიქრობ და ვერა გამიგია რა,
რას შეუცვლია მათი ბუნება?
უნდა შევიტყო სხვებს გამოვკითხო...
მრთს მათგანს მაინც ეცოდინება.

—
(დიმიტრი შიფიანი შემოდის და გაჩერებული
დგას კუთხეში. მარანცოვი დაინახავს
და მიუბრუნდება):

მე დაგიბარე... ისე კი არა
როგორც უნცროსი მისმა უფროსმა.
მსურს, რომ გულ-გახსნით, ვით მეგობრებმა,
ზავიზიაროთ ჩვენი გულის თქმა!

(დიმიტრი თავს უკრავს. მარანცოვი სკამზე მიუ-
თითებს და დასხდებიან).

ვარანცოვი.

მრთ რასმე გკითხავ, ნუ დამიფარავ,
და გამომიტყდი ვით მამას შვილი!
მრთ დროს განთქმული ქართველთა ვრი,
რად არის ასე დღეს გამოცვლილი?

—
სთქვი! რად გაჩუმდი? ენა ჩაგვარდა?
ნეტავ რას ნიშნავს ეგ მდუმარება?

თუ არას მეტყვი და დამიფარავ,
როგორ შევიტყო გარემოება?

დიმიტრი.

(წამოდგება)

როგორც ღმერთს, ისე თავის უფროსსაც
შერ ეტყვის ტყუილს ვერა ქართველი,
და რომ ტყუილი მოგახსენოთ რამ
ამას, ბატონო, ნურც ჩემგან ელი!

და თუ მართალი გითხარი ყველა,
ზარ, თუ ის თქმა ჩემგან გეწყინოს!...
ჭკუა-გონება თუმც დამეთანხმოს,
მაგრამ გულმა კი ვერ მოითმინოს

და გამირისხდეთ!...

ვარანცოვი.

(აჯენს)

მე გეუბნები,
როგორც მოწაფეს მისას მოძღვარი
და შენ რაც იცი და როგორც იცი
დაუფარავად ყველა მითხარი!

დიმიტრი.

მაშ თუ მაგრეა, ვერ დაგიფარავ!..
სუყოლიფერი თქვენი ბრალია:

მოტყუებულმა, რუსების ხელში
ღღეს საქართველომ სული დალია!..

ვარანცოვი.

(შეკრთება)

მოტყუებულმა?! მაგას რას ამბობ,
ბანა ჩვენ თქვენთან მიტომ მოვსულვართ,
რომ ჭირ-ნახული, უმანკო სული
მოგიკლათ განძრახ და ამოგართვათ?!

დიმიტრი.

ასე კია და!... რალად დაფეიცო?
თქვენთან ტყუილი გმობაა ღვთისა!
და ბნელ-საქმეებს რა ნათელს მოფენს
ბადაფიცვა და თქმა ტყუილისა?

ვარანცოვი.

მაშ მომიყევი, თუ არა სცდები!..
მაგით გაუწევ შენ ხალხს სამსახურს
და ნათქვამს, რომ არ გამომეპაროს,
ბულ მოდგინებით მეც დაუგდებ ყურს.

დიმიტრი.

(დაფიქრების შემდეგ)

ეს მშვენიერი ედემ ქვეყანა,
საჭირ-ბოროტოდ გაჩენილია,

თვალის და გულის სწორად წარმტაცი,
მომხიბლავი და თანაც ტკბილია.

იმ თავიდანვე, როგორც თაფლი ბუზს,
ისე იწვევდა სხვადასხვა ერებს
და სისხლით რწყავდა ატეხილ ქალებს,
ნაპრალ-კლდეებსა და მთისა წვერებს.

ხან ერთს ეჭირა და ხან მეორეს,
ვერ ჩერდებოდა ვერც ერთის ხელში.
მომსვლელი, მოსულს არა ზოგავდა,
ღანას ურჭობდა საკლავად ყელში!

ბოლოს მოვიდა ქართველთა ერი,
ჩამოესახლა დიდხნობით მკვიდრად,
მაგრამ სხვებსაც რომ თვალი ეჭირათ
ბადაიკიდეს სხვა ერები მტრად.

ჯერ ბაბილონი და ასურეთი,
მერმე ბერძნები და დიდი-რომი.
ამათ ყველასთან, ამ პატარა ქართლს
შეუსხლეტელი ქონია ომი.

როცა გამოჩნდენ მაჰმადიანნი
და გაძლიერდენ ქვეყნად გმირულად,
შემოესიენ საქართველოსაც
და სისხლს აქცევდენ კოკის-პირულად.

ღამხვეს იმათ თვით შიზანტია,
სლავიანების დიდი ქვეყნები.
და მეროპიაც ძლივს იბრუნებდა
სულს, მათგან ნაწყენ-ნაზიანები.

მს ურდო ძალი სტიქიონური
ქრისტიანობას ემუქრებოდა,
და, მართლაც, ძლევა მოსილთა ხელში
სარწმუნოება, თითქმის, ჰქრებოდა.

როგორც სამეფოს საქრისტიანოს,
ქართლსაც მოადგა ის მოსისხარ-მტრად,
მაგრამ ქართველი შეუპოვარი
თავდადებული დაუხვდა მედგრად.

ხმლითა და ჯვარით მოსაგერებლად
და აიტანა ცეცხლი და ალი,
რომ ჩააბაროს გოლიათ რუსეთს
ქრისტიანობის მან მომავალი?

ვარანცოვი.

და არც მოსტყუვდით! ეგ იყო მხოლოდ
მართად-ერთი გზა მომავალისა!...
მაგაზედ არის დამყარებული
ბედნიერებაც „თქვენი ხვალისა.“

დიმიტრი.

აგრე ვფიქრობდით ჩვენც, მაგრამ ახლა
სად არის ჩვენთვის ბედნიერება?
არა თუ ხორცი, თქვენმა განძრახვამ
სულიც მოგვიკლა და ხალხი ჰქრება!

—
შითა წესია დაღალულისა,
ჩვენ შესვენება გვეჭირვებოდა
და ჩაგიდევით თავი კალთაში,
დაღლილობით რომ სული გვხდებოდა,

—
მამობდით: ძმურად გამოგვაშუშებს,
რომ აღგვადგინოს უფრო ძლიერად,
და მასთან ერთად ჩვენც შევებრძოლოთ
საქრისტიანოს მტერს ღონიერად.

—
„ძალა აღმართს ხნავს!“ ნათქვამი არის.
არ აგვისრულდა ის, რაც გვეგონა!..
აგვხადეთ მძინარს ყოველიფერი
და შევიქენით მორჩილი მონა.

ვარანცოვი.

სცდები! რუსეთმა თქვენ დასაპყრობად
როდის იხმარა მახვილით ძალა?
თქვენ თხოვილობდით, ხომ, მფარველობას?
და თქვენი თხოვნა მან შეიწყალა!

დიმიტრი.

ქიდეც ეგ არის!.. გავაღეთ კარი,
შემოვიყვანეთ, ვინც შეგვიწყალა,
მაგრამ, როგორც კი მოიკალათა,
ბამოიჩინა ჩვენზედვე ძალა!

ვილაც კაპიტან ისპრაენიკები
ღანიშნა უფროს პიონერებად,
და იმათ ქვეყნის ტანჯვა მიაჩნდათ
საპირადო რამ ბედნიერებად.

ერთი მათგანი მიადგა სოფელს
შმწეოს, უძლურ — უიარაღოს
და ძლიერება ვითომ რუსეთის,
რომ აგრძნობინოს და დაანახოს,

ძალლი მოხარშა უწმინდურ შარდში,
შეაკაზმინა განავალითა,
ღიდს და პატარას, ქალსაც და კაცსაც
აყურებინა ყველას თვალითა.

და მერე უთხრა გაოცებულებს:
„აბა, მიდით და ახლა სჭამეთო!“
საღდათებს უთხრა: „ვინც არა სჭამოს,
ბაამათრახეთ და აწამეთო!“

ვარანცოვი.

(იკმუხნება)

ზადარეული ვილაც ყოფილა!..

დიმიტრი.

არა, ეს ჰქონდა მას ნაბძანები,
იმ დროში ბევრი რამე ხდებოდა
ზასაოცარი ამისთანები.

ვარანცოვი.

აჰ! აჰ! ნუ გჯერა! ტყუილი უთქვამთ!
მაგას არ იზამს, მირონ ცხებული
და არც იქნება მთავრობისაგან,
მაგგვარი რამე მოწონებული.

დიმიტრი.

ბევრი ამ გვარი და ეს ამბავიც
არხივში არის მოხსენებული.
საქმის ქალაქში რომ ჩაიწეროს
არ შეიძლება, ვკონებ, ტყუილი?

ვარანცოვი.

(დაფიქრდება)

მიკვირს! მიზეზი რამ იქნებოდა
მაგრე მოქცევის და სასტიკობის?

დიმიტრი.

სხვა არაფერი! ძალ-მომრეობა
შუღლის მონაზე და ბატონ-ყმობის!

ვარანცოვი.

არა! მე, როგორც მთავარ-მართველს,
მაღალ-მთავრობის წარმომადგენელს,
შემიძლია ვსთქვა... ნიშნად სიმართლის,
ბულზე დავიდებ წმინდის გრძნობით ხელს.

მაგვეარი რამე მაღალ-მთავრობას
არა ქონია მაშინ სახეში,
რომ ადგილობრივ—მისს მოხელეებს
მტრულად გაებით მძიმე მახეში.

უნდოდა მხოლოდ თქვენი გამოხსნა,
ჩავარდნილების დიდ—განსაცდელში,
და სურდა ტბილად ამოგესუნთქათ
სასიყვარულოდ მის მტკიცე ხელში...

დიმიტრი.

რომ შეგვრჩენოდა ჩვენ დედა-ენა
და ეროვნული ჩვენი ელ-ფერი?
ბულით კი რუსი ვყოფილიყავით?
ჩვენც ეგ გვინდოდა... სხვა არაფერი!.

მაგრამ მთავრობამ ადგილობრივმა
სულ სხვა გასაჯა და მოისაზრა!..
არ დაუფარავს, რაც გულში, ქონდა,
ბამოაქვეყნა... გამოაბაზრა!

შარყავთ თქვენი თვითარსებობა,
თქვენი წესი და წყობილებათ!
აი ეს არის ჩვენი გეგმების
საყოველთაო განახლება!.

ვერ შევიწყნარეთ ჩვენ ეს განძრახვა
და დავიმარხეთ გულში სურვილი.
ღმერთზედა დაგვრჩა მხოლოდ იმედი:
ან გამარჯობა და ან სიკვდილი!..

ვარანცოვი.

და რას ეძახით თქვენ გამარჯვებას?

დიმიტრი

რომ ეროვნული შეგვრჩეს ელფერი
და რუსი ვიყოთ პოლიტიკურად,
აი, რა გვინდა... სხვა არაფერი!

ვარანცოვი.

და ეგ სურვილი, რომ აგისრულდესთ,
ქართველი რუსზე მოიბრუნებს გულს?

დიმიტრი.

მოიბრუნებს და შიგ ჩაისახავს
მთავულობასთან მტკიცე სიყვარულს!

ვარანცოვი.

აბა, მეც გეტყვი, როგორც მამა შვილს.
ბაგიზიარებ ყველა ჩემ ძრახვებს,
თუ ქართველებიც მომეშველებით
და 'შენც გადასცემ ამ ჩემ სურვილს სხვებს:

შინდა, ქართველი დარჩეს ქართველად
ისე, როგორიც ყოფილა ძველად,
მისი წარსული მომავლისათვის
ვიხმარო მხოლოდ მე საფუძველად.

არც რჯულს შეეებო, არც ეროვნებას,
არც მისს სიწმინდეს, მის დედა-ენას,
რომ არ უშლიდეს მომავლისათვის
სწორსა მსვლელობას და აღმა-ფრენას!

მივაწვდენ მხოლოდ იმ საზრდოს სულის,
რაც მომავალ დროს შეეფერება,
რომ არ ჩამორჩეს სხვა ხალხებს ზდაში!
თვისს არსებაში გრძნოს ნეტარება.

მხოლოდ მსურს მარტო ვულის მოგება,
არ ჩამოვართმევ რუსთან უფლებას
და შემოვიტან დროს შესაფერად
მალალ—სწავლასა და განათლებას.

შოველ მხარეში, ყოველ ქალაქში
ზავმართავ სკოლებს და გიმნაზიას,
რომ განათლება მისწვდეს აქედან,
ღღეს ჩამორჩენილ და ბნელ-აზიას!

ქართველ ქალებსაც, რომ დაემსგავსონ,
დროს შესაფერად, წინანდელ დედებს,
ნინოს სახელზე, ჩემი მეუღლე,
თავისის ხარჯით სკოლებს აუგებს.

ჯერ ეს ვიკმაროთ და მერმე კიდევ
მომავლისათვის სხვებიც ვიფიქროთ!

მაგრამ ჯერ უნდა მთიული ხალხი
აჯანყებული ჩამოვიშოროთ.

აი ეს არის ჩემი უანძრახვა,
ზადაწყვეტილი რამ... უეჭველი;
და შენც ამაზე, აბა, რას მეტყვი
შით ღვიძლი შვილი? როგორც ქართველი?

დიმიტრი.

(აღტაცებით)

ქურთხეულ იყოს თქვენი განძრახვა
და მობრძანება მთავარ-მართველად!
თქვენთვის თავს დასდებს მთლად
საქართველო
და გაუხდები სადიდებელად!!

(წამოდგებიან, შიფიანი თაყვანსა სცემს და გა-
დის. შარანცოვი მარტო დადის დაფიქრებული).

შარანცოვი.

(თავისთვის)

მოსელიანს ბევრი რამ უთქვამს
ისტორიული და არ მეჯერა.
ამან კი მისის გაბედულ-სიტყვით
ბული მატკინა და ამიძგერა.

ხალხი, რომელსაც წარმოუშობავს
დიდი სულ-მნათი შოთა რუსთველი,
მისი არსება რად უნდა იყოს
ასე ორჭოფი და საეჭველი?

—
არა, ეს ხალხი სულ სხვა ხალხია,
ბევრის მნახველი, ბევრის გამგონე!..
თავ-გამეტებულს, ქრისტეს რჯულისთვის
შეუღევია ძალი და ღონე.

—
და აწცა გულით გარუსებული,
მაგრამ ქართველი გარეგნობითა,
ის დაამშვენებს რუსეთის გვირგვინს
მაღალ-გონებით და ტკბილ-გრძნობითა.

—
ბაქრობა ქვეყნად ამ გვარი ერის,
არს შემოქმედის შეურაცხყოფა!..
რაც სატანჯველი ღღემდის უნახავს
ბამოსაბრძმედად ისიც ეყოფა.

—
ვით მართლ-მორწმუნე და ქრისტიანი,
მე შევუდგები ჩემსა განძრახვას
და ხალხის გრძნობაც ჩემს აზრს და სურვილს
შეუერთდება ვით მდინარე ზღვას.

ათი წლის შემდეგ.

ვარანცოვი, შჩერბინინი და კურიერი. (ვარანცოვს პაკეთი უჭირავს და გზარებული ელაპარაკება თავისს თავს).

ვარანცოვი.

ბურიის ჯარით ნიკო მრისთავს
ბაუმარჯვნია სერასქირზედა,
რადგან სალდათებს ქართველი ჯარიც
მიშველებია გასაქირზედა.

ახალ-ციხეში ანდრონიკოვი
და ნიგოთში იმარჯვებს ნიკო,
სულ მცირე ჯარით და ორგანვე კი
საქმე გადაწყდა რამ საარაკო.

(მიუბრუნდა შჩერბინინს)

ახლა რას იტყვი ჩემ ქართველებზე?

შჩერბინინი.

ბამართლდა თქვენი შორსმკვრეტელობა
და მასთან ერთად ქართველებისაც,
მრთვეულობაში უეჭველობა...

კურიერი.

თვით რუსებსაც კი გადააჭარბეს
ამ თათრის ომში ერთგულებითა:
ხელ ჩართულ ომში ქალებიც იყვენ
ხელში კეტებით და ნამგლებითა.

ვარანცოვი.

(შჩერბინინს)

ახლა ხომ გესმის, რომ ქართველები
რუსებთან ბრძოდენ თანასწორადა
და სადაც ჩვენი სისხლი იღვროდა,
მათიც იღვროდა ერთი-ორადა?

კურიერი.

როცა დამარცხდა .. გატყდა თათარი,
ჩვენ მაინც შვება არ მიგვიცია
და გაქცეულებს ჩაუდგა კვალში,
ფეხ-ფეხ მოსდევდა მათ მილიცია!

ვარანცოვი.

შენც მახარობლად დაუნიშნავენართ,
როგორც ვაჟკაცი ჩვენი ერთგული,

ღა დეე, ჯვარმა წმინდა—გიორგის
შენ დაგიშვენოს ამიერ გული!

(კურიერი მადლს უხდის და მივა. ჩამოვარდება
სიჩუმე).

შჩერბინინი.

მე ქართველობას ვადევნებ თვალ-ყურს
სამოქალაქო მხოლოდ ნაწილში.
რუსების მეტი არა ახსოვთ რა
აღარც მღვიძარეს და აღარც ძილში.

ღა იმათ საქებ-სადიდებელად,
თითქოს საერთოდ შეეკრასთ პირი!..
არ შეუძლიათ რომ აიტანონ,
თუ გაიგონეს რუსებზე ძვირი!

ღა თქვენ კი, როგორც ცით მოვლენ-
ნილსა,
ისე შეგყურებსთ ქართველი. ერი,
ღღეს რუსის ხელში საშვილიშვილოდ
მოსვენებული და ბედნიერი.

ვარანცოვი.

საშვილიშვილოდ?! ეგ ჯერ ვინ იცის?
მე ხომ ყოველთვის აღარ ვიქნები?

და შეიძლება, რომ მოადგილემ
მოშალოს ჩემი გეგმა... საგნები.

ამ საკვირველ ხალხს ისე შეხედოს,
როგორც დაპყრობილ ვისმეს ველურსა,
და მაშინ იმათ ერთგულ სამსახურს
ვინღა მიაპყრობს თვალსა და ყურსა?

მაგრამ იმედი მაქვს მომავლისა,
როდესაც ყველა გამოიცვლება
და ცეცხლისა და მახვილის ადგილს
დაიჭერს სწავლა და განათლება.

ნახევარი საუკუნის შემდეგ სიზმარი.

მგოსანი.

(სძინავს და აბოდებს)

უცხო სტუმარო! მითხარი: ვინ ხარ,
რომ შემოსულხარ კარ-დაკეტილში?
თუმცა ჯერ არც ერთხელ არ მინახავხარ,
თვალწინ მიდგიხარ ცხადად და ძილში!

მე შენი სახე, სხივ მომფინარე,
ხიდის წინა სდგას გაბრწყინებული
და გადაჰყურებს მტკვარს, ქუდ-მოხდილი,
მოწყენილი და დაფიქრებული.

შენ ხომ არა ხარ ცისკრის სხივებზე
ჩამონაყოლი, ცით ჩამოსული,
მარად—სახსოვარ—დაუფიწყარი
დიდ-მარანცოვის უკვდავი სული?

თავს მიქნევ? ის ხარ? მაშ ნება მომეც,
დავემხო მის წინ და ვსცე თაყვანი
იმას, რომელსაც შეთვისებია,
ჩემი გულის თქმა: ჩემი ძრახვანი.

მაგრამ ვაი, რომ მისი განძრახვა
პლარ ასრულდა. . გადასხვაფერდა
და აღარა სძგერს ქართველის გული,
ისე, როგორაც მის ხელში სძგერდა!

რა მიზეზია? — ის რომ მის შემდეგ
აქ ყოლიფერი გამოიცვალა,
და პატივ-ახდილ ქართველობასაც
ძალ-მომრეობის დააწვა ძალა.

მას უგონებენ სხვადასხვა მიზეზს,
ჩასცივებიან უმიზეზოდ მტრად,
რომ გააძეონ საქართველოდან
და იმათ ნაცვლად თვით ჩადგენ მკვიდრად.

ან გაარუსონ!.. და მერე რა გვარ?
მხოლოდ ენით და არ გულითა,

სასტიკ-ბრძანებით... ძალ მომრეობით
და არა სიტკბო, სიყვარულითა.

სასწავლებელში ყველგან საერთოდ
მოსპობილია ენა ქართული.
ბვიგმობენ აწმყოს და მას სცდილობენ,
რომ შეგვაძულონ ჩვენი წარსული.

ღღევანდელ გეგმით ჩვენი "შვილები"
შერას სწავლობენ, ტყვილად სცდებიან.
და ორთა შუა გამომწყვდელი,
შერც აქ და ვერც იქ ველარ სწვდებიან!

ხალხმა დაკარგა სარწმუნოება,
ღღეს იმას აღარ მოეპოება;
აღარც სიწმინდე, აღარც სიმშვიდე
და არც სიმართლე და სასოება!

შისი ბრალია? სამღვდელოების!..
რუსის ხელშია და იმიტომ ჰსურს,
რომ გაარუსოს... თორემ ზნეობას
ის არ ადევნებს, თვალს და არც ყურს!

არ გჯერა? ამბობ, შეცდომიაო?
ჩვენ სამწუხაროდ, მაგას ჩვენც ვხედავთ,
მაგრამ, რომ არას გვათქმევინებენ.
ჩვენც სიმართლის თქმას ველარა ვბედავთ!

ჩივ

ასე ამგვარად ღონე მიხდილი
მართ ქართველები, დღეს ცოცხალ-მკვდარი.
და სანუგეშო, რომ რამე გვიოხრას
მომავლისათვის, არავინ არი!

შენა ხარ, განა, ცით მოვლენილი,
წინამორბედი და მოციქული,
რომ ნაწამები და გატეხილი
ბამოამთელო ისევე გული?

სიტკვი და ყურს გიგდებ, ნათელ-მოსი-
ლო!

მე სამი სიტყვა, აბა, რა არი,
რომ ქართველობა გამოაბრუნოს
ღღეს დატანჯული და ცოცხალ-მკვდარი?

ღიღო მოხუცო! მე წინდაწინვე
შეთაყვანები მაგ შენ ციურ—ხმებს,
რომ სიტყვა-სიტყვით მეცა გადავსცე,
შენგან სულ-ჩადგმულ, ჩემსა მოძმეებს!
(პითომ ყურს უგდებს აჩრდილის სიტყვას და
იმეორებს).

1) სიტყვა.

„სანამ ქართველი დაუდევრობით
თვით არ შეიცვლის თავისს ბუნებას,

ბარეშე მტერი, ურიცხვიც იყოს,
ვერ მიაყენებს იმას დიდ ვნებას!“

მგოსანი.

უკვე დაჰკარგა!.. ის აღარ არის,
რაც რომ ყოფილა უწინდელ დროში!
დაჰკარგა მისი ძველი მახვილი,
და ვერც შეიშნო სანაცვლოდ გროში!

2) სიტყვა:

„სანამ ქართველი კუდა-ბზიკობით
სარწმუნოებას არ ააღებს ხელს,
ბულ-გაუტეხელად და შეუპოვრად
მაინც აიტანს ყოველ-განსაცდელს!“

მგოსანი.

აღარც ეგა აქვს!.. აალო ხელი!!
სარწმუნოება დაკარგა მისი,
და დავლუბულ ვართ, თუ მაგაზეა,
დამყარებული მისი შერმისი!..

3) სიტყვა:

„სანამ ქართველი მხნეობს სიმართლით
და არ დაჰკარგავს თავისს მიწა-წყალს,
ის მოიმზადებს საშვილიშვილოდ
სანუგეშებლად, კეთილ-მომავალს?“.

მგოსანი.

დააკარგვინეს ძალით, თუ ნებით
აღარა რჩება მათ მიწა-წყალი.
სხვებს ასახლებენ მათ მაგიერ
და მათ დარჩებათ მაშ მომავალი?!

ვარანცოვი.

(ვითომ აჩრდილი)..

მე ჯერ, აღრია! გულს ნუ ვავიტეხთ...
მოგვევლინება ჩემი მოგვარე
და ხელ-ახლავე გამოგაბრუნებსთ
რუსის მოყვარედ, რუსის მოყვარე!

მგოსანი.

(გამოიღვიძებს და აქეთ-იქით იხედება).

მს, რა მეზმანა?! ცხადივით ვნახე,
რომ ვარანცოვი გამომემცხადა
და დღევანდელი შავი პირ-ბადე,
ვით მოციქულმა მალლით ამხადა.

თან „სამი სიტყვა“ გადმომცა მცნებად
და ამიღელვა შხინარეს გული!...
ნუ თუ ამ ქვეყნად უნდა დამყარდეს
„ძმობა“, „ერთობა“ და „სიყვარული“!

სხვა-და სხვა გვარი სიყვარული.

აროველ ქალმა სიყვარული
ტრფიალებით გამოხატა,
კაცის გული რკინად სახა,
თვისი მასზედ ანდამატა.
იმერელმა კი ამ გრძნობას
ანგარიშიც დაუმატა, —
სთქვა: „თუ კაცი თავი არის,
ძალი უნდა იყოს კატა!

რომ კუდ ქნევით და კრუტუნით
შეაცდინოს, დაიჭიროს,
ხან შეიპყრას, ხან გაუშვას,
ხან აცინოს, ხან ატიროს,
არც მოკლას და არც არჩინოს,
მის მკვრეტელი გააკვირვოს,
და მსხვერპლი რომ დაუმტლექდეს,
მერმე სხვებზედ ინადიროს!“

მეგრელმა სთქვა: „სიყვარული
უნდა იყოს დაფარული, —
ტურასავით ფაცხაში ძვრეს,
თუ დაუხვდეს კარ-ხურული;
მაჟვანბელად თავს დამაწვეს,
მით დამიფრთხოს ტკბილი რული
და მთელ დამეს მაცოდვილოს,
შპარმახვრინვით სთქვას მაყრული!“

ბურულმა სთქვა: „სიყვარული
რას მიქვია დაფარული,
ბაბედული უნდა იყოს,
პირდაპირი, ვით შურდული,
ბაუწყვეტის კავშირითა
ბადაბას ორი გული
შიგ ყვავილი ჩამისახოს
და მუდამი გაზაფხული.

ბაცი უნდა ლომი იყოს,
ღედალ ვეფხვად მე დამსახოს,
მე ჩიტვივით მეჭიკჭიკოს,
სხვებს ზარის ხმით შეუძახოს,
რომ მის შიშით ყველა ძრწოდეს,
ხელი ვერვინ ვერ შემახოს;
და იგი ღმერთმა შეარცხინოს,
შინც ამ გვარი ტრფობა სძრახოს!“

სხვა გვარი ტრფობა.

ალო, ნუ იცხებ ფერ-უმარულსა,
ნურც იხუჭუჭებ შენ კეკლუცად
თმას:

ვერ მომიმატებ მით სიყვარულსა,
ვერც გაადიდებ ამ ჩემს გულის-თქმას.

ღრო გადაგსვლია! არ ხარ ყმაწვილი,
ზამოგიტყდები, ვერ დაგიფარავ,
ზაკლია კიდევ საძირის კბილი;
ნულარ ყმაწვილობ, წლებს ნუ იპარავ!

რა საჭიროა, რომ კარგად იყო,
ისევ მიყვარხარ გულ-ადეღვებულს!
თუ შენ გიყვარვარ, რად გინდა ფიცი:
სცნობს საყვარელი საყვარლისა გულს!

საქვეყნოდ გეტყვი, რომ დაიჯერო:
შემსჭვალული ვარ მე სიყვარულით!
მსურს, გული მხოლოდ შენთვის ვაძგერო
და გეტრფიალო სულით და გულით!

მისთვის მიყვარხარ, რომ შენ ხარ ქალი
ჭეშმარიტების გრძნობით აღესილი;

რომ აასრულე მშობელის ვალი
და გამოზარდე მამულის-შვილი!...

რომ ნანინაში შენს პატარა შვილს
არ უძღეროდი მრუდე მადლობას
და სიყრშიდანვე იმ უმანკო ჩვილს
რომ არ აჩვევდი მით საძაგლობას!

მტყოდი: „თუმც ხარ შენ ჩემი შვილი,
მაგრამ ეკუთვნი პირველ სამშობლოს!
შენ კი მიიღე ღირსი სიკვდილი
და დედა-შენმა, დეე, იოზლოს!

შმეცრებისგან დამონებული
ვართ, შვილო! არ გვაქვს ჩვენში ჩვენ ბინა,
და შენ აივსე მათ შურით გული, —
ეს არის, შვილო, ჩემი ნანინა!“

წრთენიდი რა შენ შვილს აი ამ გვარად,
პატიოსნების გზა მოუპოვნე
და სიყვარული მამულის მარად
ღედის რძესთანა თან შეაწოვნე!

მომეცი ხელი, გული მაქვს ცხელი,
რომ მოგეხვიო, მომეცი ნება!
შენ გენაცვალოს კეკლუც ყოველი;
მხერიც იყოს მათი შვენება!

მე შენ არ გეტრფი შევენებისათვის,
არც თითები გაქვს ბროლივით თლილი!
მე გაამბორებ ხელზედ მისათვის,
რომ მაგით გეპყრა მამულის-შვილი!

შენს მკერდს ვემთხვიო, მაქვს მე სურ-
ვილი,
თეთრი რომ არის — მისთვის კი არა!
არა... მისთვის, რომ მამულის-შვილი
ჰეშმარიტ დედას მაგ გულში გეპყრა!

მაშ ნულა იცხებ ფერ უმარულსა,
ნურც იხუჭუჭებ შენ კეკლუცად თმას!
ვერ მომიმატებ მით სიყვარულსა,
ვერც გაადიდებ მით ჩემ გულის-თქმას.

გამოსალმება.

ემო ჩანგო, ობოლ მწირო,
ჩემის უბედობის ძირო!
მტრებისაგან ქვებ ნასროლო,
მოყვრებისგან განაწირო!

ბეთხოვები შენი მონა...
ვერ მოგიმკე ვარდის კონა!...
ნაცვლად ეკლის თაიგული
ბიძღვენ მწარ-სიცოცხლის წონა!...

შის ესტიროდით ჩვენს არეში
ან დღე, ან ღამე — მთვარეში?
უპასუხოდ რად მივდივართ,
მეგობარო, სამარეში?...

რას ვკითხულობთ? შორს არ არი,
წავიდეთ სამარის კარი!...
უკანასკნელად იუღერონ
სიმებმა სიკვდილის ზარი,

რომ დამშვიდდეს გულის ვნება:
ერთს წამს ვნახო განსვენება
და ოცნებით დამეხატოს
მე ამ გვარი მოჩვენება:

ბამოჩნდეს ქართველი ქალი,
რომ ემოსოს კაცის ძალი
და მამულის სიყვარულის
ბულში ედვას ტრფობის ალი!

მას ქაბუკი აძლევდეს ხელს,
ვით თანამგრძნობს შის სასურველს,

და ორ-კეცის სიყვარულით
ზადიოდენ ბრძოლისა ველს!...

რომ მათ ჰქონდეთ ერთი პირი,
ერთი ლხინი, ერთი ჭირი
და ერთად გამოეზარდოსთ
მამულისთვის შვილი გმირი!

მაგრამ, ვაი, რასა ვჰსური?
თითქო ვიყო უსუსური!...
რად ვერ ვგრძნობ, რომ ოცნებითაც
ვერ იხარებს უბედური!...

ეჰ! გაჩუმდი, ჩანგო კრულო!...
სუ! ნულა სძგერ, გულო წყლულო!...
და, რაც მტანჯე, ის მაკმარე...
უშფოთველად გაქრი, სულო!...

ჩემს მემობარს.

მელში მიჭირავს შენი უსტარი,
ნუგეშად, სატრფოდ მონაწერია,
ბრძნულის აზრისა, გრძნობით დამტკბარი,
და მით ამ გულის ამბაჯერია!..

მოგიწერია, ყველაზედ მეტო,
ჩემი წყლულების ტკბილო მალამო:
„ბრძნობით აღვსილო, ჩემო პოეტო,
შენსა სევდასა ნუ მიმალამო!“

შენ არ მოსტყუვდი ჩემის ღიმილით,
სჩანს, გეყურება ამ გულის ძვერა!...
და მეგობრულის თანგრძნობით ტკბილით
ბსურს მომისმინო მე აღსარება,

რომ ჩემი მკვნობი, ჩემი მღალაფი,
ბლახ ჩემი ტვირთი გაიზიარო?
მაშ მოამზადე, თანმგრძნობო, თავი,
რომ შენცა ჩემთან ცრემლები ჰღვარო!..

წარსული, აწმყო და მომავალი
ჩემი არს ბრძოლა ჩემივე ბედის!
მით სისხლის ცრემლით მომერწყო კვალი
და სურვილიცა განქრა იმედის!

ძმათ სიყვარულით აღმევსო გული,
რა რომ შევიძელ ავ-კარგის ცნობა,
ვწრომობდი მათთვის თავ-განწირული,
მაგრამ ვერ ვჰპოვე მათში თანგრძნობა!..

ვიდოდი ხალხში შეუპოვარად
პირ ბადიანი და მომღიმაჩი,

მაგრამ ჩუმად კი მიწურავს ღვარად
მხვრით წართავი ცრემლები მწარი!...

სულით და გულით ობოლი, მწირი
ჩემთ დღეთა ასე ვათენ-ვაღამებ,
რომ სისუსტისგან თავს მაინც არ ვხრი
და უგუნურს მტრებს მით არ ვახარებ.

მაგრამ კაცი ვარ მეც-ხორც-შესხმული,
შბედურს წამებს მეც ხშირად ვმონებ,
და მაშინ, რომ კვლავ გამემხნეს გული,
სიმხნის მალამოდ მე შენ გიგონებ...

ბიგონებ და კვლავ ისევ ხალისით
ჩემს მწარე მიზანს ვემსახურები
და განწმენდილის მე სინიდისით
საფლავისაკენ მივეშურები...

რადგანც ვიხილავ მე განსვენებას
უგრძნობლობითა იმ უმწარ-ტკბილით,
ბოლოს მოუღებ რა მოთმინებას
საუკუნოსა უფსკრულის ძილით!

სადაც სიცოცხლით გაჭირვებული
ბავებები მე მყის მდიდარი მკვდარი,
რადგანც ჩემ ცრემლით დასოვლებული
იქ თან ჩამყვება შენი უსტარი!...

უსტარი ტკბილი, ცოცხლის ნუგეში,
უსტარი ცივის მკვდრისა სიმდიდრე,
უსტარი მყოფი ამ ჩემს უბეში,
რომლითც გიგონებ, ცოცხალ ვარ ვიდრე!...

ჩჩევა ახალგაზდა მწერლებს *)

აჭიჭინე აჭი ბაჭია!
მართალს, ჭკვიანურს ნურას იმღერი
თორემ გამოჰხრავს შენს ჩანგს, ვით ჭია,
ჭკუის მტარვალნი ტვინ-მეისტერი.

„ჩჩევა ახალგაზდა მწერლებს“.

*) ბანსვენებული ღავით მრისთავი, დრამების გადამკეთებელი, მეტად გულ-წრფელი და კეთილი კაცი იყო. ამას შემდეგი ამტკიცებს: როცა ის ოდესაში სტუდენტი იყო, და ჩვენ ერთმანეთს არ ვიცნობდით, თურმე მე იმას საშინლად ვეჯავრებოდი და ვსძულდი. ეს მწერლობითაც აღნიშნა განსვენებულმა: დამიწერა ლანძღვა-კრულვის ლექსი, სადაც გველიც კი მიწოდა და სხ... მე, რასაკვირველია, ხმაც არ გამიცია. ოდესიდან, რომ დაბრუნდა, მაშინ, კი ძალიან ვერი-

როგორ არ იცი? ჩვენში მართალი
ისე წამხდარა და სცვლია ფერი,
როგორც ურიის მყრალი ფართალი!
ამას გვიმტკიცებს ტვინ-მეისტერი!

მაგრამ სიცრუეს და ორ-პირობას
მარად თაყვანს სცემს ერი და ბერი,
და ვინც არა სცემს—სჩადის ვირობას!
ამას გვარწმუნებს ტვინ-მეისტერი!

შენ ხარ პოეტი, ცხოვრების სარკე,
სადაც იხატვის ყოველიფერი,
მაგრამ ნუ ხატავ ყველას, თავს არგე!
ნუ გადიმტერე ტვინ-მეისტერი!

დებოდი, რადგანაც ვიცოდი, რომ არ ვესიამოვნებ-
ბოდი. მართხელ მოულოდნელად შემოვიდა ჩემ-
თან, ცოტა ჭერ მიხდილი და დამეკითხა:—
მიმიღებო?

—რატომ არა? დიდის სიამოვნებით—უთხარი
მე—ყოველგვარი ნიჭი მიყვარს და პატივის მცე-
მელი ვარ!

—ჰი, მაგრამ მე რომ ცუდათ გიხსენიებდი?!

—მე შენი საქმეა!.. ალბად ცუდათ მიცნობდი...

—საქმეც ის არის, რომ სულაც არ გიცნობ-
დი!.. მხოლოდ განაგონებით მყავდი წარმოდგე-
ნილი.

სჯობს, ნუ დასცინებ ხელ-ჯოხიანებს,
ბინდა შიგ თავშიც უფრენდეს მწყერი,
თორემ იცოდე, რომ გაზიანებს
და გაგიწყრება ტვინ-მეისტერი!...

ხალხში სამართალს ტყვილა ნუ ელი!
თუ გსურს არ მოჰკვდე ჩვენში მშვიერი,
ფარისევლობას მიჰყავი ხელი
და მოგიწონებს ტვინ-მეისტერი!

ხელ-ჯოხიანებს სიტყვა თუ ფული
წინ დაუყარე, როგორც ცხენს ქერი,
თუ გსურს მოიგო იმათი გული
და ასიამო ტვინ-მეისტერი!...

დიდ-კაცს რომ შეხვდე, წინ გაუგორდი,
ზურგით ასწმინდე მის ფერხთა მტვერი,
შმცროსი სჩაგრე, ტოლს გაუსწორდი
და დაგიმადლებს ტვინ-მეისტერი!

ბანზე შეაგდე შენი კალამი,
რომ დაეყაროს ბლომად მას მტვერი,
თუ გსურს მიიღო ხალხის სალამი
და შეირიგო ტვინ-მეისტერი!

ააჭიჭინე აჭი ბაჭია!
მართალს, ჭკვიანურს ნურას იმღერი,

თორემ გამოჰხრავს შენს ჩანგს, ვით ქია,
ჭკუის მტარვალი ტენ-მეისტერი!

სიმღერა.

ავიზამთრდა, სუსხმა დაგვკრა,
ტკბილ ტაროსი შეგვეცვალა
და უწყალო ქარიშხალმაც
აორკეცა თვისი ძალა!...

შინც თვის ტომის ტყავისაგან
შეიკერა ქერქი თბილი,
მას სიცივე ვერას ავნებს
და ცხოვრებაც ელის ტკბილი.

მაგრამ რა ქნას, ვისაც ამ გზით
არ უკერავს სამოსელი,
სიცივე რომ მიადგება
და შიმშილი კუჭის მწველი!

სჯობს, მიჰბაძოს იმან მერცხალს:
სიცივეს თუ შეუშინდეს,
ბაეშუროს დასაღვლეთით,
ფრთა გაშალოს, გადაფრინდეს.

საზრდო მისცეს სულსა და გულს,
მით სურვილი დაიმწიფოს;
და როს ზამთრის შეუპოვრად
თვისი ღონე მოიკრიფოს,

მაშინ ისევ გადმოფრინდეს,
აჭკაკიკდეს, ვით მერცხალი,
რომ სხვებმაც სთქვან: „გაზაფხული
ახლო არის მომავალი!“

ღე, დაზამთრდეს, სუსხმა დაგვკრას,
ძარიშხალმაც გვბეროს ველით,
ზამთარი ვერ შეგვაშინებს,
თუ გაზაფხულს კი მოველით!

გაუბედავი სიუჰარული.

თი წელი,
მწარედ მწველი
გულს მიდაგავს ტრფიალება!
და უბრალოდ
სავალალოდ
ჩემს გულშივე იმალება!

მიძგერს გული,
აგზნებული,
მაგრამ გონი მიბამს ენას;
მისი სხივით
სანთელივით
ვსდნები და თანც ვმადლობ ზენას!

თუ ისიც მცნობს
და ისიც გრძნობს,
ჩემებრ იწვის უხმოდ, ერთი..
შაშ, ოხ, ღმერთო,
რად წაგვერთო
ჩვენ კავშირი შემაერთი?!

ვიცი, გზნობის
ნამდვილ გრძნობის
ნიშანია მღუმარება,
ცხადად ტკბილი
რამ ღიმილი,
ჩუმად ცრემლი, მღულარება..

მაგრამ მაინც
მეტრფის მე ვინც,
მსურს, რომ ერთხელ გამაგონოს:
„შენ ჩემი ხარ!
„ბულს მიზიხარ!“
მითხრას ეშხით... დამაღონოს!.

მრთავ ვიცით,
შიცით მტკიცით
ბრძნობა ჩვენი შეგვიტყვია!
თუმც კი ვხედავთ,
თქმას ვერ ვხედავთ,
ბულზედ გვაწევს, როგორც ტყვია!..

ათი წელი
მეტად მწველი
ბულში გვაქვს ეს ნეტარება!..
ჰუგდებთ რა ყურს,
მრივეს გვსურს
და ვერ გვითქვამს აღსარება!..

სიხარული.

იყვარულო, ნიჟო სრულო!
შის აგდებ და ვისკენა ჰფრენ?
ბრმად დახვალ რა უგზო-უკვლოდ,
ძველ ბანაკსა ეკლებით ჰფენ?

ბულსა შენგან დახაზულსა
შელარ ჰკურნებს დრო და ჟამი:
თან იტაცებ სიხარულსა,
თან გდევს ოცნებისა წამი.

ან რად მოხვალ? რისთვის აღგეძრავ?
და თუ აღგეძრავ, რაღად გვტოვებ?
სიჭაბუკის ვარდსა გვიზრავ,
გვაობლებ და გვამართოვებ!

და გვაობლებ განა გვამით?..
გვამი ჰპოებს მალე თვის ტოლს!..
მაგრამ შენ კი გვტანჯავ ამით,
რომ სულს სტოვებ საწყლად, ობოლს!

და ობლობის სამკურნალო
მართი მხოლოდ საფლავია!
უშენოდ, სამოთხის ძალო,
ტრფობავ, სიცოცხლე ავია!

სიყვარულო! სიყვარულო!
წამ-ტკბილო და ხანგრძლივ მწარე!
დროა, ტანჯვა დამისრულო:
ბულხედ მიწა დამაყარე!

სიჭაბუკე.

იჭაბუკევ, კეთილ-მტკბარო,
სასუფევლის საიდუმლო,

შკდავების წმინდა წყარო,
სად ხარ, ჩემთვის დაკარგულო?

ცეცხლის ოხვრით შენი მგონე
თავს ვამონებ ოცნებას ტკბილს
და, წარსულით თავ-მომწონე,
წამთა ვპარავ გულის ტკივილს!

მცდილობ, ის დრო, აწ გამქრალი,
დავიბრუნო, მით ვიხარო;
ქვლავ აღვიგზნო გულში აღი,
ნეტარების ცრემლი ვღვარო.

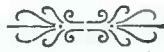
მაგრამ, ვაი, ჩემსა ჩანგსა
დავიწყნია ტკბილი ჟღერა
და ჩვეულებრ მისსა ჰანგსა
ხარკად არ აქვს გულის ძგერა!

ტკბილისა წილ ხმასა მწარეს
ნაღვლით სავსე ნაღვლად ვისმენ,
ნაღველს ცრემლად ვღვრი მღუმარეს
და მას ხარბად სიმნი ისმენ!

ველარ გპოებ ვერც ოცნებით,
ღროვო ერთ-გზის დაკარგულო!
მაშ სჯობს, იყო მოსვენებით,
ნაღვლით სავსე, წყლულო გულო!

და შენ კი, ერთგულო ჩანგო,
მსურს, რომ ისევ ხელი გახო,—
ბაუყრელო ამხანაგო,—
და გულ-მკვლელად შემოვსძახო:

„სიკბუკევე, კეთილ მტკბარო,
სასუფევლის საიდუმლო!
უკვდავების წმინდა წყარო,
სად ხარ, ჩემთვის დაკარგულო?!“

ენების გასამართლება. *)

ეუძღვნი ბ. მუხრან-ბატონს.

მუხრანიდან ჯარი მოდის,
წყალივითა იწყო დენა;
მუხრან-ბატონი სარდლად ჰყავს,
უნდა თავის გამოჩენა.

ენების გასამართლება.

*) ბ. მუხრან-ბატონმა გამოსცა წიგნი სხვადა-
სხვა ერების გაერთიანებაზე. იმ წიგნაკში ის აზრი
იყო გატარებული რომ პატარა ერებს უფლება
არა აქვსთ თვითარსებობის და დიდ ერებში უნ-

ქართლ-ბატონს შემოსწყრომია,
უფიცნია მალლა ზენა,
რომ მოყვრობით არ დაზოგავს,
უნდა ამოჰგლიჯოს ენა!
მისი რისხვა და მუქარა
ქართველ-ბატონს მოეხსენა;
ბაჯავრდა და თან გაჰკვირდა:
რა გვაქვს საჩხუბარი ჩვენა?
თავის გვარი როგორ დაჰგმო,
სჯული როგორ შეაჩვენა?
რა ფათერაკს შეხედომია!
რა ეშმაკი მოეჩვენა...
რომ სულ უმიზეზოდ უფოთავს
და აღარც ჩვენ მოგვასვენა?
შემიგროვეთ, რაც მყავს ჯარი,
მივეგებო ცხენ-და-ცხენა;

და გაითქვიფონო. ამან დიდი უსიამოვნობა გა
მოიწვია საზოგადოთ, მაგრამ ვინ რას იტყოდა?
ერთმა მხოლოდ ირაკლი ბრუზინსკიმ ჰკითხა:
რამ დაგაწერია ამისთანა საუკუღმართო რამ? ან
რამ გაფიქრებიაო? — მე დიდიხანია მოფიქრებუ-
ლიც მქონდა და დაწერილიცო, მიუგო მუხრან-
ბატონმა— მაგრამ დაბეჭდით არ ვბეჭდავდი რად-
განც შენ გიცდიდიო და როცა შენც შენი ვინა-
ობა აბანოზე გაცვალე, მაშინ კი დავბეჭდეო!..
ეს მე გადმომცა სიცილით შიორგიმ და თანვე
დამეკითხა: შენ რაღას იტყვი პოეტო?

რომ გავჩუმდეთ, არ ივარგებს,
რადგანც უნდა ჩვენი წყენა!“
ასე ბრძანა ქართლ-ბატონმა
და ზედ ცხენი მიაჭენა!
მიეგება მომავალსა,
თივეს უჩვენებს აწ დამხვდურად.
მიაძახა: „მოღალატევ!
ფუ, ვერ გხედავ ძმასა ძმურად:
ბული გესლით აგვისია,
ნათესავის დასამდურად!
მოძმის სისხლში ზელს თუ ისვრი,
მაშ დაგხვდები მეც მეფურად,
სასიკვდილოდ გაგიმეტებ,
ნულა გიკვირს ჩემგან ნურად.
მრთს ანდაზას მოგაგონებ,
საგულისხმოდ იხვენ ყურად,

— რალი კი საქმე გაბან-გარეცხაზე მივარდება, ერთი აბანო საკმაო არ არის ირაკლისათვისაც, მაგრამ თქვენს წიგნაკსაც კი ბევრი მოუნდება მეთქი—მოვახსენე. მეორე წიგნაკი, თუმცა მზათ ჰქონდა, მაგრამ აღარ გამოუცია და ცენზურასაც ნაბძანები ჰქონდა თვალ-ყური ედევნებია, რომ არავის არა დაეწერა რა იმ გამოსულ წიგნაკზე. ეს ლექსი „ენების გასამართლება,“ ალფგორიულად დაწერილი შევაპარე ცენზურას. მაშინ დიდი მითქმა-მოთქმა გამოიწვია ამ ლექსმა, მაგრამ დღეს კი აღარა აქვს მნიშვნელობა.

ძმის გაწირვა, მტრის მიდგომა
არ გეთვლება სამსახურად.
ტყუილა ნუ ვსწყვეტთ მაგდენ ჯარს,
ტუღად, სისხლის მოსაწყურად:
თუ გულს გერჩის, ჩვენ შევებათ
მრთმანეთსა, სჯობს, „კახურად“.
მუხრან-ბატონს გაეცინა
და უთხრა: „ეგ რა სჩმახეო!
ჰაცი ვარ მე ქვეყნის ტოლი
და სუსტად ვით დამძრახეო?
რაც დღეს შენ ჭირი მოგადგეს,
ის შენს თავსვე დასძახეო.
რად მაგზაენიდი სხვა ქვეყნად,
რად შემიცვალე სახეო?
იქ მე მასწავლეს ხერხები
და ათასგვარი მახეო;
ვერ შემაშინებ მუქარით,
ბირჩევ, სხვა ვინმე ჰფახეო,
თორემ ვერ მომაშლევინებ,
რაც გულით განვიზრახეო.
სასაცილოა ეგ თქვენი
რაც სიტყვები მკვახეო...
შუჯობესია, რომ დამრჩე...
სხვა ენით დაიძახეო!“
ჭართლ-ბატონს ფერი ეცვალა,
შეიქნა დაღონებული!
რა ექნა, ჯარი არ ჰყვანდა;

მან დაუჩაგრა მას გული,
რომ მომხრედ ვერვის ხედავდა,
შველასგან დავიწყებული!
დაჯდა საკინძი შეიხსნა,
მოსთქვამდა გამწარებული:
„ჰაი, გავკოტრდი, კრეზივით
მე ერთ დღეს გამდიდრებული!
და აწ სიცოცხლე რად მინდა,
დამმარხეთ გაშავ-დღებული!“
ამ მოთქმაზედ მთლად შეიძრა
ქართლ-კახეთი, იმერეთი,
მოვიდენ და მოახსენეს:
„ბატონო, დაგვეცა რეტი;
მართალია, თქვენ მომხრედ დღეს
არ ვარგივართ ჩვენ არც ერთი,
მაგრამ შეიღებს გამოგიზღვით,
თუ ხელს მოგვიმართავს ღმერთი.
მანამდი კი მოითმინეთ,
ჭირს როგორმე გაუძელით;
თორემ ჩვენ ყველას ყელს დაგვეჭრით
და თქვენც გამოიჭრით ხელით;
სჯობს, ჯერედ ცოტას დასჯერდით,
იმერლები იახელით!
მართალია, მათგან შველას
და კურნებას მთლად ნუ ელით,
მაგრამ არაობას ხომ სჯობს,
რომ დავრჩებით ცალ-უღელით?!.“

* * *

როხელ ვნახე, მეტად ვერა,
ვინც მე გული ამიძგერა,
ვისიც სახე და სახელი
ბულის ფიცარს დამეწერა.

სევდავ, ხელი მით შეგახე,
რომ მეორედ ვერსად ვნახე
ცხადად!.. მაგრამ ოცნებით კი
თვალ-წინ მიდგა მისი სახე:

პირ-ეთერი, ტანად სარო,
სათაყვანო, სანეტარო,
ჰმუნვილისთვის სამკურნალო,
უკვდავების ვითა წყარო.

ბროლ-ფიქალზედ ვარდ ლაწვები,
— ბულო რად არ დაიწვები? —
ბროლ ბალახში, ბაგე-ლალი,
ბაგეთ ტკბილად დასაწები.

შაე-ხუჭუჭ-თმა, ნაწნავ ბევრი,
წამწამ-ხშირი, წარბებ-ტევრი...
ქერძოდ ყველა-სიყვარული,
მართად — სიყვარულის წევრი.

ხალ-ნასობი, ყელი ბროლი,
სიამითა ამაჟროლი,
უყირჳებლად სურვილისა
სამარეში თან-ჩამყოლი!

მოციმციმე, თვალ-მაყკალა,
პირ-ნათელი, მხიარული,
უძღვეველი რამე ძალა,
შოვლით სრული სიყვარული!

ამაჟროლი, ხმა-ნარნარი
მრთხელ ვნახე, მეტად ვერა,
მაგრამ მაინც მოვრთე ქნარი
და მის ეშხედ ვიწყე მღერა!

ვით ბუღბული ტურფა ვარდსა
შორით უყევს, ბედზედ მწყრალი,
მეც ისე ჩემს გულის დარდსა
შორით ვუმღერ, ეშხით მთვრალი.

მიხდილ ფერით, გულის ძგერით,
აღშფოთებით ვიფრთხობ ძილსა,
და სურვილს ვკლავ, რა სიმღერით
მცნებასა ვმონებ ტკბილსა...

ძველი და ახალი წელი.

იიპუ! პიპუ! პუუუ!
ხელში მიჭირავს ქამანჩა;
მსურს, გავბერო სტვირის გულა,
რომ ლექსებით ძველ ბატონსა
მივაყაროთ ქვა და გუნდა!..
რაც რომ იმან ჩვენ გვაკვნესა,
კმარა!... მეტი აღარ უნდა!..
მტარვალობდა, მაგრამ ბოლოს
მასაც ფერი გაუხუნდა
და ახლისა მოსვლის წინად
უსირცხვილოდ წალაყუნდა!..
ზოგიერთი პირუტყვები
შეიკრიბენ გუნდა გუნდა
ბაჰყვენენ, კრემლით გააცილეს,
წინ უძლოდათ მელა-კუდა.

თავს სტირიან: „რალა ვქნაო?
ჩვენს ბუმბერაზს ვშორდებითო;
იმის ხელში აღმა მსვლელია
აწ თავ-დაღმა ვგორდებითო
და წმინდასა ანგარიშში
მერვის გაუსწორდებითო!...“

ტირიან და ქვითინებენ,
ცრემლ-მორეულს ხუჭვენ თვალსა...
დახეთ!.. დახეთ თვალთ-მაქცებსა!
ამადლიან მომავალსა.
მაგრამ გულში სულ სხვას ჰგრძნობენ,
იწყევლიან გზა და კვალსა,
რომ შიშის ქრად ისახვენ
ახალ-ბატონს მომავალსა,
რომელიცა კარგად არჩევს,
თურმე, ვარდსა და ეკალსა!

ჩვეულებრივ თვალთ-მაქცობით
მას ვერ აუხვევენ თვალსა!..
არ აჰყვება მოენეებს,
არც კიკოებს, არც იმ ქალსა,
რომელიცა საქნიელზედ
მიმინოებს უქნევს თვალსა!..
როგორც მისი ჭკუა ურჩევს,
ისე აჩენს სამართალსა!..
მართის სიტყვით, სულ არა ჰგავს
თურმე იმ ძველ ბატონს მთვრალსა!
ხალხიც მისგან სამკურნალოდ
მიტომ ელის დღეს წამალსა,
რომ აწ წყლოული მოუშუშოს
მრთულსა და შესაბრალსა
და ჩვენც ვფიქრობთ, რომ ამ იმედს
აგვისრულებს ვითა ვალსა.

მაგრამ უნდა გავიხსენოთ
ჯერ რუსთაელის ნაუბარი:
„მას მკურნალმა ვითა არგოს,
ვინც არ სთქვასო სატკივარი?“
და თვითონ ჩვენ უნდა ვუთხრათ
ჩვენი წყლული-საჩივარი,
თუ ვით დღემდის მართაღს სიტყვას
დახურული ჰქონდა კარი,
და მძარცველებს ჰქონდათ ხელში
ბურთ-მოედან-მთა და ბარი...
ღროა, იმათ ბნელ საქმეებს
მიენათოს დღეს ლამპარი,
რომ გამოჩნდეს ნათლად და მთლად
საქმე მათი შესაზარი,
და შენც, ჩვენო ახალ-კოჩო,
სმენად ყური მოგვაპყარი!...

რა გამრავლდენ ტურა, მელა
და ძაღლები შინაური,
ბაწყვა ჩვენში საქონელი,
ძათამი და ინდაური;
სულ საპნობით მიდის ღვინო
და ტომრებით მისდევს პური!...
ბატონ მეღვებს გაუმარჯოსთ!
მოგვწონს მათი სამსახური,
კულის ქნევა, ფეხის სლაქვა
და ცქვიტინა მათი ყური:

არც იქით მხრით, არც აქეთ მხრით
არაფინ ჰყავსთ უმაღური:
აზნაურსა გლახი ჰნატრის,
ზღახს შენატრის აზნაური
და ერთად კი ორივესა
აქვს მაძლარი ძაღლის შური! .

ამ ჩიტების გუნდში ვიცნობთ
ჩვენ მხოლოდ სამს შუამავალს,
რომელნიცა საზოგადოდ
ჯერ არ შესდგომიან სხვის კვალს:
ხელქვეითებს ტყავს არ ხდიან,
არ აგლეჯენ რბილსა და ძვალს
და მით ახალ ქურქს არ ჰკერვენ,
სჯერდებიან გამონაცვალს!..

შვიდი მგელი კიდევ სხვა გყავს,
თითო თითოს მაზრებშია,
შველა ერთად ბოდიშს იხდის
ჰკუასა და აზრებშია!..
მათი ნაშრომ-ნაღვაწევი
ბევრჯელ ვნახეთ ბაზრებშია,
მართი მათშიც ურევია
ძარგი, როგორც ფაზრებშია!..

ზაფხუმდებით, არას ვიტყვი
იმ ერთს დათვის ნახლებზედა,

რომელსაც იმედი აქვს
ღღესაც კარის ძაღლებზედა
და უძახის: „გეში! გეში!“
თიის უშვერს მათ სახლებზედა
და ძველებთან გადასული
კბილს იღესავს ახლებზედა!

მრთიკ არის... მაგრამ არა,
სჯობს, იმაზედ არა ვსთქვათ-რა,
თორემ ვიცი არ დაგვზოგავს,
ბიჟია და მეტიჩარა...
ცულლუტი და გაიძვერა
დატრიალობს, როგორც ჯარა,
ვინც რომ კი დაუკვირდება,
უჩემოდაც იცნობს ჩქარა!..
და ეს ჩემი მესტვირობაც,
მე მგონია, აწ კი კმარა!
ბოდიშს ვიხდი მკითხველებთან,
ბავჩუმდებით სწორედ, თვარა
სტვირის გუდა დაიჩუტა,
ქელში სული გაეპარა!.
პიიპუ! პიპუ! პუუუ!

ქართული «ან-ბანი».

მაწვილო, თუ გსურს გიყვარდეს,
შენი სამშობლო ძალიან,
ჯერ წიგნი უნდა ისწავლო...
პირველი ასო არის: ა.

—
თუ სწავლით თვით ვერ ამალლდი,
მამულს ჩირქს ისე ვერ მოჰბან,
ჩირქს, მოდებულსა მტრისაგან...
მაგრამ იკითხე ჯერ ეს: ბ.

—
სამშობლო შეიღსა ერთგულსა
ითხოვს ყოველთვის, ყოველგან
და ნუ უმტყუნებ შენს მშობელს...
მაგრამ ისწავლე ჯერ ეს: გ.

—
შენს ვალსა აასრულებდე,
ერთგულად, რაც კი მოგანდონ!
ნუ შეგაშინებს სიკვდილი...
მაგრამ ისწავლე ჯერ ეს: დ.

—
პირადი სარგებლობისა,
იცოდე, ძებნას დაეხსენ!
იყავ შენ მუშა ქვეყნისა...
მაგრამ იკითხე ჯერ ეს: ე.

თავ-განწირულსა მუშასა
ვერ შეაშინებს ვერავინ,
ვერც ცეცხლი, წყალი, ვერც ტყვია...
მაგრამ ისწავლე ჯერ ეს: კ.

ვით მალლით ჩაგონებული,
საქმეს რომ მისდგე, აღევზენ,
რომ ნაშრომს დასდო ბეჭედი ..
მაგრამ ისწავლე ჯერ ეს: ჳ.

სხვებიცა შენის მიხედვით
ბამრავლდებიან თანდათან
მამულის წყლულის მკურნალად ..
მაგრამ ისწავლე ჯერ ეს: თ.

მიჰბაძე იმას, ვისაცა
თავს ედგა ეკლის გვირგვინი,
ბვირგვინი ახლის აღთქმისა...
მაგრამ ისწავლე ჯერ ეს: ი.

წინ სწორედ წადი, რომ კვალი
მრუდედ არ დარჩეს შენს უკან! ..
მაშ გახდი ჯერ სწორ-მხედველი...
მაგრამ ისწავლე ჯერ ეს: ზ.

მცადე სოფლის ბრუნვამა
მე შენი გული არ მოჰკლას!..

ზამაგრდი, როგორც სამსონი...
მაგრამ ისწავლე ჯერ ეს: ა.

რომ ველარ შესძლოს მტარვლობა
სუსტის მჩაგვრელმა ძალამან,
შესძარი სვეტი ბომონის...
მაგრამ ისწავლე ჯერ ეს: მ.

ვით ღიოგენი, კეთილ კაცს,
მძებდე, გეპყრას ფარანი,
რა ნახო, დაეძმობილე...
მაგრამ ისწავლე ჯერ ეს: ნ.

რომ შენით შენმა მოძმებმა
ცოტა რამ შეება იპოვონ;
სხვას რაღას ეძებ ამ ქვეყნად...
მაგრამ ისწავლე ჯერ ეს: ო.

ღა მაშინ შენი სახელი
იბრწყინებს, ვითა ლამპარი,
მარადის გაუქრობელი...
მაგრამ ისწავლე ჯერ: პ.

ზღაპრად ხომ იცი, მტრის ღალატს
არ შეუშინდა არც ბეჟან,
თუ შეგხვდეს, ნურც შენ შეკრთები...
მაგრამ ისწავლე ჯერ ეს: ჟ.

ჭირში და ღვინში ყოველთვის
შენს მოძმეებზედ იფიქრე,
რომ არ გიკვირდეს არც ერთი...
მაგრამ ისწავლე ჯერ ეს: **ა**.

რა სჯობს, რომ შენსა ნაღვაწსა
ჩანგზედ დამღერდეს მგოსანი
და იმ ხმით სძგერდენ გულები...
მაგრამ ისწავლე ჯერ: **ბ**.

ვისაც ეს წილად რგებია,
ბედისგან ის არს ნეტარი,
სახარბი, სამაგალითო...
მაგრამ ისწავლე ჯერ: **გ**.

და „ვაი“ კაცსა ურგებსა:
მას ბნელი ადევს უკუნი
და წყევს საშვილიშვილო...
მაგრამ ისწავლე ჯერ: **დ**.

მას ველარ იხსნის წყევისგან
ვერცა დიპლომი, ვერც ფარი,
ვერც მოჭედელი საყელო...
მაგრამ ისწავლე ჯერ: **ე**.

ხალხის მართლ-განჩინებასა
ხელს ვერ შეუშლის მანქანი,

მანქანი ხრიკით ნაჭედი...
მაგრამ ისწავლე ჯერ: ქ.

ნუ დაივიწყებ ნურც იმას,
რაც ზემოდ გითხარ მე წელან!
თავიდან გაიმეორე..
მაგრამ ისწავლე ჯერ ეს: ლ.

რაც წაიკითხო, იფიქრე,
ბეჯითად გული მიაპყარ
და მერე კიდევ განვაგრძობთ...
შემდეგი ასო არის: ე

თუ დაიღალე, მითხარი,
ხვალამდინ გაგიშვებ შენ შინ
და ხვალ რომ მოხვალ, შეიტყობ,
რომ ყარის შემდეგ არის: შ.

რა ამდენს ასოს ისწავლი,
მერე არ გინდა ჩიჩინი:
შენ უჩემოდაც მიხვდები,
თუ რა ასოა ის: ჩ.

ხომ ხედავ, გაგიაღვილდა,
ჩინი უჩემოდ გამოსცან!
თუ სცანი, კიდევ მოშორდი
და გაიკვეთე ეხლა: ჯ.

შენს გაზდას, თუ მოგეწყინოს,
ან მოგივიდეს აწ ძილი,
ძითხვა ხვალამდე გადავსდოთ;
მაშინ ვისწავლოთ ეს: ძ.

მაგრამ არ გირჩევ, რადგანაც
მცირელა დაგვრჩა ნაწილი
ამ ჩვენის „ანა-ბანისა“...
მაშ წაიკითხე აწ: წ.

ბამოიფხიზლე, აღუღდი,
ბაცხარდი, როგორც მაჰარი,
ღა უფრო მკვირცხლად ისწავლი,
თუ რა ასოა ეს: ჭ

თუ დაიღალე, მითხარი,
სჯობს შეისვენო ხან-ღა-ხან,
რომ მერე შესვენებულზედ
უფრო გამოსცნო შენ ეს: ხ.

ხვალ ამოსაღებს დაიწყებ,
რადგან გემატა დღეს ჯანი
მთლად „ანა-ბანის“ დასწავლით,
მაგრამ, ოჰ, დაგვრჩა ეს: ჯ.

და ვინც სულ არასა სწავლობს,
მათ უნდა ვუთხრათ ხომ „ჰაი,“
რადგანაც გამოუცნობი
ღარჩებათ იმათ ეს:

კატრიოტის აღსაკება. *)

ოლო-ბუზო! ჰიანჰველო!
ჰედ-მოხდილო! ფეხ-შიშველო!
შენს თავს რომ შენ ვერ არგიხარ,
როგორ გინდა სხვებს უშველო!

მე ბზუილი შესაზარი
პრავისთვის აღარ არი!

კატრიოტის აღსაკება.

*) 1870 წელს ჩამობრძანდა ხელმწიფე საქართველოში, ხალხს უნდა მიერთებოდა ადრესი და გაეცხადებოდა სათხოვარიც თუ რამ ექნებოდა. — პირჩის კომისია ადრესის შესადგენად რვა კაცი; ოთხი ახალთაობიდან: ილია ჭავჭავაძე, თარხნიშვილი (მერე აკადემიკოსი), ბესარიონ ლოლობერიძე და ნ. ნიკოლაძე. ოთხივე ძველიდან: ბ. მრბელიანი, მ. ჯართველიძე თუმანიშვილი, დიმიტრი ჯორჯაძე და რევაზ ანდრონიკაშვილი

მართი სიო სულ გაგფანტავსთ,
ზღვაში ჩაგყრისთ ზენა ქარი!

აბა სად გაქვს, გვითხარ, ღონე,
რომ დაჰფრინავ თავ მომწონე!
ბულით გირჩევ, შენცა ჩემებრ
სდუმენ, ძალას დაემონე!

დაგარიგებ შესაბრაღსა,
მით ვასრულებ ჩემსა ვალსა:
ღამიჯერე, არ გატყუებ
მიმავალი მომავალსა!

(მარშალი). ახალ-თაობა ქვეყნის სურვილისამებრ ითხოვდა უნივერსტეტს, ან სხვა რამ მაღალ-სასწავლებელს, მაგრამ რადგანც ამის წინააღმდეგი იყო ბარონ ნიკოლაი, ძველები შეჩერდნენ კადეტის კორპუსზე, რომელიც მაინც უნდა განსნილიყო. ახალთაობასა და ქვეყნის სურვილმა ხმის უმეტესობით გაიმარჯვა და ადრესში იყო ნათხოვი უმაღლესი სასწავლებელი. მაგრამ თავმჯდომარემ და ძველებმა, რადგანც იმათ ბესარიონ ლოღობერიძეც მიუდგა გადასხვაფერეს ადრესი, სასწავლებლის მაგიერ სრულიად უმნიშვნელო საგანი ითხოვეს და ისე მიართვეს ხელმწიფეს. ამან გამოიწვია უსიამობა ძველის და ახალთაობის შუა. ილია ჭავჭავაძემ დასწერა

თვარა, ჩემო ჭიანჭველო,
ძუდ მოხდილო, ფეხ-შიშველო!
შენ თავს შენ რომ ვერ არგინხარ,
შით გინდა, რომ სხვებს უშველო!?

კოლო-ბუზების პასუხი.

მიმავალო, მშვიდობით!
აწ დრო არის, მოგვშორდე,
ძველ დროს გამოეთხოვო,
ახალ დროს გაუსწორდე!

ლექსი, სადაც მოიხსენია ძველები. დასტალულათ ამბობდა: „ქვეყანა და ქვეყნის საქმე ამას ფეხებზე ჰკიდიაო!“ ამ ლექსს უპასუხა ბრიგოლ ორბელიანიმა: „კოლო-ბუზებო? ლიბერალებო!“ და სხვანი. იქ მეტად გაღანძღული და შერასხული იყო ახალთაობა. სხვათა შორის, (თუმცა მე არაფერ შუაში ვყოფილვარ,) მეც ვიყავი მოხსენებულის: „აკაკიები, ბაკაკიები“ და სხვანი, და მეც ახალთაობის სახელით დავსწერე: „ღენერანალი ხარაბუზა“ და გაიმართა უცენზურო მწერლობა. უცენზურო მიტომ, რომ დიდ-კაცებს ენებოდა. აი ეს ალევორიებიც: „პატრიოტის აღსარება“ (ვითომ ძველების მხრით). „კოლო ბუზების“ პასუხი და ღავით ორბელიანი მაშინ დაიწერა.

თუ რომ გული წმინდა გაქვს,
თუ რომ არ გრძნობ რაღაც შიშს
მომავალთან, ვინა გთხოვს
ან რჩევას, ან ანგარიშს!

შენ რომ გზა გაგივლია,
ის ჩვენ აღარ გვარგია;
და ის ჩვენთვის ცუდია,
რაც რომ თქვენთვის კარგია!

ძოლო ვართ, თქვენ ბობოლა!
მაშ ჩვენ ვინ გაგვატოლა?
ჩვენ ბზუილი შეგვშვენის...
თქვენ გვერდზე წამოწოლა.

თქვენ სხვა ხართ და ჩვენ სულ სხვა,
არა გვაქვს-რა საერთო,
მის მეტი რომ ჩვენს კენესას
თქვენგან ცილიც დაერთო!

თქვენი გზა თუ კარგია,
ღმერთმა თქვენ მოგახმაროს
და ჩვენ კი იმავ გზისგან,
საწყლები, დაგვიფაროს!

ჩვენ. ქუდ-მოხდილ, ფეხ-შიშვლებს,
არ გვიდრკება გულები,

სანამ თვალ წინ გვიდგიან
პირველ მოციქულები!

—
თქვენ კი ფრთხილად იყავით,
მიჰბაძეთ ფარისევლებს,
ღაგვქოლეთ და დასცინეთ
ბაუსხლეტელს ჩვენს ცრემლებს.

—
ზღაპრად თქმულა, რომ დიდ ლომს
კოლო არ შეუშინდა
და კიდევ დაამარცხა,
ცხვირში რომ შეუფრინდა!

—
და ბობოლას ომი კი
არვის გაუგონია!...
ის სხვას უქსოვს სამოსელს
და მით თავ-მომწონია!

—
ჩვენ ბუზები გახლავართ,
თქვენ ბობოლა ბრძანდებით!
მაგრამ რად იგვიანებთ,
რატომ არ წაბძანდებით!

—
მიმავალნო, მშვიდობით!
გზა გვიტყუთ მომავალს!...
რად სწუხდებით რჩევისთვის?
ჩვენ ვპოვებთ ჩვენს გზა და კვალს...

სიმღერა

უღბული ვარდს მაშინ დაჰყევს,
როცა ეშხით მთვრალია!
მერცხლის ტკბილი ჭიკჭიკიცა
ბაზაფხულის ბრალია!..

—
თუ მე გიმღერ, მშვენიერო,
ეს სულ შენი ბრალია;
და ის სცდება, ვინც რომ ჩემზედ
ამ მღერისთვის მწყრალია.

—
არ დაჰკნება მითი ვარდი,
რომ დააფრთხო ბუღბული;
მერცხალი რომ კიდევ მოჰკლა,
მაინც მოვა ზაფხული!

—
მე რომ კიდევ გამაჩუმოთ,
მითი შენ რა გაკლდება:
ჩემს ადგილზედ სხვა მღერალი
ათასი სხვა გაჩნდება...

—
მსურს, მოვეფინო, მშვენიერო,
შენი ქება ცის კიდეს!..
ვფიცავ, ლხინად მიმაჩნდ
ჭირი შენს გადამკიდეს!..

რომ დამიბან კიდევ ენა,
ბუღს ხომ მაინც ვიძგერებ!
ტურფავ, შენის გულისათვის,
ქვეყანას დავიმტერებ.

ნათესაებს და მეგობრებს
შენთვის ყველას ვიყრები!
უსასყიდლოდ გმსახურებ და
მძიმე ტვირთს ქვეშ ვიხრები!

და თუ ბედმა უნებურად
მომაშორა ეგ სახე,
მაშინ. ტურფავ, შორს მყოფი
მართვულ მონად დამსახე

თვითონაც ვვრძნობ, რომ ეს უინი,
ტურფავ, შენი ბრალია,
და ბრიყვი კი უსამართლოდ
დღეს ჩემზედ გამწყრალია!

I

ხალგაზდა ქალი ბროლობს და
ლალობს,
სიბერეში დამაჰანკლობს, დალალობს,

სუყოველდღე ჩამოივლის დუქნებსა,
მით იქარვებს სიყმაწვილის ბუქნებსა!

რომ შეხვდება ახალგაზდა ქალ-ვაჟსა,
ბულში ამბობს: „ვინა მთხოვდა მე ბაჟსა!
სხვისი რჩევა რისთვის დავიჯერეო
და ტრფიალით გული არ ვიჯერეო?“

ბულ დაწყვეტით ამას ამბობს ბებერი;
ვეღარ შევლის უმარილი და ფერი,
ვერ იბრუნებს დაკარგულს დროს
ადრინდელს,
რალა რჩება? — მაჟანკლობას ჰკიდებს ხელს,

და იმისთვის, ვინცა ბროლობს ღლალობს
სიხარულით დამაჟანკობს, დალალობს,
ბულ-მოდვინედ ჩამოივლის დუქნებსა
და იქარვებს სიყმაწვილის ბუქნებსა!.

II

სილამაზით პეპელა ხარ ხატი!ა,
მიხვრა მოხვრა და ქცევა გაქვს კატი!სა;
ღღეში ასჯერ შეიცვლები მარტივით,
მისთვის გეტრფის გული ანდამატი!სა!

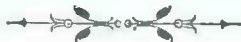
რადგანაც ხარ შენ ნარნარი ქმნილება,
„პოჟოლუსტა“ მისთვის გადავიღება;
არ შეგშვენის მშობლიური არა რა;
„მოდნა“ არის ეგ სხვა გვარი ცვლილება!

„მოდნებს“ დასდევ, იმაში ხარ გართული,
წერა-კითხვა გეზარება ქართული;
ერთის სიტყვით, რომ უნდათ, ისეთი ხარ,
მისთვის გეტრფის ეშხით სავსე აწ გული!

მე თვალები ეშხის ცეცხლით მწველია,
მე ტუჩები ტკბილად საკოცნელია,
ვხებამდე სატრფიალო რამა ხარ
და დათმობა შენი მიტომ ძნელია!

შენ მიმხვდარხარ, თუ რად ხარ გაჩენილი:
რომ შეგშვენის უსაქმობა და ძილი!
შრომის ნაცვლად და კეთილის საქმისა
მხოლოდ ლხინში აგიღია შენ წილი!

სილამაზით პეპელა ხარ ხატისა,
მიხვრა-მოხვრა და ქცევა გაქვს კატისა;
ღღეში ასჯერ შეიცვლები მარტივით,
მისთვის გეტრფის გული ანდამატისა!

*
* *

რულ იყოს მისი სახელი,
შინც მთა გასცვალოს ბარზედა!
თვის ტომის დამწუნებელსა
ჭირი მიუვა კარზედა!

ნურავინ ისხავს სხვის ქურქსა
და ნუ სცვლის თავის ენასა,
თორემ ბოლოს დროს მოიშვის
უსუსტარ ცრემლთა დენასა!

ზადაგვარების მოსურნე
ბუნებისაგან კრულია,
მისი პირადი ღირსება
შოველგან დაჩაგრულია!

ძველ ტომში გამოსხლეტილსა
არ მოუშლიან კბენასა
და ახალ ტომშიც გაჰკიცხვენ:
დაუწუნებენ ფრენასა.

კრულია მისი ხსენება,
შინც დაჰგმობს დედა ენასა;
თვის ტომს ჰლალატობს და მითი
თვით ჰფიქრობს მაღლა ფრენასა!

ლეონიდიან — «ვარდი და ეკალი»

საფლავის ქვაზე

ით ამ წყვლიადსა და ბნელსა ღამეს
ანათებს მთვარე, სხივ-მომფინარე,
ისე აბრწყენდა ქველ-მოქმედებით
ცხოვრების ბნელ გზას აქა მდებარე.

ვით ლაქვარდოვან ცაზედ კაშკაშით
ჩნდება თანდათან ვარსკვლავთა კრება,
ისე ბრწყინავდა მისი აზრები,
ვინც ამ ბნელ საფლავ ქვეშ იფარება;

და ვით ეს ვარდი, ნორჩი, კოკობი
ამო საჭვრეტი, წმინდა, სუნნელი,
ისე რჩეული იყო მის გრძნობა,
ვისაც აქ იცავს საფლავი ბნელი;

ვითა ბუღბუღი სტვენს მრავალ-გვარად
და შორს გაისმის მისი გალობა,
ისე უმღერებს ჩანგ-მომართვითა.
ამ გვარ კაცებსა ჩამომავლობა!

მეორე ქვაზე

ველ-ბაყაყის ბუდე იყო
სიცოცხლეში მისი გული,
მისი გვამი დაწყველილი
დღეს აქ არის დამარხული.

ქვრივ ობლებს დამჩაგვრელმა
არ იცოდა ქვეყნად მაღლი
და სამშობლოს ისე ჰხრავდა,
ვით საფლავის მას ჰხრავს მატლი.

აზრებით მტრელს, ძმის დამჩაგვრელს
მრუდე ჰქონდა გზა და კვალი
და, რაც სთესა სიცოცხლეში,
ამოვიდა ვით ეკალი.

და ვაი მას, ვინც ამ გვარად,
საუკუნოდ დაიძინა:
მის საფლავში გველ-ბაყაყებს
და მატლებს აქვთ მხოლოდ ბინა!

იმას დაჰგმობს შემდეგი დგმა,
შეაჩვენებს და დასცინებს,
და სახსოვრად საუკუნოდ
მას ბაყაყი უყიყინებს!..

ლემენდიდან — «გოგია მეჩანეშკა»

ემს სამშობლოსა ლალატი
შავ ნისლივით ჩამოაწვა:
ძმამ ძმას საფროხე გაუთხარა,
შვილმა მამა ჯვარზედ აცვა!..

ისარგებლა მით სტუმარმა,
ჩემგანავე მოწვეულმა,
და სტუმრობა არ იკმარა:
მასპინძლობა უთხრა გულმა.

მაგრამ იმის მასპინძლობას
ჩვენ ქვეყნისთვის არ აქვს მადლი:
შცხო სენი თვალთ-მაქცური
ბულ-ღვიძლს უხრავს, ვითა მატლი!

და მის შემდეგ ჩემს სამშობლოს
თვისი ფერი შეეცვალა,
და ნაყოფის მოცემაში
დაეკარგა ძველი ძალა!

შარდი ეკლად შეიცვალა,
საპატიო გახდა ანწლი

და პურის წილ ითვისება
მგორვალა და მავნე ღვარძლი!..

მაგრამ, ძმებო, ნუ შევეკრთებით!
სასხლავს მივჭყოთ ყველამ ხელი;
ქალს ძირი ამოუგდოთ,
სისხლით ვღებოთ მთა და ველი!..

მკლნარშია მწარ სიცოცხლეს
ჭარდნარშია სჯობს სიკვდალი!..
ამ აზრით უნდა იმსჭვალოდეს
მამულისა ვარგი შვილი!..

უსამართლო ძლიერებას
საუკუნო არ აქვს ძალი!..
შძლეველი საბოლოოდ
არის მხოლოდ სამართალი.

და მაშ, ძმებო, დრო ძვირად ღირს...
ნუ დავჰკარგავთ, დავეშუროთ
და ჩვენისა თავ-გაწირვით
შვილებს ქუდი დავახუროთ,

რომ ჩვენისა თავ-შეწირვით
აღარ ექმნესთ მონებით წვა,
და აღარც სთქვან, რომ ღალატი
მათაც უღლად ზე დააწვა!

ღედის სიმღერა.

ხრა თვეს მუცლით გატარებდი
„მაით“ გშობე, „უით“ გზარდე,
და რად გიკვირს, ყოველს ქალზედ
შფრო დედას რომ უყვარდე?

ქალი მამას ქმარში გასცვლის,
ცოლი ქვრივი სხვას წაჰყვება;
მაგრამ დედას შვილის ტრფობა
სამარეში თან ჩაჰყვება!

ახლოს გული მისთვის უძგერს,
შორს მყოფს ფიქრით თავს ევლება:
უფიქრელად თავს შესწირავს!
ღედა თვის შვილს ენაცვლება!..

მაგრამ შვილი ხშირად დედას
ბასცვლის ხოლმე საყვარელში!..
არ იცის, რომ მოტყუებულს
სხვისი სატრფო რჩება ხელში!..

მაგრამ ნება ბუნებისა
შს არის და ასე იყოს:
ღედამ უნდა შვილისათვის
თავის თავი დაივიწყოს!..

რა მოგშორდი, შეილო, შემდეგ
შავი ფიქრი გულს მიბრუნავს...
ვაჰ, თუ გშია! ან გწყურია!
ან გცოვა და არა გხურავს!

მგებ გდინხარ ბრძოლის ველზედ,
ბულს გასვრა მტრის ისარი
და, რომ წყლული შეგებვიოს,
დედა შენი არსად არი!..

ვაი, თუ შენს ლამაზს თვალებს
ქვავე ჰკორტნის და ყორანი;
და უნაგრით უპატრონოდ
დაგხეიხეინებს თავს მერანი!...

ვაჰ, თუ შენსა ხუჭუჭ თმასა
ჩიტი ბუდეს შიგ უფენდეს?
მაშინ დედა შენიც ჩიტად
ბადაიქცეს, შენსკენ ჰფრენდეს!...

ღის სიმღერა.

მა კარგი და რიგიანი
ღისთვის არის საქებარი,

თუ მასთანაც იმავე დროს
არის მისი მეგობარი.

მეგობრობა არის გრძნობის
და აზრების შეთანხმება,
თვარა უამათოდ არის
ანგარიში, და გაქრება!...

მე გოგია მისთვის მიყვარს,
რომ ძმაა და მეგობარი;
და მისთვის მსურს მისი ხილვა,
მასთან ხშირი საუბარი,

რომ თავიდან ფეხებამდე
ის მამულის-შვილი არი!...
თვის მარჯვენას მისთვის ხმარობს
და მისთვის ჟღერს მისი ქნარი.

ღმერთო, მიეცე გამარჯვება,
ბანსაცდლისგან დაიხსენი!
დაგვიბრუნე შინ მშვიდობით,
ბევედრები მონა 'შენი!

და თუ მოკვდეს ბრძოლის ველზედ,
ზემსჭვალათ ისრით გული,
მაშინ ჩიტად გადამქმენი!
მსურს, შევიქნე მე ბუღბული,

რომ მის საფლავს მარტოხელსა
მე ვუსტვენდე გრძნობა-მტკბარი,
და იმ ხმასაც ყურს უგდებდენ
არე მარე, მთა და ბარი...

ცოლის სიგლერა.

ითხარით, ლამაზ ცოლისთვის
ნეტა რა არის ქმარიო?

ადვილად გამოსაცვალი
ვერცხლისა რამ ქამარიო!

ღღეს ერთს მოირტყავს, მეორით
ხვალ დაიშვენებს წეღსაო;
თუ დაეკარგა, იტირებს,
მაგრამ გაუძლებს სენსაო!

ლამაზი ქვრივი ცრემლებსა
დაშვენებისთვის დაჰღვრისო,
და რომ შენიშნავს ლამაზს ვაჟს,
ბეკლუცად თავს ძირს დაჰხრისო.

და ქვეშ-ქვეშ იწყებს ჭვრეტასა,
მორცხვობით თვალებს ნაბავსო;

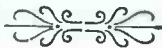
მაგრამ ამ ხერხით საქმროსა
უცბად მახეში აბამსო!

მითხელ ნაცადი ცოლობის
ხელში დაიჭერს ქმარსაო
და, თუ არ იქმნა მორჩილი,
ცხვირიდან აღენს ძმარსაო!

ბაბატონდება ოჯახში,
ბანზედ გაიჩენს კუროსო,
და ქმარი ვერას გააწყობს,
ბევრიც რომ იფხაკუროსო!..

ჭკვიან ქალს ვერ შეაშინებს
ძვირივობა, ქმრის სიკვდილიო:
შავს იცვამს, მაგრამ იმედი
ბულში უჩნდება ტკბილიო!

მითხარით, ლამაზ ცოლისთვის
აბა რა არის ქმარიო,
თუ არ აღვილოდ საცვალი
უბრალო რამ ქამარიო?!

*
* *

აღვლიან გულისა ვნებამ
დამაწყევია შავ-ბედი!
წრთებ-დაკვეცილმა ოცნებამ
მთლად წამიწყმიდა იმედი!

სიცოცხლე-გამწარებულსა
მით შემეცვალა გუნება:
ნდობა აღარ აქვს გლახ გულსა,
სულმაც დაჰკარგა რწმუნება!...

და ასე ამბობს გონება:
„დააცხრე გულის ვნებაო!
სიცოცხლე არის მონება,
სიკვდილი — განსვენებაო!“

*
* *

ღმართ-აღმართ მივდიოდი მე ნელა,
სერზედ შევდეგ, ჭმუნვის ალი
მენელა;
მზემან სხივი ჰომაფინა მაშინა,
სიცოცხლე ვგრძენ, სიკვდილმა ვერ მაშინა.

შემიდუღდა მაშინ სული და გული;
იმ ნადულში თვით მე ვიყავ დაგული.
ბულმა ძგერა, სულმა შფოთვა დამიწყო,
ხმა სიმართლის შეუბოვრად გაისმა,
(აწ იგი ხმა ვერ ისმინოს გაისმა).

ცის მახლობლად ფეხ ქვეშ ვიგრძენ მიწა მე,
ვსთქვი: „ცხოვრებავ, მეც ერთ კაცად
მიწამე!“

და ვიფიქრე: „ჩემი სატრფო სად არი?
ნისლი ჰბურავს, თუ დღე უდგას სადარი?“
ბადვიხედე, ვნახე, რომ სხვას ჰმონობდა!
ბამიკვირდა! ვსთქვი: „მტერს როგორ
მონებდა?“

მოხიბლულა, შემცდარია, ის არი...
აღერსით მთვრალს ვერ უხილავს ისარი!“
მივაძახე: „ჭინჭარში ნუ ვარდები...
ნუ გგონია იქ ის და ვარდები!
შეიბრალე თავი შენი, იცოდე!
მაგ შარბათში საწამლაფს სვამ, იცოდე!“
არ მისმინა მწუხარებით დანაგულს
და დამასო საუკუნოდ დანა გულს!
აღმართ-აღმართ მივდიოდი ნეტა რად,
თუ ამ სერზედ თავს ვერ ვგრძნობდი
ნეტარად?

ჩემო თავო! ველარ გკურნვენ წამალით!
ღაღმართ-ღაღმართ დაუყევი, წა მალით!

იქ ჩაბძანდი, სად გელიან ლოდებით!
ბარით, ნიჩბით, კუბოთი და ლოდებით!
ღაივიწყე, ვინც გახსოვდა მარად ის,
ხელ-დაკრებით განისვენე მარადის!

*
* *

მერთმა მტერსაც ააშოროს
მეგობარი შენისთანა:

ღილას სხვა ხარ, სალამოს სხვა,
აჲ კარგობის გამოცანა.

შენს მეგობარს, ტკბილ-მოუბარს
მითი უბნევ გზა და კვალსა,
რომ ხან მასთან გულს იყინვებ,
ხან იკიდებ ტრფობის აღსა;

ხან სიცოცხლეს სრულად სწირავ,
ხან უღგები გან-და-განა;
მაგრამ რადგანც პოეტი ხარ,
შნდა იყო გამოცანა!

იმერული ლექსი.

პატარა საყვარელო,
რისთვის მომიკალ გული?
ბალიაში გაგზარდე,
ვით მაისის ბუღბუღი.

შაქრით მყავდი გაზრდილი,
შენთვის ვლე კიდის კიდე!
პატარა საყვარელო,
ცეცხლი რად მომიკიდე?

ბული შენ მოგიძღვენი,
სულიც ხომ შემოგწირე!
პატარა საყვარელო,
შენ რალად დამამცირე?

რომ დამგმე უმიზეზოდ
და გამცვალე სხვაშია;
მიჯობს, დამწვა ცეცხლითა,
ან ჩამაგდო ზღვაშია!

პატარა საყვარელო,
ჩემო მკვლელი უგულო,
ბალიაში გაზრდილო,
ბაზაფხულის ბუღბუღო!

მუხამბაზი.

რომ იცოდე ჩემი გულის დარდები,
ბეფიცები, ტურფავ, შეგიყვარ-
დები!

ცაზედ მზეა, ქვეყანაზედ შენა ხარ!
შეცდომით ძირს ჩამოსული ზენა ხარ.
შაქრის გულო, ბუღბულისა ენა ხარ!
სიხარულო, ჩემის ცრემლის დენა ხარ!
მკლით ნუ მჩხვლეტ... დამიბრუნე ვარდები!
რომ იცოდე ჩემი გულის დარდები,
ბეფიცები, ისევ შეგიყვარდები!

სიყვარული ისა სჯობს, რაც ძველია:
საუკუნო მეგობრობის მცველია!
ახალი კი დროებითად მწველია
და ყმაწვილთა მხოლოდ სანატრელია.
შენ ერიდე!.. მოიფარე ფარდები!
რომ იცოდე ჩემი გულის დარდები,
ბეფიცები, ქალო, შეგიყვარდები!

ჩემსავით რომ შეგიყვაროს, ვინ არი?
ვინ გაღმერთოს ციურად მომცინარი,
თუ არ მევე?.. გინდა ვიყო მძინარი,

შენი სახე მაინც ჩემ თვალთ წინ არც;
თუ გამიქრა, კლდეზედ გადავარდები!

რომ იცოდე ჩემი გულის დარდები,
ბეფიცები, ისევ შეგიყვარდები!

აწ რაღა ვარ შენგან ტრფობას ჩვეული?

ვეხეტები გზა და კვალ დაბნეული!

ლხინს ვშორდები, ჭირისაგან წვეული!..

ბაყრის წამი ჩვენი იყოს წყეული!..

სჯობს, შევრიგდეთ!... ფეხთ-ქვეშ დაგი-
ვარდები!

რომ იცოდე ჩემი გულის დარდები,
ბეფიცები, ისევ შეგიყვარდები!

საწყალი და დარბაისელი.

ინც ტიკივით იბერება,
ისე დადის ამ სოფელში,
იმას რჩება მოედანი,
ბურთიცი მას უჭირავს ხელში.

თორემ ამისთანა საწყალს
ვინ მიაქცევს ყურადღებას?
უპირ-ბადო მაწანწალა
თავს აძლევს თვით დავიწყებას.

ვინცა მხოლოდ გარეგნობით
თავს იწონებს ხალხის თვალში,
ის მოსწონთ და მის ზნეობას
არვინ ჩაუდგება კვალში!

თორემ ამისთანა ვინმე,
ვინდა იყოს კაცი სრული,
ბარეგანის უხერხობით
აქვს ღირსება დაფარული!..

ზამქრიახი ჩვენი ხალხი
თვალს იხუჭავს სიმართლეზედ:
ღიდებულს ქურდს ვერას ჰკადრებს,
მართალ საწყალს იჭერს თხლეზედ!

მაგალითად, ეს საწყალი
ამ დიდ-კაცსა შევადაროთ,
ავწონოთ და დავაფასოთ,
ისე, მხოლოდ სამასხაროდ!

ღიდი კაცი მსუქანია,
თავ-მსხვილი და მუცელ-დიდა;

და თუ კარგის ზნის არ იყოს,
ქოლოტივით რა გაზრდიდა?

ეს საბრალო კატის შაშხს ჰგავს,
ძლივს დალოდავს ცოცხალ-მკვდარი;
და თუ არ უზნეურობით,
რისგან არი მაშ გამხდარი?

დიდი კაცი მდიდარია,
საწყალი კი დღიურ მუშა,
და თუ ეს ჰკვიანი იყოს,
ამის საქმე რამ დაფუშა?

დიდი კაცი ანგარიშით
იცინის და იჰყანება;
შიგნით სხვაა, გარეთ სულ სხვა,
ბაწვრთნილი აქვს გულის ნება!...

საწყალს კი ეს ანგარიში
აროდეს არ ეყურება:
სიცულის დროს სულ ხარხარობს
და ტირის, თუ ეტირება!

დიდ-კაცი იქ იტყვის „დიახ“,
სადაც „არ“ არ შეიძლება,
და ამისთვის ასე რომ სთქვას,
მრთხელაც არ შეეშლება.

საწყალი კი სულ ტიკტიკობს,
საეჭოც კი, ჰსურს, რომ ახსნას
და ამ გვარად ასზედ ათჯერ
რომ არ შესცდეს, რა უნდა ქნას!

აი დიდ კაცს ზნეობითი
ამაღლება რით ატყვია!
მაგრამ ამ ჩვენს დღიურ მუშას
საწყალს ჯერ ვერ შეუტყვია,

რომ, ვინც მხოლოდ იბერება
ძოლოტივით ამ სოფელში,
იმას რჩება მოედანი
და ბურთიცა მას აქვს ხელში!

გაზაფხულის სიმღერა.

ზის სხივებით შემოსილი
ძვეყნად მოვალ პატარძალი;
ბუნებაო, კმარა ძილი,
შენთვის მომაქვს ჩემი ძალი!

აჰყვავდი და აბიბინდი,
ძალა შენი თვით იჩინე;

მთლად გაჰფანტე შენი ბინდი,
ბარს ნათელი მოიფინე.

შეიმოსე საქორწინოდ,
მომეგებე მომავალსა
და მერმისთვის მეც სალხინოდ
შენზედ დავსდებ ჩემსა კვალსა.

ქვალს კეთილს და ნაყოფიერს,
საბოლოოდ მოსამკელსა,
და მისათვის ვიცვლი მე ფერს,
ბაცმევ მდიდრულ სამოსელსა.

მზის სხივებით შემოსილი
ქვეყნად მოველ პატარძალი,
და, ბუნებავ, შენ ქორწილი
ბამიმართე მე ახალი!...

ჯაფხულის სიმღერა.

ვირთი ბოლოს სასარგებლო
მძიმეც მჩატედ გვეჩვენება!...
ვისაც მწარე უკამია,
იცის სიტკბოს გემოვნება!

ეს სიცხე და მხურვალეობა
ჩემს ტვირთს ზღის და ამაგრებსა!...
ვისაც ჭირით არ უთესავს,
ის ლხინით რას მოიკრებსა?

ბულ-გახსნილი, სიცხიანი
ვემონები დღეს ჩემს ბედსა
და მძიმე ტვირთს სიხარულით
ვითმენ, როგორც დიდს იმედსა.

ბუნებავ, შენცა წამბაძე,
მე ამიღე მაგალითად
და ნაყოფი ქვეყნის საზრდო
აიკიდე ზურგზედ ტვირთად.

მზის სხივი და მხურვალეობა
ტვირთს ზღის და თანც ამაგრებსა;
ვისაც ოფლით არ უთესავს,
ის ვერაფერს მოიკრებსა.

ზაფხულის სიმღერა.

უძე მევესება ტკბილის რძით,
და შენც კი გშიან განაო?

მოსწოვე, შენი სარჩოა,
შვილო! ნანინა-ნანაო!

მხოლოდ ძუძუით იზარდება
ბევრი სხვაც შენისთანაო;
სანამ არ გაძღე, ეს ძუძუ
სულ პირში გედვას!.. ნანაო!

თან სწოვე, თანაც იზარდე,
რომ ქვეყნის გამოცანაო
მრთს დროში შენვე გაიგო,
ნანია. ნანა-ნანაო!

რომ რძე დაგაკლდეს, მაშინ ხომ
სჯობს გაგიყარო დანაო;
მაგრამ ეს ღმერთმა გვაშოროს,
ნანინა, ნანა-ნანაო!

ამ თვეებს მისაბაძავი
არვინ ჰყავს ჩემისთანაო;
ძვეყანას ძუძუ აწოვეთ,
შინახეთ: „ნანი-ნანაო!“

ძუძუს მოადგა ტკბილი რძე,
აწვება თანდათანაო,
შვილო, მიშველე, მოწოვე!...
ნანინა, ნანა-ნანაო!

ზამთრის სიმღერა.

ოვლით, წვიმით და ქარიშხლით
მოვალ, ყივნაც თან დამყვება!
ჩემის სუსხით დამსჭვალული
საქონელიც ხშირად სწყევბა...

ძვრივ-ობლისა და ღარიბის
მე არა მაქვს სიბრალოლი!
მაი, ვინც არ დამიხვდება
თფილს ოთახში!.. ქურქ-მოსხმული!

ბოქაულად შევუგზავნი
ანთებაებს, სურდოს და მჭვალს,
და თუ მარჯვედ არ დამიხვდა,
საუკუნოდ დახუჭავს თვალს.

არე-მარეს გავაბრუებ,
წყლებსაც შეუყენებ დენას,
ძვე-წარმავალს გავაშეშებ
და აეუბამ ფრინველს ენას.

ხმელ შეშას ფასს მოვუმატებ,
ცეცხლსაც გავაგემრიელებ:
შველას დავაძახებ: „მცივა!“
არვის მოვიმადლოერებ!

მოვლით, წვიმით და ქარიშხლით
მოვალ, სუსხიც თან მეხლება
და ვაი მას, ვისაც ჩემი
ისარი გულს მიეხლება!

* * *)

ქვენ უნდა იქნეთ სწორედ
ჩვენი თავს-მჯდომარეო,
რადგანაც გაგიცვნიათ
პარსკვლავი და მთვარეო!

*) ძუთაისში სათავად-აზნაურო ბანკის გახსნამ იმ წესებით, რომელიც არსებობს დღეს, ორად გაჰყო ახალ-თაობა. უკმაყოფილო დარჩენ „დროების“ თანამშრომლები და გაიმართა წერა. მართხელ მოწინააღმდეგეები შეიყარენ და რჩევა შექმნეს: „ჩვენც ახალი გაზეთი გავიჩინოთ და ისე ვუპასუხოთ ხოლმე. საქმე ისე გამწვავდ, რომ პირადობაზე მიდგა. მართი მეორეს აღარ ზოგავდა: ოპოზიციაში ცოტანი იყვენ: **ბ. წერეთელი, ი. მესხი, ნ. ნიკოლაძე, პ. ლორთქიფანიძე** და სხვანი. ეს ლექსები: „თქვენ უნდა იქმნეთ“ და „თაგვების ლათაია“ იმ ხანებშია დაწერილი — „კატად“ ნიკოლაძეა მოხსენებული და „ვირთაგვად“ მეორე მხარის ბანკის მომხრის მეთაური.

ისევ თქვენ უნდა იქნეთ
ჩვენი თავს-მჯდომარეო,
რადგანაც გვეხვეწებით
ჩუმად: „მოგვეხმარეო!“

თქვენ მეტი არვინ გვინდა,
სწორედ, თავს-მჯდომარეო,
რადგანაც ბებერი ხართ
და გელისთ სამარეო!

ეს უნდა ავირჩიოთ
ბანკის დირექტორადო,
რადგანაც მაგის ქება
თქვენგან გვესმის ჟორადო!

მეორედ ესა გვყავდეს
ბანკის დირექტორადო,
რადგანაც ბანკის ფულებს
მოგვცემს ერთი-ორადო.

და ან ეს უნდა იყოს
ბანკის დირექტორადო,
რადგანაც ჩვენი კენჭი
მივჭყიდეთ ერთ ღორადო!

აი, ეს უნდა იქნეს
ბანკის ზედ-დამხედველი,

რადგანც მაგის წყალობით
„ღამფასებლობას“ ველი.

სწორედ ეგ უნდა იქნეს
ბანკის ზედა მხედველი,
რადგანც თავში ბაყაყი
და გულშიდა ჰყავს გველი!

და ან ეს უნდა იქნეს
ბანკის ზედა-მხედველი,
რადგანც სიბერით ყრუა
და თვალით ვერ-მხედველი.

თაგვეზის ლათაია.

„დავკარგე ფერის“ ხმაზედ.

ეყრილან თაგვეზი
რჩევა ჰქონიათ,
როცა კატის ხმა
ბაუგონიათ.

უთქვამს ვირ-თაგვას
უკუდოს და ხმელს:

„რატომ ერთმანეთს“
ჩვენ არ მივსცემთ ხელს?

—
ნუ თუ არ გესმით
ძათის ქყივილი,
რომლისგანაც გვაქვს
ზურგის ქავილი?

—
თქვენ ჯერ არა ხართ
ბამოცდილები
და მე კი მახსოვს
მათ ბრწყალ-კბილები!

—
თუ არ გსმენიათ,
აწ მომისმინეთ,
თუ მე რა მიყვეს
სამის წლის წინეთ:

—
ბამინავარდეს,
წინ გამიხტუნეს,
საქმე და ქცევა
რომ დამიწუნეს.

—
ბრწყალები გამკრეს,
ამაწრიპინეს;
მაგრამ ხელი ვერ
„ამაღებინეს.

იმ თაროზედა,
სითკენც მე მარად
მივიპაროდი
ჩუმაღ, მშიშარაღ!

ახლა მე იქ ვარ
სრული პატრონი
და იმედიც მაქვს
მომეცხოს ქონი,

თუ ეს კატები
არ იქნებიან:
თორემ, იცოდეთ,
აღრე თუ გვიან.

თქვენ არ დაგზოგვენ
ბაუტანლები!
მე კარვად ვიცი
მათი ბრჭყალები!“

მათს რიცხვში თურმე
იყო თრითინა;
რომ გაიგონა
ეს, გაიცინა.

აღგა და უთხრა
ზოგ-ზოგ თავებებსა:

„თქვენ ვერ მოარტყამთ
იმ კატებს ქვებსა.

თქვენგანი ექვანს
ვერვინ შეაბამს!
და რასაც ჰფიქრობთ,
ის დაგიშაბამს.

დალონდა ამით
ჩვენი ვირ-თაგვა;
სევდა მოედვა,
აქვს წვა და დაგვა!

და აღარ იცის,
ვის მიეკედლოს?
სიყვითლეს კიდევ
როგორ გაუძლოს!

*
* *

იდ ხანს ვსძებნე იდეალი,
მაგრამ არსად მოინახა!

ღღეს ავადე ყველას თვალი
და ჭიციანი: ხა, ხა, ხა, ხა!

ჩვენი ცხოვრების სარკეში
თვალთ-მაქცობა ჩაისაბა!
რა იმედი! რის ნუგეში!
მეცინება: ხა, ხა, ხა, ხა!

ბევრი ვნახე ჩამოსული,
ჩვენში ბრძოლა განეზრახა,
მაგრამ გადუბრუნდათ გული
სასაცლოდ: ხა, ხა, ხა, ხა.

მოიშალა რა ფაფხური,
ცხოვრებით რა შეილახა,
მტერს დაუწყო სამსახური
და შესცინის: ხა, ხა, ხა, ხა!

აღრე დასცინოდა ტუზებს,
ღღეს თვით დაუღია ხახა
და უსაქმოდ ჰყლაპავს ბუზებს,
და იცინის: ხა, ხა, ხა, ხა!

ბაცი იყოს, გინდა ქალი
ჩვენში ყველა არის გლახა;
და რად ვსძებნოთ იდეალი?
სჯობს, ვიცინოთ: ხა, ხა, ხა, ხა!

*
* *

აბრწყინდი, ჩემო კანდელი,
მინათლე ბნელი ღამისა!..
მინათლე, რადგანც დაგიჩა
სინათლე მცირეს ჟამისა!...

ჩემი სიცოცხლევ უენსავით
იწვის და თანდათან სდნება;
წარსული აღარას მარგებს,
მომავალი მენანება!

ღა მაშ უენც, ჩემო სიცოცხლევ,
რადგანც მშორდები ხვალისად,
ღღვის დღე მაინც მილხინე,
რომ დრო ვატარო ხალისად.

*
* *

ირადად ხმას არვის გავსცემ,
ბინდა მლანძლოს, გინდა მაქოს!
უსამართლოდ თუ რამე სთქვეს,
მე გავაგდე მაშინ მაქოს!

რომ მეტყვიან: „ჰა ვკეთდებოთ,
ჩვენი ბანკი გაუხსნიათ!“
მე გავაგდებ მაშინ მაქოს,
ვიტყვი: „ჯერ ვერ შეუტყვიათ!“

რომ მეტყვიან: „იმ კაცებსა
ქარგი საქმე დაუწყიათ!“
მე გავაგდებ ჩემსა მაქოს,
ვიტყვი: „ჯერ ვერ შეუტყვიათ!“

რასაც კი რომ გავიგონებ
ჭკუაში არ მოსასვლელსა,
ვიტყვი: „ჯერ ვერ შეუტყვიათ!“
და ჩემს მაქოს ვსტაცებ ხელსა.

მაგრამ, როცა გაიგებენ
და მოხედებათ გულში ტყვიათ,
მაშინ მაქოს გამოვაგდებ,
ვიტყვი: „ახლა შეუტყვიათ!“

ფარეუბის სიმღერა.

მან ეს სთქვა!... იმან ის სთქვა!
მს ეს არი!.. ის ის არი!
ამას ეს ქვა!.. იმას ის ქვა!
მს ისარი!.. ის ისარი!

შიცით, გვითხრეს სხვებმა სხვისი,
რომ უქმნია ვინცლას რაცლა!...
ბაჩნდეს კბენა!... ნძგა, მაგას. . სსსი!
მიაე! მიაე! აცხა! აცხა!...

ძალლი კატას ემუქრება,
ძატა მტრულად ძალღს უყურებს!
მოედანი კი ვირს რჩება...
მღერის, აპანტურებს ყურებს!

ამან ეს სთქვა!... იმან ის სთქვა
მს ეს არი!... ის ის არი!
ამას ეს ქვა!... იმას ის ქვა!
მს ისარი! .. ის ისარი!

თვალის ახილვა.

აღლობა ღმერთს, აღარა მაქვს!
სიკაბუკის აწ სათვალე!
რაც მე იმან შემაცდინა,
ის, მკითხველო, შენ დათვალე!

სადაც მივიხ-მოვიხედე,
მომეჩვენა ია-ვარდი,
და მოკრება რომ მინდოდა,
შიგ ჭინჭარში გაღვევარდი!

ღვიწუშე და მკურნალად
ზამოვძებნე მეგობარი,
მაგრამ წყლულზედ გადამავლო
იმ წყეულმა ცხარე ძმარი.

ამ უგულო გამეტებამ
წყლული უფრო გამიმწარა;
ზაჭირვების ტალ-კვესზედა
საყვარლისკენ გამაჩქარა.

სატრფო დამხვდა უსიამოდ,
ზამილესა მე ნალველი;
თვით ფერხულში გაერია,
ზადახვია მან სპვას ხელი...

ბულში ცეცხლი მომეკიდა...
ვაი ჩემს თავს, ამის მნახველს!
ნათესავებს მივაშურე,
ვსთქვი: „საშველად მომცემენ ჩელს!“

მაგრამ სახლში რომ მივედი,
ძარი დამხვდა დაკეტილი
ვარახუნე... ხმაც არ გამცეს;
მოიგონეს, თურმე, ძილი!

ბულ-მოკლოული გამოვბრუნდი,
მსაჯულს ვსთხოვე სამართალი,

მაგრამ საწყლად რომ წავდები,
ამარიდა მანცა თვალი!..

ზნეობითად დაჩაგრულსა
მომავონდა მე მოძღვარი;
მიველ... ისიც მომეგება,
ბადამსახა ლოცვით ჯვარი.

ჩემი ტანჯვა მოისმინა,
აუჩჩვილდა მასაც გული,
მკითხა: „შვილო, დაცემის დროს
ხომ არ დაგკარგვია ფული?“

მოვახსენე: „როგორ არა!..
ღამეკარგა... თანც სათვალე...“
არ იამა... ზე წამოდგა
და მიჩვენა კარი მალე...

მაშინ მივხვდი, რომ წაქცევამ
საქმე მიყო მეგობრული!..
სოფელს თავი დავანებე,
ტყე-ტყე ვიწყე სიარული.

ჩემი ჩანგიც თან წავიღე,
მით ვიქარვებ გულის ვნებას
და მხეცებს რომ შევეყრები,
წმინდის გულით ვამკობ ქებას:

ღიღო შგელო, შენ სჯობიხარ
ნათესავს და მეგობარსა:
შენ, თუ გშიან, მოიტაცებ
მთელ ჯოგიდან ერთსა ცხვარსა;

ისინი კი გამაძღრებიც
არ დაზოგვენ არცა ერთსა!...
თვალთ-მაქცობით ატყუებენ
ღაბლა კაცს და მალლა ღმერთსა!

სჯობს მსაჯულის განაჩენსა,
ღათვო, შენი სამართალი:
ისე შენი არ იზნევა,
როგორც მისი გზა და კვალი!

მსუქნებს სტყავებს სიცოცხლითვე,
ხელს არ ჰკიდებს მკლეს და მძორსა
ღა, მერწმუნე, ბევრად მეტობს
მისი ტორი შენსა ტორსა.

მოძღვრები და სულის კაცი
ზავიცანი სოფლად ყველა...
სიწმიდით და უმანკობით
შენ სჯობიხარ იმათ, მელა:

შენ იპარავ: ქათმებს, ბატებს,
იხვებსა და ინდაურებს...

ისინი კი ყველაფერზედ
თვალს ჭყეტენ და ცქვეტენ ყურებს...

პბილ-ბასრო და ბრჭყალ-მახვილო
ბარეულო კატუნია!...
შინც რომ შენ არ გამჯობინებს
საყვარელსა... ვერ უცენია!

შენ არავის მიიკარებ
არც რისხვით და არცა თნევით,
ის კი აცდენს მამა-კაცსა
ძრუტუნით და კუდის ქნევით!

მხეცებო და პირუტყვებო!
ბაგიცანით ყველა კარგა...
და ღმერთს ვმადლობ, რომ მაცდურნი
მე სათვალე დამეკარგა!

სხვადასხვა ერი. *)

ალალმა ღმერთმა ხელახლა
პაცს დაუბრუნა ედემი,
სადაც სცხოვრობდა ცოდვამდის
პირველი მამა ადამი.

ქოვლის მხრიდამ მოატყდა
ადამის ტომი სამოთხეს!
ზაიყვეს, გაინაწილეს,
დასახლდენ თავ-თავის კუთხეს.

და მაშინ ბრძანა უფალმა:
„თქვენია მთლად ეს ქონება!..
მე ხელს არ გიშლით... იხმარეთ!
ზამოიჩინეთ გონება!..“

ის ანგელოზიც გაფრინდა,
პარზედ რომ იდგა მცველად,

*) „სხვადასხვა ერი“. აქ ბევრი სხვა ერებიც იყვენ მოხსენებული მაგალითად: ისპანიელები, მათრები, სომხები, რუსები და სხვანი. მაგრამ ცენზურამ არ გაუშვა დაიჭირა და მე კი აღდგენა აქ ველარ მოვახერხე. მანსაკუთრებით სასაცილო იყო სომხები და რუსები.

და ხილულ იქმნა სამოთხე
ისევე, როგორც ძველად.

შოველმა ერმა თვის კუთხე
უნდა სდევას კილო და კვალი,
და ვინც აჯობებს იმათში,
იმას აკურთხებს უფალი.

ინგლისელები.

ინგლისელებმა შვენებას
არ მიაქციეს იქ ყური!..
აჰკაფეს ვარდი და ია,
ნაცვლად დათესეს ზედ პური.

მთები გახვრიტეს, კლდე აპეს,
ზღვა ზღვას შეურთეს არხითა
და ააბრუნეს ქარხნები
სხვადასხვა გვარის ჩარხითა

ამართეს დროშა მუდამი,
ზედ ეს დასწერეს სიტყვები:
„მხოლოდ შრომა და ვაჭრობა,
სხვას ქვეყნად არას მივყვები!“

და თაე-მომწონედ, ამაყად
ის დროშა ხელში იჭირეს;

სხვის თვალში ბეწვსა სწუნობენ,
თვისაში იქებენ ღირსს.

ნემცები.

მეორე დროშა ამართეს
ნემცებმა; ზედ ეს ეწერა:
„ჩვენი თავი და ოჯახი,
ამ ქვეყნად სხვა არ-რა გვჯერა!“

სანამ გვექნება სიგარი,
კუპატი, ლუდი, პურიო,
არას დავეძებთ!.. ჩვენ სხვების
არ გვმართებს სამსახურიო!“

ამ განზრახვითა შეუდგნენ
მეცნიერება-სწავლასა
და ერთნაირად იკვლევენ
ღარბაზებსა და თავლასა.

საპირის-გემო ქარხნები
ააგეს ფერად-ფერადი
და ზედაც დალი დაასვეს
სასაკუთრო და პირადი.

მერე დაიწყეს ოცნება,
როგორც მადლარის წესია,

და იქ ჰფიქრობენ მოიძკონ,
სადაც მათ არ უთესია.

იტალიელები:

იტალიელთა რომ ნახეს
ის მშვენიერი ბუნება,
აიგზნეს სიყვარულითა,
ბაუორკეცდათ გუნება.

ღროშაზედ ასე მოქარგეს:
„მს არის ჩვენი მცნებაო:
სიყვარული და ოცნება,
სხვადასხვა ხელოვნებაო!“

ჰხატვენ, უკვრენ და მღერიან,
ბუნებას ეჯიბრებიან;
სხვებს მაგალითებს აძლევენ,
ძვეყანას ემოძღვრებიან.

თვალს სდევენ, გულსა ჰყვებიან,
კუჭს ივიწყებენ ხშირადა,
და მის ბრალია, თუ ზოგჯერ
თავი უჯდებათ ძვირადა.

ზრანგები.

ზრანგებმა თავის წილ-ხვედრი
სხვადასხვა რიგად გამართეს;
ბევრიც იშფოთეს და შემდეგ
წითელი დროშა ამართეს...

დასწერეს: „თავისუფლება,
ძმობა და სიყვარულიო
შისაც არ ჰსურდეს ქვეყნისთვის,
ღვთისაგან იყოს კრულიო!“

სწავლა და ხელოვანება,
სიბრძნე და მეცნიერება
მისათვის უნდათ, რომ სხვებსაც
მისცენ მით ბედნიერება!

ზრომობენ შესანიშნავად,
ბულ-გახსნით, პირ-მომცინარად
და ჯერ არავის უნახავს
უსაქმურად და მძინარად.

ჭირში და ლხინში ერთგვარად
მალალ-სულობით ქებულან;
ბევრჯერც ჰქონიათ შავი დღე,
მაგრამ არ შეშინებულან!

სიუკენაც უნდა ისროლოთ,
ვით კატა, ფეხზედ სდგებიან!..
რა ჭირიც უნდა მიადგესთ,
სხვის შემწედ ემზადებიან.

ქისრულიც ბევრჯერ უქნიათ,
არ დამტვრევიათ ფეხები...
და სჩანს, რომ ვერას დააკლებს
მათ, გინდ აწვიმოს მეხები.

ქართვლები.

ქართ.ველნი როცა შევიდენ,
და თავის კუთხე მონახეს,
ქურთ-მაჯა მალლა შეიგდეს
და აღტაცებით დასძახეს:

„შენი გამჩენის ჭირიმე!..
ცხონება ეს ყოფილაო:
ზაფხულში საამოდ გრილა,
ზამთარში კარგად თბილაო.

რასაც კი თვალი ისურვებს,
ან გული მოინატრებსო,
სულ აქ ყოფილა; ღვთის მადლით
სრულად ვერავინ აკრებსო!...

და რაღა უნდა ამ ქვეყნად
ადამის შვილსა მეტიო?
ვინც ამას არ დასჯერდება,
ბიჟი იქნება, რეტიო!

ამა სამოთხის კუნჭულსა
რაღა აკლია ერთიო?!.
ღაეჯდეთ და ღობინი გავწიოთ,
ვახსენოთ მალღა ღმერთიო!“

ღაჰკრეს ზურნა და ნაღარა,
ღასძახეს „ჰარი ჰარალი!“
წითელ ნუნუას ეწაფენ,
სთქვეს: „კუპრიელსო ზარალი!“

ამართეს დროშა მალალი,
ოქრო მკედღითა ნაკერი!
ბამოეხატათ ზედ ჯვარი
ღა ქვეშ ეს იყო ნაწერი:

„ენა და სარწმუნოება,
ზნეობა საამურიო;
ამ ქვეყნად ყვეღას პატივი,
მალღა—ღვთის სამსახურიო!“

მოყვრისთვის თავის გაწირვა
ღა მეგობრული ვალიო!

მტრისათვის მოსაგერებლად
ბასრი შიშველი ხმალიო!..“

ასე დასწერეს, მაგრამ კი
ისინი ძიღმა წაიღო,
ღა მათი კარგი ყოველი
ჩხიკვმა და ყვაემა გაიყო!

ჯერ ცუდი სანახავია
იმათი მხარე მძინარი;
მაგრამ თუ გამოიღვიძეს,
ბედი იმათი წინ არი...

ბერძნები.

წინდახედულად, ხერხითა,
საწყლად შევიდა ბერძენი,
მღდესმე გამოჩენილი,
ძვეყნისთვის ბევრის შემძენი.

შეხედა სხვების შენობას,
ბულ-და-გულ ათვალიერა;
მერე დროშაზედ ქარაგმით
ტკბილის იმედით დასწერა:

„სჯობს მაშინ ხერხი ვიხმარო,
როცა აღარ სჭრის ხმალიო,

და ვიეშმაკო იქ, სადაც
არ გადის სამართალიო,

რომ დავიბრუნო ოდესმე
ჩემი დიდება ძველიო!..
და ნურვინ სცდილოვს უბრალოდ
შემამლეფინოს ხელიო!

არ ვკითხავ სლოვიანებსა,
დედას ვუტირებ თათრებსო,
და ინგლისელებს—მათ მომხრებს—
დავაკარგვინებ დავთრებსო!“

მდემში სხვებიც შევიდენ,
მაგრამ არ მოვიხსენიებთ,
რადგანც მიდგომით ვერ ვაქებთ
და მართლია კი ვაწყენიებთ...“

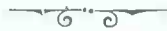
როცა ყველანი დასახლდენ,
მობრძანდა მალლით უფალი
და გადაავლო ედემსა
მამობრივ-წყალობის თვალი.

ბრძანა: „მსურს ყველას ვუჩვენო
მე ორი მაგალითიო
და ერთს კარგზედ და ერთს ცუდზედ
მათ მივუშვირო თითიო!“

ჯერ ფრანკუზებზედ უჩვენა:
„მისდიეთ იმათ კვალსაო,
და მაშინ მალლით ვაკურთხებ
თქვენს ბედს და მომავალსაო!“

მერე სკვიტებსაც შეხედა:
„ამას ხომ ხედავთ თქვენაო?
არ მიჰყვეთ მაგის გზა და კვალს,
არ გაირისხოთ ზენაო!“

ბრძანა და ნათლით ამაღლდა
ზეცასვე ღმერთი უფალი...
და, ვისაც არ სწამს ღვთის სიტყვა,
დაუბნელდება მას თვალი!..

უცხო მხარე.

სადაც სიღარიბეს
ბოროტებად არა სთვლიან,
სადაც პირად ღირსებაებს
ნაბოძვარში არა სცვლიან!

სადაც ყველა თანსწორია,
ერთს მეორის არ აქვს შიში,
სადაც მოსპო ქრისტეს მცნებამ
ფარისევლის ანგარიში!

ამისთანა უცხო მხარე
ვიცი მხოლოდ ერთად-ერთი:
მცნებისა სამთავროში, —
იმას ჰქვია... სიზმარეთი!

სიმღერა.

სუშინ ღამ მთვარე
სხივ-მომფინარე
ვნახე ლურჯ ცაზედ მონარნარებდა;
ეშხით მგზნებარე,
ის შევადარე
ჩემს საყვარელსა... გული ხარობდა!

დიდ ხანს და დიდ ხანს
იმ ნათელ საგანს
მე შევეყურებდი სულ-განაბული;
ამ სულს და ამ ტანს
ჟრჟოლის თან ამტანს
ათამაშებდა ძვერითა გული...

ბრძნობით გამსჭვალულს,
ფიქრით მოხიბლულს,
არ მეტყობოდა ქვეყნიურება;
შკვდავსა და სრულს
ვგრძნობდი სიყვარულს,
ჭეშმარიტებად მჩნდა მაცდურება!

მაგრამ ბოლოს უამს,
სიტკბოების წამს
იგივე მნათობი მენაღველ-ძმარა:
სულს აწვეთებს უხამს
და გულს მით მიწვამს,
რომ ჩემგან მარად აწ მიეთარა.

ბანქრა ოცნება,
აუხამდა ვნება,
სიცოცხლეც გაქრეს!.. რაღას მოველი,
თუ მოსვენება
ალარ მექნება,
შიგნივ და გარედ მედება ბნელი!..

დედა და შვილები.

ვრივ ოხრობის განაცადმა,
სიმწრის ლუკმით გამოზდილებს,
ცოტა იმედ-მოცემულმა,
მართხელ დედამ უთხრა შვილებს:

სხვის ეზოში შელა არის,
ჩვენსაში კი დიდი მგელი
და, შვილებო, მასახელეთ:
თოფ-იარაღს სტაცეთ ხელი!“

შფროსმა სთქვა: „მე რას დაეღვე?
რისთვის უნდა ვიჩერჩეტო,
რომ მივიდე და შავება?!
თავი როგორ გავიმეტო?“

მეორემ სთქვა: „მეზობლისას
ბეიჯობს თავი მოვიყაროთ:
მოვკლათ მელა და ისინიც
მერე მგელზედ მოვიხმაროთ!“

შმცროსმა სთქვა: „აჰ! მეზობლის
მოხმარება ველარ გვარგებს:
სანამ თქვენ აქ მოხვიდოდეთ,
მგელი სრულად ამოგვაგდებს!“

ვერ დათანხმდენ კერპობითა,
მოუვიდათ დიდი ჩხუბი!..
სასიკვდილოდ მოუღირეს
მართმანეთსა ძმებმა შუბი...

სანამ უგნურ მაჩხუბრებსა
ვაი ჰქონდათ და ვაგლახი,
ღიღმა მგელმა შეუპოვრად
ამოაგდო მთლად ოჯახი.

ძვრივ-ოხრობის განაცადმა,
ღედამ რომ ეს დაინახა,

ცხელი ცრემლი გადმოღვარა...
მწუნარებით დაიძახა:

„ღმერთო ჩემო! რადგან ბედმა
მე შეიღებში მომატყუა,
შვილის-შვილებს მაინც მიეცე
შეძლება და მეტი ჰკუა!“

კითხვა მიგება.

კითხვა.

ემს ძარღვებში სისხლი ჰბრუნავს
პილპილითა შეკაზმული;
ხან ჯოჯოხეთს, ხან სამოთხეს.
წამ-და-უწუმ იცვლის გული.

ზოგჯერ ჩემს ბედს არვინ ღირსა,
ზოგჯერ ვრჩები შესაბრალი;
ხან კოლო ვარ სისუსტითა,
ხან გულში მაქვს ლომის ძაღო.

მს შარბათი, მე რომა ვსვამ,
ხან მწარეა და ხან ტკბილი,
და არ ვიცი—რა ვარჩიო
მე: სიცოცხლე, თუ სიკვდილი?

პასუხი.

თუ მაგ შენის გრძნობის ცვლისა
ბრალი იყო ტურფა ქალი,
ტკბილ შარბათსა დაეწაფე,
მწარეს აარიდე თვალი!

სადაც ვარდი აკოკრდება,
იქ ეკალიც ხომ იჩენს პირს;
მაგრამ ბრძენი მხოლოდ ვარდს კრეფს,
ქკალზედ კი არ ახევეს ცხვირს.

ქალიც ვარდის ჯაგი არის:
ქკალთან აქვს ყვავილები!...
ორში ერთი აირჩიე,—
თვითონ ჯაგს თავს რად ევლები?!

სიყვარული.

ინდა რომ ვსთქვა...

მაგრამ თევზი მაგონდება მის
ანდაზით

და რა გითხრა გაცხადებით
შენ გათქმულო სილამაზით?

„პირველ ყოვლის მოგაგონებ
შენს ცხოვრებას წმინდას, წასულს...“

არ დავფარავ!... დაგალონებ
და ვაშფოთებ ამით შენს გულს!

ბახსოვს, ოდეს ცხრა კლიტულში
შენ სცხოვრობდი დედოფლურად?...
სიმხნე გედვა მაგ კლდე გულში
და ვერ გპოვეხ მათ უძღურად?...

იმ დროებში შენი შოვნა
ბევრს უნდოდა ანგარიშით,
მაგრამ ვერვინ დაგიმონა
ვერც შეცდენით, ვერცა შიშით!

სხვადასხვა ტომის პირებსა
არ ჩაუგდე თავი ხელში,
ბულით მტრედს და სულით ბრძენსა
ვინ გჩაგრავდა ამ სოფელში?!..

თავ-შეხვეულს შენ მოტრფიალს
უგზავნიდი ხშირ შერცხვენას,
არ დასდევდი შენ მისსა გულს
და არცა რას იმის წყენას!..

მხოლოდ ერთი მე გიყვარდი!..
ჩემიც გსურდა სიყვარული!...
შენ ჰყვარდი, ვითა ვარდი,
მეც გეტრფოდი, ვით ბულბული!...

მაგრამ ბოლოს მილალატე
შლოდნელად, დიაცურად!..
ბულში ცეცხლი მომიმატე,
ბამაშმაგე არ კაცურად!..

მოხიბლულმა, ვითა ჩერო,
მე დამაგდე ცოცხალ-მკვდარი
და ხომ გახსოვს, მშენიერო,
თუ მე მაშინ რა გითხარი?

„ნუ სტყუედები, თავის მტერო!..
მე მაგდებ და სხვასთან მიხვალ?
მაგრამ დღეს კი, ბედნიერო,
რად არ ჰფიქრობ, რა გელის ხვალ?!

მონის ფასად დაგიჯდება
ღღევანდელი ეგ ალერსი!..
ხასისათვის ვინ გიყდება? ..
რად არ იცი შენ ეგ წესი?!..

ბევრის აღთქმით, დიდის ხერხით
რომ ჩაგითრევს და შეგაცდენს,
მერე ზედ შედგება ფეხით,
დაგიმონებს, ცრემლებს გადენს!..

ლეჩიქს მოგხდის, გაგაშიშვლებს,
ბანგს შეგასმევს, დაგაძინებს,

ბამოგობრდის მონად შვილებს
და თვითონვე შენ დაგცინებს!

ამ თავითვე იპყვიანე!
ნუ ენდობი გარყვნილს, მაგ ავს!
და მაშინ მეც, გეთაყვანე,
მსხვერპლად შემოგწირავ ჩემ თავს!..

მაგრამ, ვაი, ყურს არ მიგდებ,
მაცდურისკენ თვალს იშტერებ!..
მისთვის გულში მწველ ცეცხლს იღებ!..
მისთვის მხოლოდ გულს აძგერებ!..

მიკვირს, მიკვირს, რად არ
გრცხვენის?
ჰხედავ, როგორ გიშვერენ თითს?!..
და „ივდრთის ონოფრესთან“
რად არ ჰბაძავ შენც მაგალითს?..

მს გითხარი, მაგრამ შენ კი
ჩემი აღარ დაიჯერე:
შეიყვარე ის გულ-მანკი,
ბულიც მისთვის აიძგერე!..

აიძგერე და ახლა კი,
რაც გირჩიე მაშინ, ყველა

მაგონდება, ვით არაკი,
და აღარ გაქვს მაინც შეველა!...

მაგრამ იცი, მე რას გირჩევ,
ვით სნეულსა და ავადმყოფს?
თუ ორს ჭირში ერთს აირჩევ, —
გარყვნას ისევ სიკვდილი სჯობს!...

სხვასაც გირჩევ, მაგრამ თევზი
მაგონდება მის ანდაზით
და სიტყვებსა ეს მიზეზი
ბულში მიკლავს უხმოდ ბრაზით! "...

მზრუნველებს.

ამის სული გაუშვიათ,
პაპისას კი იგონებენ;
ღედას დედი-ნაცვალზედა
სცვლიან და თავს იწონებენ!

ნუ თუ შინ ვერ მოუნახავსთ
ვერც ცოცხალი, ვერცა მკვდარი
ღირსი მათის ყურადღების,
სახსოვი და საქებარი?

მაგრამ ამ ჩვენს სწეულ დროში,
როცა მეფობს ანგარიში,
რომელსაც ჰყავს დიდ-ვეზირად
მრგულობა, ანუ შიში.

ვის რად უკვირს, რომ მშობელი
მის ნაშობსა თვითვე ჰყიდის...
რომ შობილი თვის მშობლისვე
მოსაკლავად მარჯვედ მიდის?!

ხა! ხა! ხა! ხა! ქების ტაში
დაჰკარ!.. ბუქნაც დაუარეთ!..
შინაურებს შიმშილით ჰკვლენ,
მდიდრებს უდგმენ ტაბლას გარეთ!..

— ღმრთი ღმრთი —

ჩემს მშობარს.

აღა დროს შენი მდერაა,
ჭიანური და ნალარა:
მუხლებში ღონემ გისუსტა,
თმაში გერევა ჰალარა?!

მაგრამ ჩვენს ძველებს რომ უთქვამთ:
„პრ დაბერდება გულიო,

თუ არ ყოფილა ზნეობით
მაგლახად შელახულიო.

ღა გვამიც რაც უნდა დასუსტდეს,
მაინც ძლიერობს სულიო,
როგორც ძველ, ნახმარ ქურქელში
ქახური შენახულიო,“—

თურმე მართალი ყოფილა!..
მაგალითს ვხედავ შენითა:
სული და გული მრთელი გაქვს,
ხორცი თუმც გქვალავს სენითა!

მაგრამ შენ შენთვის არ ფიქრობ:
ჰირი რომ გადგას ჯარზედა,
შენ მაშინ სტირი და ჩივი
სამშობლოს სატკივარზედა...

ამით ირისხებ უფროსებს,
იმღურებ ამხანაგებსა ..
ფრთხილად!.. ერიდე ხაფანგსა,
ჟოველის კუთხით ნაგებსა! .

თავს ნუ იმეტებ, სანამღი
შენს სამშობლოსა არგინარ
ღა სანამ თითონ არ იგრძნო,
რომ ქვეყნის ურგო ბარგი ხარ!

მინც რა უნდა სთქვას, ნუ დასდევ!
შენვე ხარ შენი მსაჯული!
და მაგალითად ის გყავდეს,
მინც ჩვენთვის იყო ტანჯული.

ბ ს

ხალ-თაობის კაცია
და გულით კარგი სწადია,
მაგრამ, ბევრისა ვერ შემძლე,
ტრიალობს, როგორც გადია,

რომელსაც უნდა გულითა
თვით გამოზარდოს ყოველი:
ბატონის-შვილი, სხვის შვილი,
და მრავალ-გვარი ცხოველი!

ხან ცხვრებსა დასდევს მინდვრებში,
ხან მივარდება წიწილებს;
ძროხებსაც სწველის, ხბოს უვლის,
ლორს სდევნის, გოჭებს აჭყივლებს.

რა საქმეც უნდა გამოჩნდეს,
სუყველას ეპოტინება

და, თუ სხვა ნახა უსაქმოდ,
იცის პირ-და-პირ გინება.

ხან-და-ხან კიდევ დასწყევლის,
მაგრამ უგულოდ... ენითა!...
ღმერთმან ხომ იცის, არ შერება
ამას ის თავის ჩენითა?!

ხედავს, რომ თავს ვერ გაართმევს
მარტო ის ამდენ საქმეებს
და, ვინც ზარმაცობს ოჯახში,
მის გამო უღრენს და უყუფს.

მაგრამ ამ გვარად მშრომელი
და გადამხდელი ომისა,
ბოლოს სიძულვილს მოიმკის
ნაყოფად თვისის შრომისა.

და გაკიცხულსა, საბრალოს
თუმცა ხელს კი ვერ ახებენ,
მაგრამ გახეთქენ გულზედა...
მიწაში ჩაუძახებენ!...

ბ ა ტ ვ რ ა .

ეტავი ჩიტი ვიყო, ჩიტუნია პატარა,
ტბილის ხმით მოჰიკვიკვე, სიამით მონავარდე,
რომ გავგოგდე... ავფრინდე... ფრთები გავშალო ჩქარა
და ცისკენ თავისუფლად ისარივით ავვარდე!

მიფრინდები იმ არეს, სად ვარსკვლავნი კრთებიან,
სადაც ხშირად კაშკაში გააქვს მოწმენდილ მთვარეს,
იქ, სადაც მტრის ისრები მე ველარ მომწვდებიან,
იქიდან გადმოვხედავ ჩემსა სამშობლო მხარეს.

მხარეს, მაგრამ რა მხარეს? ოდესმე ბედნიერსა
დღეს კი ჭირში ჩავარდნილს, დღეს კი ცოცხალ-
მკვდარ მხარეს,
სადაც ის აღარ არის რაც რომ ძველად ყავდა!
სადაც ძმა ძმასვე მხოლოდ უთხრის სამარეს.

მნახავ იმ ბრძოლის ველებს, სადაც ბედი სწყდებოდა,
მტერი, მგონი, შემუსვრის ანგარიშში სცდებოდა,
რადგანც ქართველს იმა დროს თავი ავიწყდებოდა...
ბრძოლა!... სჯული და ენა კი მითი მტკიცდებოდა.

დავეცემი გულ-მკერდით... იმ ველზედ დავეშვები,
ნისკარტით ვუამბორებ წმინდას სახსოვარს მიწას!

წინაპრების სახსოვრად კენესით ჭიკჭიკს მოვჰყვები:
ძვეყანას შევაბრალებ... შევავედრებ მათ ზეცას.

მაგრამ ვით გავარჩიო ჩვენი მკვდარი და მტერი?
ხომ სულ ერთად ჰყრიან არეულ-დარეული?
წმინდა ბრე წინაპრების და მტრების ბილწი მტვერი
რატომ არ არის ნეტავ გარჩეულ-გასაზღვრული?

არ დავსდევთ, მაგრამ ის კი თვით ბუნებამ გასაზღვრა:
იქ ეკალი ამოდის, სადაც მტერი მარხია
და სადაც ჩვენმა ძველმა წმინდა სისხლი დაჰღვარა,
იქ მოდის ყვავილები და ზოგანც ვარდის ხეა.

მკალს და ბალახ-ბულახს, მტრის გულოზედ ამოსულსა,
მივანებებ ბაყაყებს... დეე, მათ უყიყინონ!
მე ვარდის ყვავილებზედ ავიღელვებ ამ გულსა,
მიჭიკჭიკებ... და მკვდრებმა საუკუნოდ იძინონ.

ნეტავი ჩიტი ვიყო, ჩიტუნია პატარა,
რომ ჭიკჭიკით გამოვსთქვა ვნება ჩემის გულისა!
ვნახო ჩემი სამშობლოს ბედნიერება ჩქარა
და ვიმღერო სიმღერა შორის გაზაფხულისა.

უ . . . ს.

საბრალო არის დატვირთული უზომოდ ვირი.
შეხებ არევით, თავ-ქინდრული მოდის თავ-
დაღმა;

მელარ ახერხებს საყოყნოდ გააღოს პირი
და უწყებლოდაც აღარ ესმის აღარც „აცის“ ხმა.

მაგრამ იგივე რომ ავკიდოთ ტვირთი, ბედაურს,
არად შეიმჩნევს, ვითომ ვერც გრძნობს: არი თუ არა?
კუნტრუშ-ხვიხვინით მონავარდობს, წაიკქვეტს რა
ყურს,
და ვირის სავლელ გზას გაივლის თორმეტჯერ ჩქარა.

შირს კი ჰგონია, თუ მშრომელი მხოლოდ ის არი.
და, ვინც მისსავით არ იტანჯვბს ტვირთ-მოდებული,
არ ეკადრება მის ვირობას! არ არს სადარი!..
და ვირულ-სიბრძნით იბერება შეფერებული.

საბრალო ვირო! ქკუა ძვირო! ვინ გააკვირო?
ჟურ-პანტურობა და ყოყინი შენი წესია!..
მაგით, ნუ ფიქრობ, ბედაური გააშავპირო!
შველა მას მომკის, რაც რომ თითონ დაუთესია!

და თუ ვერ მიხვდი უბრალო აზრს მაგ დიდის თავით,
რატომ არ გესმის, აბა რად გაქვს დიდი ყურები?
„შირები რა გინდ ტვირთ-ქვეშ მოჰკედენ, ისრისონ
მაინც არ ეთქმისთ უბედურებს ბედაურები!“ [ზვავით,

6 ს.

ხალ თაობას ჩემულობს
და ვითომც კარგი სწადია, —
და რომ საქმესაც არიგებს,
ვით მოურავი!... ცხადია!...

ის მოურავი, რომელიც
დარბაისლურად ირჯება
და ორ-გულს ნახავს თუ ერთ-გულს,
ერთ-გვარად გაეკრიკება...

მაუბატონს ქალებს ურიგებს,
ძალ-ბატონს მოჰგვრის კუროსა,
პრც ბატონის-შვილს დაადგებს
შერთგულ-უმსახუროსა.

პირში ყველასთვის ვარდია!...
თაყვანს სცემს უმეტესობა,
მაგრამ ზურგს უკან კი ყველას
ის ეკალივით ესობა!

თუ არჩევანშიც ჩავარდა,
არჩევა არ აშორდება!...
ვაი ხალხს მისგან მოხიბლულს,
რა სასაცილოდ ღორდება!...

მისტვირული.

ქრელდა ჩენი ქვეყანა
ხალხიც აირ-დაირია:
მათი საქმე და ხელოზა
სულ სხვადასხვა ნაირია!
მართალ-მტყუანის გარჩევა
სწორედ რომ გასაქირია:
ვის თვალშიც ბეწვი არა ძეკს,
მისაში თურმე დვირია;
ვინც რომ სპეტაკად მიგვაჩნდა,
ის თურმე სულ შავ-პირია.
ზურგს უკან ყველა ლალადეშს,
პირში კი მთქმელი ძვირია;
მაგრამ მე ვბერავ გუდასა,
ხელში ავიღე სტვირია,
მსურს, ყველა ღირსად შევაშკო,
მათ ვუთხრა ეგ შაირია;
ვინც უნდა იყოს, რა მგამა,
ბინდ დიდი, გინდა შტვირია;
შამოჩნდეს, ვინც კი დასჩაგრა
ძერივ ობოლი და მწირია,
შავსინჯობა მათნი საქმენი,
შამოუჩხრიკოთ ძირია
და შეუშუროთ საქვეყნოდ
იმათ ცხვირი და პირია;

მაგრამ ჯერ ქებით დავიწყოთ,
თუმც კი ნაქები ძვირია.
პიპუ! პიპუ! პიპუ! პიპუუუ!...

ახალ-წელიწადს გილოცავ,
ჩვენო კარგო ღიმიტრიო,
ძველებში შენ რჩეული ხარ,
ვერავის ვერ შეგადრიო.
ღაგვიბერდი, მაგრამ მაინც
შრომობ, ჩუმად ოფლსა ჰღვრიო!
ლხინში მალლა თავს არ იღებ,
ჭირში დაბლა არა ჰხრიო;
შენს სახსოვარს ხალხის გულში
ვით ბეჭედსა ამოსჭრიო,
მაგრამ იმ ერთ ბატონივით
ბოლოს კი არ აურიო,
შენი წმინდა საქმეები
შეცრად არ აიმღვრიო.
თორემ შენსა სიყვარულსა
ჩვენ გულიდამ ამოფხვრიო,
ამ შაირით თუ გაწყინეთ,
მოგვიტევეთ მამობრიო!
პიპუ! პიპუ! პიპუ! პიპუუუ!

ქოსტანტინეს თუმც არა აქვს
ნიჭიერებთან ცილობა,
მაგრამ მამულის საქმეში

შველგან აქვს მონაწილობა;
მით ქართველობა ეტყობა,
შვენის მამულის შვილობა,
მაგრამ რას იზამს აღმართში
მისი გულ-კეთილობა?
სხვის გულ გრილობას რომ ხედავს,
მისგან აქვს გულში ქრილობა!
ღმერთმა აკურთხოს ჩვენ შორის
ეს ტკბილი მამა-შვილობა!
პიიპუ! პიპუ! პიპუ! პიიპუუუ!

საჯირითო მოედანზედ
ნიკო პირველი რაშია!
ბინდათ გითხრათ, რასა შვრება
და ან საქები რაშია?
შორს გამჭვრეტელი, მამაცი,
წინ-დახედული ვაჟია;
სადაც კი ჰკუა არ ვადის
იქ ცეტი და გიჟმაჟია...
ხანდახან მტკიცე კაჟია...
მისგან ბევრს რამეს მოველით,
თუ არ გარდახდა ბაჟია!
პიიპუ! პიპუ! პიპუ! პიიპუუუ!..

მართხმად აქებენ ყველანი:
ქარგი არის ლევანო, —
ჭართული ყურძნის ვაზია...

სანაქებო მტევანო;
მხოლოდ იმას აშორდება
ქვირეობლების წყევანო,
თვით ბრძენია, რაღად უნდა
იმას ჩვენი რჩევანო?...

პიიპუ! პიპუ! პიპუ! პიიპუუუ!

ივანე ბევრს კარგს გვპირდება,
თუ რომ არ მოაქორაო;
ამბობენ, სიბერის დროს მან
საქმე სულ გაასწორაო;
თავს სდებს, თუ ქართველს სომეხი
როგორმე მოაშორაო;
ჩვენ სასიკეთოდ გამართა
მრთი რაღაც კანტორაო;
ლმერთმა ხელი მოუმართოს,
თუ ბოლოს არ დაგვტორაო!
პიიპუ! პიპუ! პიპუ! პიიპუუუ!

აწ ახლებზედ გადავიდეთ,
ვახსენოთ ჩვენი ილია;
იმისი გემო ხომ ენახეთ,
ცოტა მოძველო ხილია!
ქვეყნის ერთ-გული, გულ-წრფელი,
ტარგი მამულის-შვილია;

ბულშია მეტად გულადი,
სიტყვით კი ცოტა ფრთხილია!
მე ვფიქრობ, ეს მისგან არის,
რომ დარბაისლად ზრდილია;
ცოტა უდროოდ გასუქდა
და ბედით კმაყოფილია
და არას აწყენს, ხანდახან
რომ მას დაეუფთხოთ ძილია!
პიპუ! პიპუ! პიპუ! პიპუუუ!

ბიორგა ჩვენში ყველაზე
უფრო შრომის მოყვარია,
მაგრამ მისი ნაწერები
სხვადასხვაა, ორ გვარია:
ერთი ნიჭიერი არის,
მეორე კი ზღაპარია!
მგონია, თუ იმ ერთს კაცსა
მორი თავი აბარია,
როცა ერთი გამოჩნდება,
მეორე ჩრდილს აფარია.
საზოგადოდ კი ის კაცი
ჩვენში კარგი ლამპარია.
პიპუ! პიპუ! პიპუ! პიპუუუ!

ახლა შენთან ალლა-ვერდი,
პარგო მუშა ჩვენო სერგო,
„ივერიის“ და „დროების“

შემაერთებელო გვერგვო!
შმაღური ჯაფა, შრომა
არჩევანში წილად გერგო
და დრო არ გაქვს ხელოვნურად
რომ ჩვენ რამე დაგვინერგო.
პიიპუ! პიპუ! პიპუ! პიიპუუუ!

პეტრეხედაც ცოტა რამ ვსთქვათ,
მაგრამ კარგად მოვიხსენოთ;
ჩვენ უმისოდ არ ვარგივართ
და არც ვარგა ის უჩვენოთ.
ახლოს კარგი სახმარია,
შორს არ უნდა გავაჭენოთ;
უნდა ერთი თვე ვაშრომოთ
და თერთმეტი მოვასვენოთ.
პიიპუ! პიპუ! პიპუ! პიიპუუუ!

სათვალავში, რა თქმა უნდა,
რომ ნიკოც არ მავიწყდება,
მაგრამ რა ვქნა, რომ იმაზედ
ამ ბოლოს დროს გული მწყდება:
შინაურებს წიხლებს ესვრის,
ბარეულებს ველარ სწვდება,
აქაც ფეხი აუსხლტება,
ჩქ ყინულზედ გაცურდება;
ცოტა გვიან კი მოუვა,

მაგრამ მაშინ გაოცდება!
პიიპუ! პიპუ! პიპუ! პიიპუუუ!

დათიკო კარგად დასტოვა
სახელ-განთქმულმა მამამა;
შვილსაც კი ერგო ის ქება,
ცოტა მან გაათამამა;
ამ ბოლოს კი გაგვისუქდა,
აწყინა მუქთად ჯამამა
და ეჰ, ვითა ჰქნას ვარლობა
ასკილმა ანუ კამამა!
პიიპუ! პიპუ! პიპუ! პიიპუუუ!...

მეტი წელი შეუსრულდა,
რაც რომ მწერლობს აკაკიო,
ბევრი გვითხრა შაირები,
ზღაპრები და არაკიო
და ძალიან კარგს იზამდა,
რომ დაგვეხსნას ახლა კიო...

ი ა ზ ნ ა ნ ა .

აე-ნანა, ვარდო-ნანა, იავ-ნანინაო!
ზაფურჩქნულო ახალ-ნორჩო, შენ პაწაწინაო!
აგრე ტკბილად, უდარდელად რამ დაგაძინაო?
ღედის მკერდში მიგიგნია შენ ტკბილი ბინაო?
ღაიძინე, იავ-ნანა, ვარდო-ნანინაო!
იავ-ნანა, ვარდო-ნანა, იავ-ნანინაო!

ღაიძინე, გენაცვალოს შენი მშობელიო;
ძუძუებში ჩაგივლია პაწაწა ხელიო;
შენს ვაჟკაცობას მომასწრებს მე ღვთის მშობელიო.
აგცილდეს სხვისა მონობა დამამზობელიო!
თავისუფლების სხივები გულს მოგეფინაო!
იავ-ნანა, ვარდო ნანა, იავ ნანინაო!

ზაივსე და გაიზარდე, პატარა მთვარეო;
შეისწავლე და შეიტკბე სამშობლო მხარეო!
ანუგეშე, სადაც ნახო, მოძმე მწუხარეო!
შვილო, მამულის გულისთვის სისხლიც დაღვარეო!
ჩვენ ძველებმაც მაგვევარადა მტერი აშინაო.
იავ-ნანა, ვარდო-ნანა, იავ-ნანინაო!

პაწაწინა იადონო და ვარდის კონაო,
პური უგდე, დაისწავლე ჩემი ნანინაო,

თვალ-ხილულად დააკვირდი, იცან ქვეყანაო,
რომ გაიგო ამ სოფლისა ცრუ გამოცანაო...
შაგრამ ჯერ კი დაიძინე, ადრეა განაო?
იავ-ნანა, ვარდო ნანა, იავ-ნანაო!

დედა და შვილი.

ავით მოსიღსა დედასა
შენიშნა მწარე ღიმილი
და ტიტინითა მივარდა
პატარა იმისი შვილი:

— „ღედილო, რას მოგწყენია?
რად დავიხრია თავიო?
ქერივი არა ხარ, რას ეძებ,
და რად ვაცვია შავიო?“

ბევრჯელ მინახავს კურცხალი
წამწამზედ მოდებულო.
და, გულში ჩაკრულს, მსმენია,
რომ სხვებ გიძგერდა გულიო.

და ეგ ღიმილი რას ნიშნავს,
ან ეგ ამოხვრა მწარო,

ან წამწამებზედ კურცხალი,
ან გულის ძგერა ჩქარო?

შენსა პატარა ბიორგის
მითხარი. ნულარ ჰმალამო...
რომ მოგიძებნო როდისმე
მაგ წყლულის გულის მალამო!“..

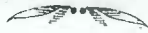
— „შვილო, შენ კი გენაცვალოს
საბრალო დედა შენო!
ნუ ჰფიქრობ, მარტო განკურნო
ჩემი მტანჯავი სენიო!..“

აურცხალი, უცებ ამოხვრა
ღა ეს ღიმილი წყნარიო
სულ ყველა იმ დიდ-მიზეზის
ნაწარმოები არიო!

ეს არის, შვილო, მიზეზი
იმ ჩემის გულის ძგერისო,
ღა ნუ გშურს მუშა შეიქმნე
ჩვენის საბრალო ერისო!“

— „ღედილო, მომეც ფარ ხმალი,
რომ ავისრულო ვალიო!“..
— „აღრეა, შვილო, ჯერ კიდევ
წიგნია შენი ხრმალიო!“

წიგნი მოსთხოვა დედასა
პლელვებულმა ყმაწვილმა
და მშობლის სახეც აღბეჭდა
რაღაც იმედის ღიმილმა.

კინტოს სიმღერა.

საყვარლისა წეშხნედა
ღვინო დამიღვეია;
მის ხსოვნა სიყვარულში
სულიც დაჰიღვეია!

მისმა შუქმა დამადნო,
სიცოცხლეც დამწვარია;
ღღე-ღღეობით მზე არის,
ღამ-ღამობით მთვარეა!

მისი ცეცხლი ამ გულსა
აროდეს არ ნელდება:
თუ იმას არ ვუყურებ,
ღღე ნათელი ბნელდება.

მაშინ ვკვდები სევდითა,
სისხლის ცრემლით ვსტირი მე,

სანამ არ მანუგეშებს,
იმისი კი ჭირიმე!..

საყვარლისა ეშხედა
ღვინო დამიღვევია,
მის ხსოვნა-სიყვარულში
სულიც დამიღვევია!

კ ი ნ ტ ო .

ერთი ვინმე კინტო ვარ,
საყვარელი მეცა მყავს!
ის სულ სხვა ვარდი არი,
სხვის საყვარელს არა ჰგავს!

შავგვრემანი, შავ-თვალა,
ეშხის ცეცხლით მწველია!
ბაიყუში ქმარი სძულს,
ჩემი საყვარელია!

საცა წავალ-წამოვალ,
მაგონდება სულ ისა!
იმას კი ვენაცვალე,
ჰოი, მისი სულისა!

ღალამდება თუ არა,
მელის გულის ძგერითა;
მე ჩავუვლი კარ-და-კარ
თარითა და მღერითა.

თუ რომ დრო აქვს, შემინებობს,
ალარ უნდა ვედრება;
ვფიცავ, ჩემ საყვარელსა
სხვისი ვერ შეედრება!

ჭირიმე! ჭირიმე! ჭირიმე!
შავგვრემანის ჭირიმე!
ჭირიმე! ჭირიმე! ჭირიმე!
შავ-თვალ-წარბის ჭირიმე!

ავადმყოფი.

რ მომკვდარა!.. მხოლოდ სძინავს
და ისევე გაიღვიძებს!..

ბევრის ბრძოლით დაღალულსა
ექვირება მოსვენება!

შემცდარია, ვინც გულს იტებს:
წესი არის და ბუნება!

ჩვენ კი ჩვენდა თავად გეტყვით:
ბუღსა სწამს და ჭკუას სჯერა,
რომ ჯერ კიდევ არ გამქრალა
მომავალი ბედის წერა!

მისთვის, რომ დღეს ველარ გვარჩენს,
არ გიმართებს ორგულობა!
ჩვენს წინაპრებს თუ ჰქონიათ,
ჩვენცა გვქონდეს დიდ სულობა!

დეე, მისთვის გავღარიბდეთ,
ზურგს მოვიდვათ საწყლის გუდა:
პატიოსანს ღარიბს რით სჯობს
ბამდიდრებული იუდა?

არ მომკვდარა, მხოლოდ სძინავს,
და როდესაც გაიღვიძებს,
მოიგონებს იმათ სახელს,
ვინც დღეს იმას არ ივიწყებს!

მ უ შ ე ბ ს .

უშებო, თქვენი მარჯვენა
იკურთხოს ოფლით ნაბანი!
მიწაა თქვენი ლოგინი
და ლაქვეარდი ცა საბანი!

უდროვოდ გცივათ და გცხელათ,
ბევრჯელაც რჩებით მშიერი;
მაგრამ ყველაფერს აიტანს
თქვენი ბუნება ძლიერი?

მიმხედარი არის ევ თქვენი
შეუბლალავი გონება,
რომ პირუტყსავით არ შეენის
მშრომელ კაცს სხვისი მონება!

მაგრამ კირს ჰფარავთ საოცრად
და დახვალთ უსაყვედურო!
არ გინდათ, რომ სხვამ შეგნიშნოსთ
და გითხრასთ: „თქვე უბედურო!“

ამ გვარი ამპარტავენება
ძლიერებაა სულისა,
ღიდება კაცად-კაცადის,
დამატკბობელი გულისა

იმ უკვდავების წყაროთი,
რომელსაც ჰქვია იმედი
და რომლის მოლოდინშია
კაცს ვერ ერევა შეე-ბედი!

ღიად!.. იმედი გირჩევს, თქვენ:
ჯერ გქონდეს მოთმინებაო
და, როს საერთოდ, თანსწორად
სურვილი აღიგზნებაო,

ნუ გამოიღვეთ მაგ იმედს,
მე იყოს თქვენი საგანი...
მუშებო, თქვენი მარჯვენა
იკურთხოს ოფლით ნაბანი!...

*
* *

როთი ქალისას ამბობდენ,
მშვენიერება არიო!..

ნეტავ მას, ვინც კი გახდება
იშისი მეგობარიო!..

ამ დროში საქართველოში
არავინა ჰყავს ტოლიო,
მაგრამ ვინ ღირსა, რომ ჰყავდეს
მისებრ ლამაზი ცოლიო?..

ტაძარი არის ტრფობისა
მისი უმანკო გულიო;
ბევრი ჭაბუკი გვინახავს
მის გამო გალახულიო!

შითა ბუღბული კოკობ ვარდს,
დასტრფიან ყმაწვილებიო;
მხეთქებიან ერთმანეთს
უსაქმო ცულლუტებიო!

მაგრამ ამ ლამაზ ქმნილებას
სხვა მხრით უჭირავს თვალიო...
მოდით და ნახეთ საქები
ჩვენი ქართველი ქალიო!

წაველ და ვნახე ლამაზი:
მართლა რომ მოსაწონია!
მაგრამ შემცდარი ბრძანდება,
ვისაც ქართველი ჰგონია!

სახელად ერქვა მაშინკა;
ვსთქვი: თუ რა არის მოდა-თქო?
ძველი დრო რომ ყოფილიყო,
მარიამ ერქმეოდა-თქო!

თავმოხდილს, საკუთარ თმებში
სხვებისაც ჰქონდა ჩართული!
სხვა ენით ამიჯღურტულდა,
მზარებოდა ქართული!

ამბობდა: „როგორ ვიკადრებ
ქართულად ჩაცმა-ხურვასო!“
ნახევრად იყო ტიტველი..
თითქო აპირობს ცურვასო!

ბაქაქივითა მეტყველი,
დახტოდა, როგორც კალია,
ის ტუტუცების დამწველი,
და მათი გულის-კალია.

მხოლოდ ეს იხატებოდა
იმის ჟუჟუნა თვალეში:
„მე ჩემი დღე და სოფელი
უნდა დავლიო ბალებში!“

და ეს სიტყვები ეწერა
იმის მშვენიერ სახესა:

„სხვა საქმე არ მაქვს, მე მხოლოდ
აშიყებს ვუგებ მახესა.

მომწონს კალია, მალინა,
მძულს ვარდები და იაო!
სამშობლო რასა მიქვიან,
მეწყერსაც წაულიაო!“

გამოცვლილი ღრმ.

ამოიცვალა ქვეყანა,
ჩარხი ჟკულმა ტრიალებს:
მირი კოკობ ვარდს დაჰგალობს,
ბულბული ვირებრ ჰტრიალებს!

ზამთარში სიცხე გვაწუხებს,
საფხულში დგება ზამთარი;
სომეხმა ხრმალი აიღო,
ძართველმა სომხის დაეთარი!

ძურდები სჭრიან სამართალს,
მართლებს უყრიან ბორკილსა,
და ქვეყნის მტერი იულა
დასცინის მამულის შვილსა.

ბრიყვი და უსწავლელები
თავში უდგია ჭკვიანებს...
ბაჭკრეს ეს ჟამი ბარემლა,
ნეტავი რას იგვიანებს!.

ახალი გზა.

უ იფიქრებ, დაგაყვედრო,
შე მაცდურო ჩემო მუხა,
იმისთვის, რომ შენის რჩევით
მკლიანი შემხვდა მე გზა!

ბმადლობ კიდევ მისთვის, რომ შენ
ამიხილევ ბრმასა თვალი,
თუმც კი ჩვენში ცხოვრებისთვის
მწარე არის ეგ წამალი:

სად ვერც იტყვი, ვერცა ისმენ,
ვერც რას ნახავ საამურსა,
იქ რად უნდა ბაგეთ სიტყვა,
თვალთ ხილვა და სმენა ყურსა?!

ჩემს სამშობლოს კარგად ვიცნობ,
მომივლია კიდით-კიდე;
მართლის თქმით და გულ-წრფელობით
ჭირი ქირზედ გადავიკიდე!

აქ მონება ჭკუა არის,
მუპირაზა სიბრძნე დიდი,
და მას რჩება მოედანი,
ვინც კი არის მეტად ფლიდი!

ცოტა მალლა ასასვლელად
ძმა ძმას იხდის კიბე-ხილად,
მშობელს შვილი, შვილს მშობელი,
ძმარს ცოლი ჰსურს გასასყილად.

აქ თვით სჯული ფარისევლებს
ხელთ უპყრიათ ბადე-ქსელად
ძლიერების საპირ-ფეროდ,
შძლურების მოსაწველად!

მხოლოდ საწყალ მიწის მუშას
არავინ ჰყავს გამკითხავი,

მისის ოფლით თავს იკვებენ,
ძურქად მიდის მისი ტყავი!

მაგრამ ვინ რას გვათქმევინებს,
ჩემო მუზავ, ტყვილა ელი!..
ღროა, სიტყვა უკუ-ვაგდოთ,
სხვებ მოვკიდოთ საქმეს ხელი.

თორემ ისე ჩვენი შრომა
ემსგავსება ბებრის ბუქნას!
რაც ყოფილა, დღეს არ არის,
რაც დღეს არის, ხვალ ნულა ჰქნას!

შარიბო და განწირულო,
ნუ შეკრთები, ჩემო მუზა!
სანამ კიდევ ძალ ღონეს ვგრძნობთ,
ვერ დაგვაფრთხობს ახალი გზა!

მეზობარს.

აუკმებული, პირ-უმთნეველი
ტვალად ავიღე ხელში კალამი,
მხოლოდ მისთვის, რომ სიმდაბლით
წრფელი
ბულით მოგიძღვნო, ძმაო, სალამი!

აბა გვაცნობე, გასაჯე თავი:
როგორ მშვიდობით ხარ, მეგობარო,
ისე გვწყურია შენი ამბავი,
როგორც დაკოდილს ირემსა წყარო!

ბვინდა ვიცოდეთ (ხარ მეგობარი):
შით შეეთვისე მაგ უცხო მხარეს,
სადაც სიბნელე სხვადასხვა გვარი
სქლად მოსდებია გულ-ბნელსა მხარეს;

შეხორცებია ჯაქვსა მონების,
სულსა აწუთებს, გულსაც აბნელებს
და შით სოცოცხლეს ჭკუა-გონების
ატოცხალ-მკედრებს, ისე აძნელებს!

ხომ არ შეგიფრთხა, ჩემო ბიორგი,
შით ეგ უმანკო ჭაბუკი გული
და შევაპარა მან შიგ აღმბორგი
სისუსტის თესლი, ცრუ სინანული.

შენის წარსულის წინა ცხოვრების,
იმ საქებისა და უცოდველის,
რომელიც თვისის ნამდვილ ღირსების
მართლ-დაფასებას ბოლოს მოელის?

მგებ შეწუხდი, ვითა გულ-ჩხვილი,
და სისუსტისგან თავსაც დაბლა ჰხრი,

როს გაგონდება ბუნებით ტკბილი
ტკბილ-მოლიმარი შავი ზღვის პირი?

—
თუ, ვით მამაცი, გამოცდით ბრძენი,
ბულ-კლდოვანი და შეურყეველი,
შენს ბედის დევნას შენვე დასცინი
და მოთმინებით სულ სხვა ბედს ელი?

—
გაგონდებიან, როს გული გიწუხს,
შენი აქ მყოფი შენ მეგობრები
და ოცნებითა შენს გულის პასუხს
იმათ უმქლავნებ, ესაუბრები?

—
და მითი უფრო მოუსვენერად
შენი სურვილი გულში მწიფდება,
და იმ ნეტარს დღეს მოელი ძარად,
როს ჩვენი აზრიც გახელმწიფდება.

—
მაშინ ჩვენც, ძმაო, რომ დავინახავთ
შენის ვარსკვლავის საამო კაშკაშს,
ბედნიერებად ჩვენს თავს დავსახავთ
და აღტაცებით დავჰკრავთ ხმოვანს ტაშს.

—
ძმარა, რაც დღემდის ახლად ღმკველად
ბადაგვხდომია დიდი საბრძოლო;
აწ კი დრო არის, რომ დროს შემცვლელად
მოგვესმას ჩვენში ერთი: „ყიყლიყო!“

ბ ა გ რ ა ტ - დ ი დ ი .

ისტორიული პოემა.

კარი პირველი.

მეჩაესვენა ბრწყინვალე ქართლის
და მან დაჩრდილა მით არე-მარე;
და ბნელდა... მაგრამ მაინც მის ბედზედ
ბოლოს გამოჩნდა შუქ-მფენი მთვარე,

ლაქვარდ ცაზედა წყნარად მტურავი,
პირ-ბადრი, ნაზი, პირ-მომცინარე,
და მას თან ახლდა მისი თან-მსრბოლი
მრთი ვარსკვლავი მოსხივ-ცისკარე.

მაგრამ ამ დროსაც მოულოდნელად
აღმოცადა სუსხით რისხვის გრიგალი
და აღმოსავლით გადმოიტანა
შავი ღრუბელი დიდი, დიდ ძალი.

ცა მოწმენდილი, ლაქვარდოვანი
დაიფარა და დაბნელდა არე!
ვით გველვე შაპმა მზეთუნახავი,
ისე ჩაყლაპა ღრუბელმა მთვარე.

აი სურათი ქართლის ბედისა,
როდესაც განქრა მისი თამარი,

სანამ ბაგრატი მის ძით ზიორგით
არ გაუბრწყინდა შეუპოვარი!

მაგრამ სრულიად განკურნვა წყლულის
ქართლისა ბედმა აღარ აცალა,
როცა მოჰფინა ვითა კალია,
მძვინვარე, მხეც-მქნილ მონგოლთა ძალა!

ლენგ-თემურს თვისის კოჭლობისათვის
ჰსურს მთელის ქვეყნის შურის-ძიება,
რომ დააკოჭლოს ყოველი ტომი,
რომელზედაც კი ჰსმენია ქება.

ღა რადგანც მაშინ ქართველთა ტომი
ზანთქმულობითა იხსენებოდა,
კოჭლ-თემურსაცა მისის შურითა
სიამით აღარ ეძინებოდა!

იმას ეგონა, თუ ქართველ ხალხსაც
ღაიმონებდა როგორც სხვა ტომებს,
ღა რომ ნახავდენ მის ურიცხვს ძალას,
ვერ გაბედავდენ ძლიერთან ომებს!

მაგრამ მოსტყუვდა!... საქმემ უჩვენა,
რომ ქართველთ გულში არ ედოთ შიში!..
ბევრჯერ გაბაღთეს მონგოლთა რაზმი,
კენესით აძახეს: „ვაი“ და „ვიში!“

უფრო-და-უფრო განძვინებულსა,
ბული უძგერდა თემურსა რისხვით
და რომ სიმხნითა ვერა გააწყო,
მან მოინდომა, რომ სძლიოს რიცხვით.

„ას-ასს მონგოლს ვცვლი თითო
ქართველში,
მღონდ კი ვსძლიო!“ დაიღრიალა,
და ბოლოს, მართლაც, როდესაც მოსწყდა
მეომართ მხედართ საქები ძალა,

ბულადი ბაგრატ მცირისლა რაზმით
ლონე-მიხდილი ტყვედ წაიყვანა;
მაგრამ დაპყრობა სრულად ქართლისა
ბიორგიმ მაინც დაუგვიანა.

მამისა კვალზედ მხურვალედ მსვლელი
მთებში შესულ ხალხს ის აღელვებდა
და ხან იქ, ხან აქ, მოულოდნელად,
მონგოლთა რაზმში გაიელვებდა.

მოსწყდა თან-და-თან ქრისტიანობა,
აოხრდა სრულად ნუხის მაზრები,
მაგრამ ჯერ მაინც კი არ დამცხრალან
მძვინვარე თემურ-ლენგის აზრები:

ტიღვე სხვა მხარეს დაიბანაკა
მსხვერპლად აიღო რა ზაქათალა!

აქაც ჰსურს, თვისი რისხვა მოჰფინოს,
ბამოიჩინოს სასტიკი ძალა!...

ბასცა ბრძანება მან მთელს ბანაკში,
რომ შეისვენონ დაღლილთა ძალით,
იმატონ ღონე და მეტ მკაცრობით
ხალხი მოსრისონ, რა აღგენ დილით!

ვინ გაბედავდა იმის ურჩობას,
ბრძანება უჩნდათ, როგორც ღვთის ნება!
დაწვენენ მონგოლნი, მაგრამ ჰართველებს
არ აძინებდა გულისა ვნება!

კარი მეორე.

შუაღამეა. ბნელი უკუნი
ზე დასწოლია ქართლისა არეს,
რომ ძილში მაინც მან შეუყენოს
ოხვრა და კვნესა წყლულს და მწუხარეს.

ცა მშობლიური, ლაყვარდოვანი
ჰარსკვლავებით და მთვარით შემკული,
ვით გლოვიარე ძაძით მოსილი,
ნისლში იმარხვის ჩაშავებული.

ჰვავილთა, თითქოს ნიშნად გლოვისა,
შეჰყენებიათ სუნნელთა ფშვენა,

და ბუღბულიცა ჩვეულებრივად
აღარა სტვენენ... დაჰბმიათ ენა!...

მათნაცვლად მხოლოდ ამ ბნელსწყვიდიადში
ბამდგარა ლეშის სუნი საზარი
და მასთანც ისმის მგლისა ზუილი:
ქართველის მძორს ეძებს გაუმადლარი

ამ დროს მოისმა აქ ორის კაცის
ახირებული რამ საუბარი:
ერთი ჰყვედრიდა მეორეს, მაგრამ
ზულ-მტკივნეულად, ვით მეგობარი;

და მეორე კი შეუპოვრობით
პასუხს აძლევდა ხმის კანკალითა
და მის პირისგან ყოველი სიტყვა
ბამოდრიდა რაღაც ძალითა.

პარგელი ხმა.

„აოხრდა ქართლი, ქრისტიანობა
ჩვენის მოწმობით თან-და-თან სწყდება,
მაგრამ გმირული მისი სახელი
უკუნისამდე არ დავიწყდება!“

ცოცხალ მონაზედ უმჯობესია
თავისუფლების ძებნაში მკვდარი!

იმისი საქმე შთამომავლობას
ზნელს გაუნათლებს, როგორც ლამაზი რი

დღემდის ყოველი მეფე ქართლისა
ამ აზრით იყო ხომ შემქმნელი?
და შენ კი, გმირო, რად გვიღალატე?
რამ შეგიცვალა ფოლადის გული?

ბეითხარ, რად დაგმე შენ ქრისტეს სჯული?
რად შეარცხვინე შით საქართველო?
სკიპტრა, გვირგვინი და შენი ქება
შენვე დააქცნე, ვით მწვანე მდელო!...

ქართველთა მეფე, დიდი ბაგრატი,
სახელ-განთქმული, დღემდე სვიანი,
ისე დაეცა განა დღეს სულით,
რომ უნდა გახდეს მაჰმადიანი?

ოჰ, რა მაგალითს აძლევს ქართველებს,
განთქმულთ, წინაპართსაკვირველ შვილებს
განთქმული მეფე, მისის მიბაძვით
სულით დაცემას მათ უადვილებს!..

თითქოს გიყვარდა შენი სამშობლო?!
მაგრამ არა, სჩანს, ჩვენ ვსტყუვდებოდით.
შენ ის გიყვარდა შენ სადიდებლად,
შენ საპირადოდ!.. რას მიცხვდებოდით?!

ღღეს კი შემთხვევამ ცხადად გვიჩვენა,
რაც გულში გქონდა შენ დათარული;
შექმნილო კერძო ცხოვრებისათვის,
იყავ ამიერ შეჩვენებული!..“

ქეორე ხმა.

„ხა! ხა! ხა! ხა! ხა, გხედავ მოხუცო
სიბერისაგან გამოყრუებულს?!..
აზრს ველარ იკრებ სასწორ-მხედველოდ
და ვერ იმაგრებ აღელვებულ გულს.“

ნუ თუ გგონია, მაგ შეჩვენებით
ის შეაშფოთო და შეაშინო,
და მაგ მწარისა საყვედურებით
სინანულისა ცრემლი აღინო,—

ვინცა თავისი სამოთხე ტკბილი
მწარ ჯოჯოხეთზედ მტკიცედ გასცვალა
და ამ ქვეყნადაც გულით ატარებს
იმავე ჯოჯოხეთს!.. სწვავს მისი ძალა?

მაგრამ გაბოდებს გულის ტკივილი,
ტყვე ტყვეს მამხილებ საყვედურითა
და გსურს, მოალობო ეს ჩემი გული,
ვითა ყმაწვილის, ცრემლების ღვრითა.

რაც უნდა მიიხრა, არ გაგცემ პასუხს!
რაც რომ ცხადია, რაღად დავფიცო?
მაგრამ ბაგრატიის პირადობა კი,
არ შეგიძლია, რომ დაამტკიცო.

მრ გვარი არის ჭეშმარიტება:
ნამდვილი და თანც მოჩვენებული;
მათი გარჩევა მეტად ძნელია,
ხშირად სტყუვდება საბრალო გული!

და რა იცი, რომ ჭეშმარიტია,
რომელიც შენ გაქვს, ის საფუძველი
და, ვით აქამდე შენს თვალში, აწცა
შენ სცდები ..“

პარგელი სძა.

„ვინა? განა მე ვსცდები?
შენ გინდა, ნათლად მიჩვენო ბნელი?
ნეტავი მართლა!... ოჰ, რომ შეგეძლოს
და გამიქარვო ეს ცეცხლი მწველი!...“

მაგრამ ამაოდ!... ვერ მოვსტყუვდება,
ცხადად ვუყურებ შენს მოქმედებას:
თუ ვითა სწირავ შენს პირადობას
ჩვენი სამშობლოს მაღალ-დიდებას.

სანამ გვირგვინი თავს გედგა ქართლის,
მისთვის იყავი თავგანწირული
და დღეს, როდესაც ყველა დაჰკარგე,
ტყვემან იცვალე დროს შეცვლით გული.

მხოლოდ პირადის სარგებლობისთვის,
რომ დაიმოყვრო ლენგ თემურ მხეცი,
მის წინ მლიქვნელობ და მაჰმადის სჯულს
მოწიწებითა თაყვანი ეცი!“

მეორე სმა.

„მისთვის, რომ მიყვარს მე საქართველო!“

ზარგელი სმა.

„არა, ეგ რა სთქვი! ვინ იტყვის უარს
თვის საყვარელზედ და აიღებს ხელს?
სჩანს, ადრეც გძულდა და არც აწ გიყვარს.“

მეორე სმა.

„მე იმან მითხრას, ვინც სამშობლოსი
ჩემზედ უმეტეს ნამსახურია
და ჩემზედ მეტი იმის გულისთვის
მფლი და სისხლი ერთად უღვრია!“

ჯერ დამიმტკიცე, აბა მიჩვენე
ბრწყინვალე ღვაწლი შენი წარსული
მამულისადმი, და ჩემს ღვაწლსაცა
შენ შეუწონე ის დაფარული,

რომ მით დამტკიცდეს, თუ ამ ჩვენ ორში
ვის უფრო უყვარს თვისი მამული
და საპირადოდ, კერძობითა
ვის უფრო უცემს ამაყი გული?
აბა მოჰყვევი!“

პირველი სქა.

„შენც კარგად იცი,
ვის არ ჰსმენია ჩემი სახელი?!
სადაც იოსებ კი შევარდნილა,
ბამაგრებულა იქ ბრძოლის ველი.“

სანამ სიბერემ არ დამასუსტა,
მტერზედ მახვილი არ გამცდენია
და თავ-განწირულს, შეუპოვარსა
სისხლზედა სისხლი დამიდენია!

თეთრი აღარ მაქვს თავზედ იმდენი,
ჩამდენიც ტანზე მტრისგან ჭრილობა!
არ შემდრეკია აროდეს გული,
მით დავიმტკიცე ქართლის შვილობა.

ჩემი ცოლ-შვილი, ჩემი სახლ-კარი,
ამ ქვეყნიური მე ნეტარება,
შველა შევწირე ტკბილ სამშობლოსა;
მინდოდა მისი ბედნიერება!

მაგრამ სიბერით რომ მოვუძღურდი
და არ შემეძლო ხელის ხმარება,
ბერად შევსდეგი, და საქართველოს
ღმერთსა ვავედრებ! მდის მღუღარება.

მეც შემომიჩნდა ლენგ-თემურ მხეცი,
რომ შემეცვალა ეს ჩემი სჯული,
მაგრამ შენსავით არ მოვხიბლულვარ,
არ გამყინვია მხურვალე გული!“

ბეარე ხმა.

„ძეთილი! მაგრამ ქართლისა ბედმა
სჯულის გამოცვლა რომ გთხოვოს მსხვერ-
პლად,
ამა სოფელზედ ხელ აღებულორ,
დასთმოზ იმ სოფელსც შეუნანებლად?“

პირველი სმს.

„სჯული ქრისტესი?!.. ხომ არა ხუმრობ?
მე ჩემს განზრახვებს აღმატება:
მშმაკებისთვის სულის შეწირვის
მირონ-ცხებულისა არა აქვს ნება.“

მეორე სმს.

„მჯერა! ეგ არის შენი რწმუნება
შეუხებელი, შეურყეველი!
და მაშ ახლა მეც დამიგდე ყური,
და, რომ მომისმენ, პასუხს მოველი:

ჭკუით სრულსა და გრძნობით აღვსილ კაცს
ვერ შეაშინებს უბედურება!..
რამდენიც უფრო ხელი ეშლება,
ის უფრო კერპად ემსახურება!

მისგან არჩეულ ცხოვრების საგანს
და სიცოცხლესთან შეკავშირებულს
მაშინ გასწყვეტს ის, როცა კუბოში
ჩასდებს ცივსა და უგრძნობელსა გულს.

ცოლის დამკარგვი სხვა ცოლს შეირთავს,
მკვდარ შვილს უქარვებს მეორე შვილი,

მაგრამ მაგიერს კი ველარ ჰპოებს
ბაცი, თუ არ ჰყავს მას დედა ტკბილი.

რა გინდ ღირსებით შემკულიც იყოს,
ვერ იქმს დედობას დედი-ნაცვალი!
თუ შვილზედ საშო თვით არ ასწვია,
ბანზედ უჭირავს ყოველთვის თვალი.

მეფე დამთმობი ერთხელ გვირგვინის,
ბევრჯერ მეორედ ისევ მიიღებს
და დაცემის დროს მიღებულსა წყლულს
ახალი ბედი სრულად ავიწყებს.

მაგრამ, ვინც ერთხელ სრულად დაკარგავს,
ბულით გასწირავს რა მისს სამშობლოს,
ის სანუგეშოდ უკუნისამდე
ნულა მოელის კეთილსა ბოლოს.

არ ვგლოვ მე გვირგვინს და არც ჩემსსახელს,
მდესმე განთქმულს და განბრწყინებულს;
ვითღა მახსოვდეს ის მცირე რამე,
როდესაც ქართლს ვჭვრეტ მე აოხრებულს?

თვალ-წინ შიდგია ახლაც სურათი,
ის საზარელი დასანახავი,
როცა კალოზედ, ვით ბზე, მოლენწეს
ძუძუს-მწოვრები, უწყლიტეს თავი!...

მათი კენესა და მათი ტირილი,
ღედების მოთქმით შეზავებული,
ღღესაც ყურებში მე მიწივიან,
ტვინი მეწვის და მეწამლის გული.

ხომ გახსოვს, ოდეს ქართველთ ქაბუკნი
ხელ-ფეხ შეკრულნი, დატიტვლებულნი
ველზედ ეყარნენ... და ზედ მონგოლნი
დაჯირითობდენ გამძვინვებულნი?...

და ან ის უღეტა... მაგრამ, ეჰ, კმარა...
რომელი ერთი უნდა მოვსთვალო?!
შთვალავია ღღეს ქართლის ტანჯვა!
ბადმოიხილე ზეცით, უფალო!

სამშობლოს ტანჯვის უძლურ მოწამეს
არ შემრჩებოდა აქამდე სული,
თუ რალაც დიდსა უცნაურს ძალას
არ განემტკიცა კერპად ეს გული.

არც ეს ქვეყანა, არც ის ქვეყანა
მე აღარ მინდა, არცერთი არ მსურს...
სანამ ლენგ თემურს სამაგიეროს
არ გადვუხდი და არ მივაგებ შურს...

მაგრამ რა გვარად? ტყვე ვარ უძლური!
მოსწყდა ქართველი მისი გმირობით!

და ძლიერ ხალხთან რაღას გავაწყობთ
ჩვეულებრივის პირ-და-პირობით.

თუ არ ხერხითა და ცბიერებით?
და განვიზრახე მე მოტყუება
ლენგ თემურისა სულის გაწიჩვით,
და აწ, უფალო, შენია ნება!

ლენგ-თემურ თუ არ მაჰმადიანსა
არ მიენდობა სრულისა გულით!...
და მაშ, მოხუცო, აჰა მიზეზი,
თუ რად მიყურებ შეცვლილსა სჯულით.

ჩემის სამშობლოს გამოხსნისათვის
უკანასკნელად ეს მოვიგონე
და საიქიოც რომ დავივიწყე,
სული ჯოჯოხეთს მით დავამონე.

პიცი, იქ ტანჯვა უკუნისამდე
არ მომეშლება, არ არს ადვილი!
მაგრამ ვინც მამულს სულსაც არ სწირავს,
იმას არ ჰქვიან მამულის-შეილი!..“

როცა შესწყვიტა ეს საუბარი,
მეორემ უთხრა: „მეც შენთან ვარო!“
და დაიყვირა: „უნდა უარ გყო
და ნუ შემრისხავ შენ, მაცხოვარო!“

ამ დროს უცრად ბნელი განათლდა,
ცა გაიხსნა რა, გაიღო კარი
და ორი კაცი გამოაჩინა:
ბაგრატი და ისაკ, მისი მოძღვარი.

მუხლ-მოყრით მალლა ხელ-აბყრობილნი
შხმო-უსიტყვოდ ცას შეჰყურებდენ
და საქართველოს ჭირისგან დახსნას
უკანასკნელად მას ავედრებდენ.

კ ა რ ი მ ე ს ა მ ე .

ძილი გაუტყდა ერთხელ ლენგ თემურს,
შეიხმო თვისთან ბაგრატი გმირი,
დასხდენ კირავში მარტოკა ორნი
და მეგობრული იწყეს თათბირი:

ლენგ-თემური.

„სული სულის იცნობს, გულს უგრძნობს,
გული,
ზმირსა მიჰბაძავს ქცევითა გმირი,
და რომ თემური ბაგრატს უყვარდეს,
ჩემთვის არ არის ეს გასაკვირი.

ქარგად თუ ავად, შემთხვევამ იცის,
მაგრამ მთლად შესცვლის კაცს სიყვარული,
რა ახალ აღთქმად ის გულში სჩდება,
მყისვე ირღვევა აქ ძველი სჯული.

მაგრამ ამასაც, როგორც ყველაფერს,
დრო შეუბრალო ბოლოს მოუღებს
და, ერთხელ შმაგსა გულის ვნებითა,
სინანულითა მაშინ აწუხებს.

და ეგებ ბაგრატ შენც შეგობრობის
სიყვარილით ხარ დაბრძალებული,
და თუ ოდესმე გული შეგერყა,
სჯულზედაც დარჩე შენანებული?"

ბაგრატა.

„თუ არ რწმუნება შეურყეველი,
რა შეიძღუნებს, რომ გადაჰყვეს გულს,
ბუღსა შენახულს სოფლის ბრუნვისგან
და თავს ქალღრით დაგვირგვინებულს?“

მფიცავ მე ზეცით გულთა მხილავსა
და მასთან ყოველთ წმინდათა ძალებს,
რომ დრო ვერ შემცვლის და ვერ გამიქრობს,
დღეს რომ გულში მწვავს, მე იმა ალებს!

რასაც დღესა ვგრძნობ, მე ის რწმუნება
ტუბოს კარამდე მიმყვება სჯულად!
არა, ძლიერო, მაგ ეჭვებითა,
ბეტყობა, მსახავ გულში ორგულად!“

თემუნი.

„მე? არაოდეს!.. მაგას ნუ ჰფიქრობ!..
ბანა არ ვიცი, რაა ქართველი?
მის შესადარი არსად მინახავს,
თუმც აზიისა ვარ მე მომვლელი!“

სულით მაღალი და გულით მტკიცე
მისი განზრახვა უზაკველია,
და სანამ პირში სული უდგია,
მის დამონებაც—უფიქრელია.

რომ მითხრას, ბაგრატს, ნუ ენდობიო,
თუ არ თვითონ შენ, ვინ გამიბედავს?
არა, ძმობილო, შენც კარგად იცი,
რომ თემურ-ლენგი ძლიერ შორს ჰხედავს.

მაჰმადის სჯული რომ სჯობს ქრისტესას,
ამას ჭკვიანი ბაგრატ თვით მიხვდა;
მაგრამ ტყვედ ქმნილისა ამდენს ქართველსა
თავისი სჯული რად დაავიწყდა?“

ბაკრატი.

„ქართველებისგან მაგ გვარი ქცევა
სულაც არ არის გასაკვირვალი:
საითაც მათი მეფე გაიწევს,
მათაც იქითკენ უჭირავსთ თვალი.“

ქართველთ მეფეთა თავ-განწირულთა
მითი მიინდვეს ქვეშევრდომთ გული,
რომ არაოდეს არა ყოფილა
ხალხი იმათგან მოტყუებული.“

თემურა.

„მაშ თუ მაგრეა, მთლად საქართველოც
შენს მაგალითსა მალე მიჰბაძავს?..
და მაშინ სჯულის ეკ შეთანხმება
ჩვენ ორ ტომს შუაც ჩამოაგდებს ზავს?“

ბაკრატი.

„მე არ იქნება. ამით არ მოშლის
ქართველთა ტომი ქრისტეს სამსახურს!
ის ჰბაძავს მხოლოდ ძლიერს მეფესა
და არა ტყვედ-ქმნილს, უტახტოს, უძლურს.“

მკ, რომ მქონოდა მაშინ ეს აზრი,
როდესაც ვიყავ მეფე ძლიერი,

ღღეს მაჰმადის სჯულს აღიარებდა
ერთად ჩემთანა ქართლისა ერი!

მაგრამ რაღა დროს, გვიანღა არის
ამაზედ ფიქრი, მოთქმა, გოდება,
სინანულითა თვის ნეკზედ კბენა
ღა უნაყოფო ცეცხლთა მოღება!“

შურსა უგდებდა ამ სიტყვებს თემურ,
თითქოს ჰხვრეტავდა ბაგრატსა თვალით;
ბოლოს მოსდო მას კისერზედ ხელი
ღა მოჰყვა ისიც ხმისა კანკალით:

თქმუდა.

„ბაგრატ, შენ გიციობ მხოლოდ მე კაცად
ღა მისთვის მიყვარს შენთან თათბირი,
რომ შენი სიტყვა სხვისას არა ჰგავს
ღა არ გატყდება ეგ შენი პირი.

შენც კარგად იცი, დედა მიწაზედ
არავინა მყავს მე ჩემი ტოლი,
მაგრამ ვერავის ვერ მივდობივარ,
ბულით ურწმუნო, სულითა ობოლი.

ვის უნდა ვენდო? განა არ ვიცი,
თუ რას ჭფიქრობენ ჩემი სარდლები?

თუ მნახეს ერთი წაფორხებული,
ღამესევინ როგორც რომ მგლები.

თუ არ შიშითა, სხვა ვერაფრითა
ძიიბირება იმათი გული!
მათ ზნეობითი გრძნობა არა აქვთ,
ქართველს არა ჰგავს, ვხედავ, მონგოლი.

ამისთვის მსურს მე, რომ საქართველო
ხელში ჩავიგდო, ჩემსკენ მოვიმხრო
და სჯულით მათთან რა შევკავშირდე,
სხვა ხალხი მოვსრა და სისხლი ვღვარო.

შენ მეყოლები მარჯვენა ხელად,
ქართველთა რაზმსა ჩემთვის დააწყობ
და შინ ვით მეფეს და ერთგულ ძმასა
დაპყრობილ ხმელეთს შუა გაგიყობ.

როცა ბაგრატი ზურგს გამიმავრებს
და თან მეხლება ქართველთა ჯარი,
მაშინ ხმელეთზედ ჩემს სამეფოსა
აღარ ექნება არსად საზღვარი.

ახლა ხომ იცი ჩემი ზრახვანი,
რაც ვსთქვი, შენ ლომო, ხომ გაიგონე?
მაშ წაიყვანე ჩემი ჯარები
ხვალვე და ქართლი მთლად დაიმონე.“

კ ა რ ი მ ე ო თ ხ ე :

შეჰკრეს ამ გვარად გმირთა პირობა,
ბამოემგზავრა ქართლისკენ ბაგრატი!..
და არ იცოდენ, რად მოდიოდა —
ქართლის სამოყვროდ, თუ მოსისხარ
მტრად?

—
ძახეთში მყოფსა მეფე ბიორგის
შიკრიკი აძლევს ბაგრატის წერილს,
რომლითაც მამა გამოჩენილი
ამას მიუწერს შესანიშნავს შვილს:

—
„შვილო ბიორგი! ჩემი სურვილი
ასრულდა, სცხრება გულისა ვნება:
ლენგ-თემურისა სასტიკ ხელიდამ
ჩემი გამოხსნა ღმერთმა ინება.

—
ამხედრდა ქართლის დასაპყრობელად
მონგოლთა ჯარი დიდი, დიდ-ძალი;
ღღეს გარეგნობით მაჰმადიანი,
მე ვარ იმათი დიდი სარდალი.

—
ბერდუჯის ახლოს ერთს ხეობაში
მე შემოვიყვან გზა-დაბნეულს ჯარს
და მაშინ, გმირო, აბა შენ იცი,
თუ როგორ დასცემ მძვინვარეთა ზარს“.

შითა მალამო წყლულს, სამკურნალო
ისე ესწრაფათ ეს ცნობა ივერთ
და ერთხელ კიდევ თავგანწირვითა
მკვეთნენ გმირნი მოუსვენართ მტერთ.

არ დაუგდიათ აღარც მთხრობელი,
ხევი აავსეს მონგოლთა ლეშით;
და სხვა მტრებისა აღარ მლოდენი,
დარჩენ ქართველნი ტკბილის ნუგეშით.

ქვალად მიიღო რა თვის სამეფო,
ბაგრატმა ქართველთ დაუდვა გული
და იმერ-ამერთ შეერთებითა
ქვლავ განუკურნა სამშობლოს წყლული.

ასე იღვწოდა მამულისათვის
თავგანწირული ის წინა-პარი
და, რომ მის ხსოვნას თაყვანი არ სცეს,
მისთანა ჩვენში აბა ვინ არი!?

მკრი ქართველი.

ოთია მესხი და ადამ ბებურიშვილი

I.

აბერდა ჩვენი ზოგია,
ქველი ქართველი რაინდი:
სიცოცხლის დილას მოშორდა,
მოუახლოვდა მას ბინდი;

სიბერემ თავზედ დასთოვა,
ბაუქრო გულისა ალი;
ძარღვებმაც ერთად უსუსტეს,
მუხლებმა უწყეს კანკალი.

და გულ დაწყვეტით იძახის:
„სად არის ქველი ჯანო?
ხმალს რომ იქნევა, დღეს იმ ხელს
მიმძიმებს ყვარჯანო!..“

ჩიფჩიფით ამბობს ამ სიტყვებს,
ჩაცვინული აქვს კბილები,
და პირში სიცილს აყრიან
პატარა შვილის-შვილები:

— „პაპია, რაზედა ჯავრო?
ვის ემუქრები და რასო,

რომ ძლივს აბრუნებ მაგ ენას,
როგორც ბებია ჯარასო?..

—
იკმარე, რაც მოგივლია
შენს დღეში მთა და ბარიო!
ახლა დაჯექი და გვითხარ
შაირი, ან ზღაპარიო!“

— „ჰაი თქვე კუდიანებო...
თქვენ ეშმაკებო... თქვენაო!
შაირსაც გეტყვით, ზღაპრებსაც,—
თქვენთვის არა მშურს ენაო;

—
მაგრამ ცელქობას არ მოჰყვით!
არ შემიშალოთ ხელიო,
თორემ იმ ტყიდან გამოვა
და ყველას შეგქამსთ მგელიო!“

—
ჩეროში დაჯდა მოხუცი,
ზარს შემოუსხდენ ბავშვები;
მუბნებიან: „პაპია!
მოჰყევი ჩქარა!.. რას შვრები?“

—
ხმის გასაწმენდად პაპია
მოჰყვა ძალ-და-ძალ ხველასა;
მერე ახსენა უფალი
და ეს უამბო ყველასა:

— „მსოფლიო ცხოვრებაშია
ქართველსაც უძვეეს კვალიო:
შიგნივ — ოფლი და გუთანი,
ბარეთ — სისხლი და ხმალიო!

—
ღედა-ენა და ერობა
ქრისტეს სჯულს უკავშირაო,
მათ დასაცველად ოთხ-კუთხივ
ღმები გაახშირაო!

—
არ შეუშინდა მონგოლებს,
სპარსალებს და არც თათრებსო;
ამბობდა: „ჩემი სამშობლო
მონებას არ იკადრებსო,

—
სანამდის შვილი შერჩება
უკანასკნელად ერთიო,
რომელიც ეტყვის ურჯულოს:
„მრწამს ჩემი ქრისტე ღმერთიო!“

—
ახსენებს წმინდა ბიორგის,
უშიშვლებს ქართულ ხმალსაო,
და გაჰკვეთს ბასრი მახვილი
ერთად რბილსა და ძვალსაო.

—
და მართლაც არწივ-ლომობდა
ქართველი მაშინდელიო!..

ღედაც სხვა იყო იმ დროში,
სხვა გვარი შვილის მზრდელიო!

მათი „ნანინაც“ სხვა იყო,
არ ჰგავდა ახლანდელსაო,
მონურსა, გასაკიცხავსა,
სიყრმიოთვე გასარყვნელსაო.

მჯობნისა მჯობნე ამ ქვეყნად
აროდეს გამოლეულა...
ბევრი ჩვენს რაინდებშიაც
ბმირი რამ გამორეულა;

საშვილი-შვილოდ გამხდარა
მათი ქება და ხსენება!..
მამულის-შვილის ხსენება.
ამ ქვეყნად ღმერთმაც ინება!

ახლა ის არის ქებაში,
ვინც პლუტი, ანუ ლოთია;
მაშინ კი ბებურიშვილი
აღამი, ანუ ოთია!

II

ახალ-ციხის სიახლოვეს
ერთი დიდი მინდორია,

მალალ მთის ძირს გადაშლილი
სუფრასავით... სულ სწორია;

ბარს არტყია უტეხი ტყე
ამ ბუნებითს მოედანსა;
მრთს მუხლზედ ვერ გადაირბენ
ვერც მის სიგძეს და ვერც განსა.

მზის ჩასვლის დროს ამ მინდორზედ
ზამოგოგდა თეთრი ცხენი;
ზედ ჭაბუკი ვინმე იჯდა—
ცხენ უნაგრის დამამშენი.

სამამაცო იარალით
ტურთად იყო შეკაზმული:
მტყობოდა მხარ-ბეჭიანს,
მკერდში ედვა რკინის გული.

ამაყურად მოიმზერდა,
აგელვებდა მის ტაიქსა;
ხან დეზს ჰკრავდა, ახტუნებდა,
ხან აძლევდა ნელსა ბიჯსა.

და ვინ იცის, იმ დროს მხედარს
რა ოცნება სად აფრენდა?!
აგონებდა სატრფოს კოცნას,
თუ მტრებზედა გულს უღრენდა?

ფიქრებისგან გამსქვალული,
შუა გზამდი რომ მივიდა,
უცხად ცხენი შეუჩერდა...
ქრმაცა შეკრთა... გაუკვირდა.

ბულში ეს სთქვა: „ნათქვამია,
ცხენი გულთ-მისანიანო:
ამის ასე შეჩერება
ცუდი რამ ნიშანიანო!“

ბავაზივით გაიბერტყა,
იარალსა ხელი მიჰყო,
მათრახიცა წელში ირქო,
თოფი ბუდით გამოიღო.

ღა მიიხედ-მოიხედა
მთხსავ-კუთხეს ავლო თვალი,
მაგრამ ვერსად ვერ შენიშნა
ვერც მტერი, ვერც მისი კვალი!..

თეთრას დეზი გაუქანა,
ბუნებაში ჩაიციანა...
— „აჩუ!“ ცხენი არ ინძრევა...
აიპართა, იჭიხვინა!

მის ჭიხვინზედ მარცხნივ ტყეში
სხვა ცხენმაცა იხვიხვინა...

მხედარმა სთქვა:— „იქ ვისია?
„მოყვრისაჲ, თუ მტრის ბინა?“

მტერი ხარ, თუ მოყვარე ხარ,
ნუ იმაღვი!— მიაძახა—
ვაჟკაცია პირდაპირი,
იმაღება მხოლოდ გლახა!..“

ამ სიტყვებზედ ფინთიხვით
ბამოვარდა ტყიდან კაცი;
შავ მოსილი, შავის ცხენით,
ჭგვანდა, იყო ის მამაცი.

ჯერ ლეკურად იჟღერებულა,
ძართულიცა გაურია:
— „შეგანანებ მუქარასა!
შენი სისხლი მეც მწყურია!“

არ იცი, ვის ემუქრები
და ვისთან ხარ გულადიო?
შენს წინა სდგას დალისტნელი
ლექი ალლი-ფოლადიო!“

ჭაბუკმა უთხრა ღიმილით:
— „ძარგ ბიჭსა გხედავ თვალადსა
და ვმადლობ ღმერთსა, თუ მართლა
შემყარა ალლი-ფოლადსა!“

მე მის ძებნაში დაღისტნის
მთა და ტყე გამიღვია!
მსწუხდი: ვერ შევხვდი და მისი
სისხლი არ დამიღვია!..

ლექო, შენც ჩემი სახელი
შთუოდ გაგეგონება,
ბეტყვი თუ არა, ვინა ვარ,
მთლად დაგებნევა გონება.

მგებ მრავალჯერ ჩემს სახელს
შენთვის დაეფრთხოს ტკბილ ძილი...
აღამ რომ გაგიგონია,
მე ვარ ის ბეჭურიშვილი!

შენმა შეყრამან, ბელადო,
მე გული გამიხარაო,
მაგრამ შენთვის კი ის სჯობდა,
რომ მიწა გაგეთხარაო.“

მს რომ უთხრეს ალღი-ფოლადს,
თორნესავით ის აენტო...
— „ჰა ბურთი და მოედანი!
მობძანდი და გავსწორდეთო!“

ბამოვიდენ შუა ველზედ,
აღელვებდათ გულის ვნება;

ძნელი არის ორ ვაჟკაცის
ერთმანეთის შეტაკება.

თოფ დამბაჩა აიცილეს
მართავ, თავი დაიფარეს;
მაგრამ ერთმანეთზედ მისვლა
ხმალ-და-ხმალ არ დაიზარეს.

ბამეტებით ხმალს იქნევენ,
მართავ შევლისთ მათი ფარი,
ჯერ არც იქით და არც აქეთ
ბამარჯვება არსით არი!

შეკრთა თეთრა ქრილობისგან,
შეაჩერა პატრონი წამს,
აშით ლეკმა ისარგებლა,
მოუქნია ხმალი ადამს...

მაგრამ ტყვილა არ უქებდენ
ადამს ომში მარჯვე თვალსა:
ხმალსა ხმალი მიაგება,
არ ზოგავდა თვისსა ძალსა.

მარილივით გადაემტვრა
აღლი-ფოლადს მისი ხმალი;
მაშინ კი სთქვა:— „გაქცევაა
ჩემი მხოლოდ აწ წამალი“

ღეზი ჰკრა და გამობრუნდა,
ზააქენა ბედაური;
ადამ აყრის კიჟინასა:
— „ღამრჩი! შენ ხარ ჩემი პური!“

წინ აღლი და უკან აღამ
ღადგომილან ტრიალ მინდორს,
ღა ჰა, შავმა ბედაურმა
მოიტოვა თეთრა ის შორს!

ადამ მწარე ღეზებს იქნევს,
მტერი მიდის... გულს ასკდება,
მაგრამ ბევრიც რომ იჯავროს,
ამით აბა რას გახდება?

ამ დროს უცბად წინ შემოხვდათ
იმათ ერთი ვილაც მგზავრი:
ჯორზედ იჯდა, ლილინობდა,
არაფრის არ ჰქონდა ჯავრი!

ზაქცეულს ლეკს რომ შეხვდა,
როგორც კურდღელს, უცაცხანა:
— „ჰოი! ჰოი! ველარ წახვალ!
ბევრი ღამრჩა შენისთანა!“

წყნარად თავი დაუარა,
სვეტივითა წინ დაუხვდა

და ისეთი მიაყვირა,
რომ ლექს გული შეუწუხდა.

—

მოუქნია ხმალი; თავი
წააცალა, როგორც წიწილს;
შერე მიუბრუნდა, უთხრა
მს სიტყვები ბებურიშვილს:

—

— „მე გაქცეულს არ მოვკლავდი,
მაგრამ იყო ხათრი შენი:
შეგატყვე, რომ შენ გინდოდა
დაგერჩინა მისი ცხენი.

—

„და ჰა, ღმერთმა მოგახმაროს
იარალი და ეს ცხენი!
შენ შეგმატოს, რაც დღეს ამას
უდროოდ აკლდეს დღენი!“

—

მს უთხრა და მიატოვა,
სიტყვა აღარ გაუგრძელა!
ჯორს დეზი ჰკრა, „ჩიშოლ“ უთხრა,
ზხას გაუდგა ნელა-ნელა...

—

თავ-ბრუ დაესხა ადამსა,
აღარ ეხსნება მას კრიჭი;
ხირცხვილით ველარ გადადგა,
ველარც გადმოდგა წინ ბიჯი.

თითქოს გაქვავდა, ვერ უთხრა
ვერც მადლი, ვერც საყვედური!
სთქვა: „ღმერთო, რა გაწყენინე,
რად მრისხე მე უბედური?“

მერჩია, იმ ლეკს მოვეკალ,
მნებებია მაცხოვარს!..
სირცხვილი კი არ ექმია
ჩემთვის ამ ვილაც მათხოვარს!

ჯორის პატრონი ცხენს სწუნობს,
მქროთ მოქედილ ფარ-ხმალსა!
შველას მე მაძლევს საჩუქრად,
როგორც მდიდარი საწყალსა!..

ან არის სწორედ სალოსი,
ანუ ვილაცა ლოთია.“
და მიაძახა:— „ვინ ხარო?“
პასუხი ესმის:— „მთია!“

ამ სიტყვამ გამოაფხიზლა
ადამი დაღონებული
და ჯორისაკენ გაიქცა
სიამით აღელვებული.

— „მომიცადეო! — უძახის, —
ადამი გევედრებაო!“

ჰსურს, მიესალმოს ოთიას,
როგორც მას ეკადრებაო!

შენმა ქებამ და სახელმა
კახეთი შეაჯერაო!
შენის შეყრისთვის იკურთხოს
ღღეს ჩემი ბედის-წერაო.“

ძირს ჩამოვიდა ოთიაც,
წინ მიეგება აღამსა;
მართმანეთს მეტის ზრდილობით
ველარ უბედვენ სალამსა.

ადამი ამბობს — „ოთიავ!
ბრძანე სალამი, შენია!
მე, რომ გავბედო... პირველად,
ჯერ ყმაწვილი ვარ, მრცხვენია!

მასთანაც შენი მეტია
შაყკაცობისა სახელი!
არა, ნუ გინდა იმერელს,
რომ გამაბრიყვო კახელი!..“

— „ბატონო, რისთვის მიწყრებით?
როგორ მიბრძანებთ მაგასო?!
მე რომ ვიფიქრო, ღირსი ვარ,
ღამაბან ვირის ბაგასო!

ვინ გაასწორა, ბატონო,
ნეტავი მთა და ბარიო!
მესხი ვარ აზნაუშვილი,
თქვენ დიდ თავადის გვარიო!..

უნდა მიბოძოთ სალამი,
როგორც თქვენს ერთგულ მონასა,
და მე მაღლს ვიხდი გულითადს
ამ ჩემი თავის წონასა!“

მაგრამ ადამ მაინც ამბობს:
— „მოდო, აბა ასე ვქნათო,
რომ არ დაგვრჩეს ერთმანეთზედ
საწყენი და სამუნათო.“

ძმებსავითა გაღვექიდოთ,
ზადაკოცნოთ ერთმანეთი;
და აქ მტკიცე მეგობრობას
ზაამტკიცებს მაღლა ღმერთი!“

მსა სთქვეს და ერთმანეთსა
ზადააქვდეს ყელი ყელსა;
მერე დასხდენ სასაუბროდ
იქვე რბილს და მწვანე ველსა.

მთიამ იწყო: — „კი გატყობ,
გშვენის ბებურიშვილობა,

თკალ-ტანადობა, იერი,
ღარბაისლობა, ზრდილობა!

წელან კი ველარ შეგნიშნე
ვერც ერთი ეგე დიდება:
ვაჟ-კაცს არ შვენის, თქვენც იცით,
მტრის უკან გამოკიდება.“

ადამმა უთხრა:—„მართალ ხარ!
არ ვიცი, ისე რად გავხდი!
ბადმიყოლია სურვილმა,
ვაჟ-კაცის წესსა გადავხდი.“

მაგრამ მას სისხლი ემართა
ბევრ ქრისტიან კახელისა;
სხვა ლეკი იყო ის ლეკი,
სხვა ხმლისა და სხვა ხელისა!

აღლი-ფოლადსა ეძახდენ,
შენც გაგეგონოს ეგება,
მისთანა მტერი, ხომ იცი,
მტრის მახვილს ძნელად ეგება!“

მთიამ დასტური მისცა:
—„ზამიგონია მეცაო!
ჩვენშიაც ჩამოდიოდა
მე წუპაკი და ქეცაო!“

ჭურღულად იპარებოდა
მე საძაგელი მყრალიო;
შევეროდი—არ გავკოცნიდი,
ცუდად ვიყავი მწყრალიო!“

ადამ ამბობს:— „ბედი ჰქონდა,
ტოლ-ვაჟკაცსა არ შეჰყრია;
თორემ მაგის ძებნაშია
ბევრი ოფლი დამიღვრია.

ღალისტანში გადაესულვარ,
მთები სრულად მოვიარე,
მაგრამ გული მიღრინავდა,
რომ ვერსად ვერ შევეყარე.

ღღეს წაეწყდი ულოდნელად,
ტყეში იყო ჩასაფრული,
მისმა ნახვამ ამაჟრჟოლა,
ამიჩქარა მეტად გული.

შეუტიე... მომაშურა...
შევეტაკეთ ორთავ მტკიცეთ...
უსიკვდილოდ არ გაშვება
მართმანეთის დავიფიცეთ!..

ხმალსა ხმალი შემოუკარ,
შუა გატყდა მისი ხმალი,

შავრამ ცხენმა იპატივა:
სწრაფი იყო და ფეხ-მალი.

არ დამნებდა და გამექცა,
მარდად ცხენი გააჭენა
და უთუოდ წავიდოდა,
შევრცხვებოდი, თუ არ შენა!

შე კი შენი სიძარჯვითა
პირველ მითი დამაღონე,
რომ სხვად ვინმედ მომეჩვენე
და მათია არ მეგონე.

და ან როგორ ვიფიქრებდი?
ჯორზედ ზიხარ, თითქოს მღვდელი,
და მტერს ისე მივარდები,
როგორც ცოფიანი მგელი!

შინ ჯორი და ვინ მხედარი!..
ამის მეტი ვის უნახავს?!
იარაღიც ისეთი გაქვს,
ღედაკაციც კი დაგძრახავს.

ნუ თუ ვერსად გიშოვნია
ბედაური შესაფერი,
იარაღი მოკედლილი
შერცხლით, ოქროთ განაფერი?!⁴

მესხმა უთხრა: — „ბედაური
ჰაე-კაცს ნეტავ რად უნდაო!...
თვითონ მტერს არ გაექცევა,
არც გასდევს, თუ გაბრუნდაო!..

—
ფეხლაგობ შესაბმელად
ჯორი აბა რას უშლისო?
საქმე მკლავით გადასწყდება,
თუ ხმალს მარჯვედ გაუშლისო!

—
მოჭედილი იარაღი
მოატყუებს მხოლოდ თვალსა,
სააშიყოდ როცა წახვალ,
ბაჩქარებ კეკლუც ქალსა.

—
თორემ ვერცხლით თავს ვერ იხსნის,
ჰისაც ადგას გასაჭირი,
ხმლის ქარქაში არაფრად ღირს,
უნდა სჭრიდეს მხოლოდ პირი.

—
და ეს ხმალიც ისეთია,
ღიდი ღავით წერეთლისა,
რკინეულებს, როგორც ყველსა,
ისე სჭრის და ისე სთლისა.

—
როცა ღავით ჰპატრონობდა,
ხუთჯერ იყო დამარხული

ას-ერთი კაცის მოკელისთვის,
როგორც დიდი ჭირ-ნახული.

საუნჯეა მამაცისთვის,
მეც კი ბევრჯელ დამიმარხავს;
და იცოდე, შემცდარია,
ვინც მე ამ ხმალს დამიდრახავს!..“

ბაუკვირდა ადამს მისი
მსჯელობა და ხასიათი,
და გაგრძელდა საუბარი
სულ ამგვარი მაშინ მათი.

ბულ-გახსნილად ისაუბრეს,
ვით წესია მეგობრისა;
ზოგი ეს სთქვეს, ზოგი ის სთქვეს,
ამ მთისა და იმ ბარისა.

როცა გაყრა დააპირეს,
სიტყვა მისცეს ერთმანეთსა:
ვინც გასტეხდა მათში სიტყვას,
შესცოდებდა მალლა ღმერთსა.

უნდა ორნივე იმავე ალაგს,
სადაც შეხვდენ მტერსა ავად,
ჰოველ წლობით მოსულიყვნენ
ერთმანეთის სანახავად.

მაგრამ დასდევს ძმობილობაც.
ზეგარა და სამახური,
რომ მიუძღვნან ერთმანეთსა
მათგან მოკლულ მტრისა ყური.

და ყოველ წლივ ასრულებდენ
მეგობრები ამ პირობას,
ას-ასობით სძღენიდენ ყურებს,
იმტკიცებდენ მით გმირობას.

როცა მოკვდენ ეს გმირები,
ზეახარდათ მემკვიდრეებს...
უყურებდენ დიდ სკივრებსა
და ამბობდენ: „გაგვამდიდრებს!“

მაგრამ კლიტე რომ გატეხეს,
ზეაქნიეს სიმწრით თავი,
მქრო-ვერცხლის ნაცვლად ნახეს
საარაკო სანახავი:

დაშაშხულის ყურებითა
ზანდუკები სავსე დახვდათ!
და რომ გაჰყვეს ის საუნჯე,
თითო-თითო ყველას გახვდათ!..“

მ ც ნ ე ბ ა .

ახეთი შემოვიარე,
ალაზნის პირი სრულადა;
ხალხი მოყვრულად დამიხვდა
და მიწა-წყალი — მტრულადა.

საამო ედემ ქვეყანას
და მის ატეხილ ქალებსა,
სიამოვნებით ავსილი,
მიმოვავლებდი თვალებსა.

ვამბობდი: ჰა სად ყოფილა
სწორ-უპოვარი ქვეყანა!..
ბევრგან ვყოფილვარ, მაგრამ ჯერ
სხვა არ მინახავს მისთანა.

მს დაცემული ვაკე რამ,
რომ მიბჯენია მაღალ მთებს!..
ღლისით მზე, ღამით მთვარეც კი
ზედ თავმომწონედ დახარცბს!

ქვავილოვანი ტყე-ველი
ბალებით, ვენახებითა.
თვალი ვერ ძლება ყურებით
და ენა მათის ქებითა.

აღაზანი და იორი
მრთმანეთს შეთანხმებთან
დედის რძესავით მალამოდ
აიდევბს შეერგებთან.

აეთილად შეზავებულსა,
სულის ჩამდგმელსა ჰაერსა,
სად ნახავ, კახელების მეტს,
მინიჭებოდეს სხვა ერსა?

მაგრამ ამდენი სიკეთე,
ჩითაც ცხოვრება ტკბილია,
ველარ ახარებს დღეს ქახეთს
და რალაც მოწყენილია.

აღაზანს ვკითხე, მთის კრემლებს:
ხომ საქართველოს შვილი ხარ?
ბუღ: ჩათხრობილო დუდუნში,
რად მაგრე მოწყენილი ხარ?

შენასისხლხორცი ქახეთის,
რამ გაგიტეხა ეგ გული?
აკი თავს სდებდა ის შენთვის
და შენც იყავი ერთგული?

შტყუვრად შენაკავშირი
მრთად ჭირით და ღხინითა,

ხან თავს იბანდით სისხლითა,
ხან იღებავდით ინითა?...

და ორივე არად მიგაჩნდათ,
ამბობდით: წამავალია!..
გვირგვინი ეროვნობისა
ქეთილი მომავალია!!

სადღაა ახლა ეს თქვენი
გმირული აღთქმა და მცნება?
და ასე სათვალ და თვალოდ
რამ შეგიცვალათ გუნება?

მდინარეს, მთასა და ველსა,
ბატყვით მოწყენილობა!
და ნუ თუ არ გრძნობთ რომ ერის
ცუდია დაღრეჯილობა?

მდინარემ მითხრა ქვეთინით;
სხვისა ქირი ღობეს ჩხირი,
შენ რა იცი მომავალში
რა მოგველის გასაქირი?

შენ რომ გვხედავ აღტაცებით
და მოგწონვართ ერთად ყველა,
საპატრონოდ სულ სხვის ხელში
ბადავდივართ ნელა-ნელა.

ჩვენ პატრონად და მპყრობელად
ვეღარ ვხედავთ ქართველ კაცებს,
„ძე“ და „შვილი“ განახვევრა
ზჭჩებით „ოვებს“ და „იანცებს“.

რა გვექნება ჩვენ საერთო,
მათთან ლხინში ანუ კირში?
მრთმანეთისათვის უცხო,
ჩაფარდებით გასაჭირში!

მაგრამ უცხო რას დაეძებს
ან სიავეს ან სიკარგეს?!
ვაი იმათ ვინც ჩვენ მხოლოდ,
მოგვიძულეს და დაგვკარგეს!

უცხოელი კი, მის რჯულზე
მოსაპნულ თავს, სხვა მხრით გვიკრავს,
სისხლს გამოგვწოვს წვეთა-წვეთად,
რბილს გაგვაცლის, ძვალს გამოგვხრავს.

და მშვიდობით მიწა წყალო
მასთან ერთად ქართლის ერო.
ზუღ-უხვო და ენა ტკბილო
ჩვენო „მრავალ ჟამიერო“.

სულ უსისხლოდ მოვისპობით
აღარც კვლა და აღარც ჟღერა

საკლავ იარაღად მხოლოდ
ბამოდგება „მნოგი ლეტა!“

აი, თუ რამ დაგვადონა!
აგვირია გზა და კვალი
სასიკეთოს ქართველისთვის,
შერ ამზადებს მომავალი!

მს მითხრა და დაექანა
ცრემლით ზღვაში ჩასანთქმელად
და ოცნება მეც ნათელი
ბადამექნა უფსკრულ ბნელად!

როგორც დედა ვერ იმეტებს
სასიკვდილოდ ვერც ერთ შვილსა
და ოცნებას საიმედოს
მიეცემა, რაღაც ტკბილსა.

ისე მეცა, რომ ქართველი
ბადარჯულდეს, არა მჯერა!
სულ სხვა გვარად მეხატება
მომავალი ზედის წერა.

ბადამთიელს აქ რა უნდა?
რას მოიხმარს ჩვენს მიწა-წყალს?
წახდება და ჩვენც წაგვახდენს,
შეგვიფორხებს მით მომავალს.

მაგრამ მაინც საბოლოოდ
ის ჩვენსკენვე დაბრუნდება
წინააღმდეგ ბუნებისა,
არაფერი არ მოხდება!

ხეს ვერ დამყნი ისე ხეზე
თუ არ არის მისი გვარის
შეიძლება განა სადმე
ბასწორება „მთა და ბარის“?

არა! და შენც ალაზანო
ცრემლით ნუ რწყავ შენს ნაპირსა!
„ჭირსა შიგან გამაგრება
ასე უნდა, ვით ქვითკირსა“.

რაც რომ უნდა ჭირი ნახოს,
საქართველო არ გაქრება!
მოსული და მონაბერი
მას პატივად დაედება!

ბაეხარდა ალაზანსა,
სანუგეშოდ ჩემგან აქმული;
ზადიყარა სევდოს ქაფი
მოიბრუნა ისევ გული.

ჩვეულებრივ ამდერებდა
ჰახურ „მრავალ ჟამიერსა!“.
და მიმართა ისევ ჰახეთს,
მშვენიერმა მშვენიერსა!..

მინდა რამ ვსთქვა.

მინდა რამ ვსთქვა, მაგრამ რა ვსთქვა.
შსამართლოდ ალაგმულმა?
ჩემი გრძნობა უნდა უხმოდ
შიგ ჩაიკლას წყლულმა გულმა!

მე ამ ლაგამს წაეიძრობდი,
არ მაქვს უცხოვს მორიდება;
მაგრამ რა ვქნა, რომ ხელ-მარჯვედ
ჩემივე ძმა მეჭიდება!

იმის აზრი სულ სხვა არის
და სულ სხვას გრძნობს ჩემი გული;
მე სხვა რამე მენატრება,—
მაგას ჯილდო, ანუ ფული!

მჰ, რა მეთქმის? მიჩვენია
უხმოდ მოვკლა გრძნობა გულში

და არვის კი არ მიეყიღო
არც ჯილდოში და არც ფულში!..

ლ ა მ უ რ ა .

(ზღაპარი.)

რთმა უგნურმა თაგუნამ
იუკადრისა თაგვობა;
დასწყევლა თვისი გაჩენა...
ბუნების იწყო მან გმობა:

— „იმ უსამართლო ბუნებამ
თავვად რად გამაჩინაო?
მე სხვაგან ყოფნა მინდოდა,
მან ჭერ-ქვეშ მომცა ბინაო!

ვის ეკადრება თაგვებთან
კუდის ბზეკა და ლხენაო?
მე შემშვენოდა ჩიტობა,
რომ მეწყო აღმა ფრენაო.

რომ ვინმე ჩიტად მაქცევდეს,
ბამობამდეს ფრთებსაო,
ზაფხურინდებოდი, ერთს წამსა
ბადავივლიდი მთებსაო!..“

რომ დაასრულა ეს ნატვრა,
ნახა, რომ ფრთები ესხმება
და მეტის სიხარულითა
საბრალოს თავებზე ესხმება...

ზიზღით შეხედა თვის ტოლებს,
დაუყონებლივ ავარდა,
ჩიტებში გამოერია,
იმანაც გაინავარდა...

ჩიტებმა ახედ-დახედეს,
სთქვეს: -- „ვინ მოსულა ესაო?
რა სჯულის ცხოველი არის?
ჩვენთან ვინ გააწესაო?“

თვალ-ტანადობა თავეს უგავს
ფრთები ასხია ჩვენიო!
როგორღაც კეთილ სულს არ ჰგავს...
ჭირი არის და სენიო!

მგება მტრებმა მოგზავნეს,
შემოჩენილიც იყო სო!
პრიქა ფრთხილად იყავით,
პრავინ გაგვაბრძევოსო!..“

დაჰყდივლეს, ჩაუნისკარტეს,
ბაჰკრეს-გამოჰკრეს. ბრჰყალეები,

სისხლი ადინეს ღამურას,
ბამოუბნელეს თვალები!

ღალმა დაეშვა ღამურა,
მიმართა ისევ ძველ სადგურს...
მაგრამ იქ უფრო შავი ღლე
ღაუდგა მაშინ უბედურს:

თავგებმა აითვალწუნეს,
ალარ მიიღეს, რომ ნახეს,
მივარდნენ ერთად საკბენად,
— „ჰკა მაგასაო!“ — დასძახეს.

მაშინ კი მიხვდა ღამურა,
რომ ანგარიში წაუხდა
და მისი ნატვრა უგნური
საჭირ ბოროტოდ აუხდა!

ბვიანლა იყო! გაფრინდა
ბაკიციხულ, თავ-ლათ დასხმული,
მართ ძველ ნანგრევში შეფრინდა
და მოიბრუნა იქ გული.

მას შემდეგ ნანგრევში ბუდობს,
ღლე-ღლე ვერ ჩნდება სირცხვილით
და მუდამ ამას წრიპინობს
ქვენსით და გულის ტკივილით:

— „პრულ იყოს მისი სახელი,
ვინც მთა გასცვალოს ბარზედა!
თვის ტომის დამწუნებელსა
ჭირი მიუვა კარზედა!

ნურავინ ისხამს სხვის ქურქსა
და ნუ სცვლის თვისსა ენასა,
თორემ ბოლოს დროს მოიმკის
ჩემსავით ცრემლთა დენასა!

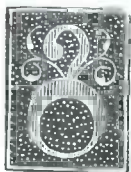
ბადაგვარების მოსურნე
ბუნებისაგან კრულია!
მისი პირადი ღირსება
შოველგან დაჩაგრულია!

ძველ ტომში გამოსხლეტილსა
არ მოუშლიან კბენასა
და ახალ ტომშიც გაჰკიცხვენ:
დაუწუნებენ ფრენასა!

პრულია მისი ხსენება,
ვინც დაჰგმობს დედა-ენასა,
თვის ტომს ჰღალატობს და მითი
თვით ჰფიქრობს მალლა ფრენასა!..“

დიდი ვინაი.

ზა მომეცი! ჩამოდექი!..
ხომ ხედავ, არ გეხუმრები?
ჩემს მშობლის მკვლელსა ვახლავარ
და იმას ვემსახურები!..

მე კი სრულად გამაკეთებს,
მრთულად რომ დამისახავს;
და საბრალო ჩვენი ერიც,
დიდკაცად რომ დამინახავს,

მუხლს მომიყრის, თაყვანსა მცემს,
დამათასებს ქვეყნის ცალად
და მომავალ თაობისთვის
გამომსახავს იდეალად!

მეც ის მინდა!.. მეც იქ შევალ,
სადაც ტკბილა, სადაც თბილა!
თორემ, თუ მე არ ვიქნები,
ქვა ქვაზედაც ნუ ყოფილა!

გზა მომეცი! ჩამოდექი!
გამოცქვიტე აწ ყურები!
ხომ შეიტყვეთ, ვის ვახლავარ
და ან ვის ვემსახურები!!

*
* *

ვალს მიხვევენ ენას მგლეჯენ,
და მაგდებენ საკირეში!
ურცხვად შეიდ-შეიდ. პარასკევსა
მითვლიან მე ერთ კვირეში.

--

მამა-პაპის სწორ გზაზედა
სიარულსაც კი მიშლიან,
მაგიერად მათ მრულ გზაზედა
წიანდაზებს ფეხთ მიშლიან!

--

ვერ დავაგდებ ძველსა გზასა,
ბინდა იყოს ეკლიანი.
შიცი, სხვებიც მომყვებიან
ჩემებრ შავ ბედ ეტლიანი!

--

და თუ ვინმემ გაღუხვია
და გადასდგა მრუდედ ფეხი,
გაუსქდეს მას დედამიწა
და დაეცეს თავზედ მენი!

ქართველი ქალი.

წუხარე და სევდიანი
სერზედ იდგა ერთი ქალი,
შერ მიხდილსა მღელვარებით
შორს ეჭირა გზისკენ თვალი.

მას უნდოდა, რომ შეეტყო
მისი ქვეყნის ბედის წერა;
შიკრიკს მოკრა შორით თვალი
და დაიწყო გულმა ძგერა.

მიაძახა ახლოს მოსულს:
— „ნუ დაჰფარავ ნურაფერსო,
თორემ ბოლოს გაზღვევინებ,
ბეფიცები ზეციერსო!“

წინ წამოდგა მონამ ბიჯი,
ტირილითა მოახსენა:
— „ვაი ჩემს თავს!.. სჯობს დამებას
ცოდვილი და მწარე ენა!“

მხედავ, შენზედ უჩხავლია
შავ ბედიტსა ყორანს შავსო!
რალა გითხრა მე საბრალომ
შენ, შვილების დამკარგავსო?“

ქალმა უთხრა:—სუ!.. არ გკითხავ!
ჯერ მითხარი შენ ესაო:
თათრებს დარჩა გამარჯვება,
თუ ჩვენს ძლიერს მეფესაო?“

— „მე რა ბრძანეთ?!.. ქართველ ჯარსა
ბანა სძლევდა თათარიო?
თვით არ მივა და, მოსულ მტერს
რომ დაუხვდეს, მზად არიო!“

ზარი დასცეს სერაქსირსა,
არ მოსულა ჯერაც გონსა!
ქართველები ღმერთს მადლობენ,
ადიდებენ სოლომონსა!“

ქართლის ქალი პირჯვარს იწერს:
— „მადლი ზენა ქართველებსო!
აბა ახლა მომიყევი,
რაც გადახდა ჩემს შვილებსო.“

— „შენი პირმშო აღარა გყავს:
ალექსანდრე მოგიკლესო;
შშკროსი ძმა მიეშველა,
იმასაც დღე უმოკლესო.“

თათრის ტყვიამ გაუხვრიტათ
მართავ გულის ფიცარიო;

მოკვდენ, მაგრამ სახელი კი
ნახეს დაუვიწყარიო!...“

ღედას ცრემლი უნებურად
წამწამებზედ შეუჩერდა;
ნაცრის ფერი გადაედვა,
ბული ხშირად აუძგერდა.

მაგრამ ეს სთქვა: — „გამიზრდია
ქართველ ქალსა ქართლის შვილი!
შს ნალველი დედისათვის
მწარე არის და თან ტკბილი!

მამულისთვის მიშობია,
მისი ქირის სანაცვლოთო;
ქართველ დედებს ვალად გვაძევს,
ამ ქირს უნდა გაუძლოთო.“

შსა სთქვა და ისევ ჰკითხა:
— „საშუალმა რაღა ქნაო?
ამოიგო ძმების სისხლი?
თათრის მძორის დასდგა ძნაო?“

— „ბრა, ჩემო ქალბატონო,
ვერ გავბედავ ტყუილსაო;
შგ სახელი არ უნახავს,
ქალაჩუნა თქვენს შვილსაო!

უფროსი და უმცროსი ძმა
მტრის რაზმში რომ გაჰკიოდა,
საშუალო ტყეში იწვა:
ბულ-მუცელი ასტკიოდა.“

ეს რომ ესმა, ქართლის ქალი
უცნაურად დაიღრიჯა,
ამოჰყარა ძუძუები,
მოთქმით თავი მოიგლიჯა:

— „ვაი ლეჩაქს შერცხვენილსა,
ვაჰ ძუძუებს გაკიცხულსო,
ვაი დედას, თითქმის პირ-შავს,
რა ზახვილი მეცა გულსო!“

არა ვსტირი იმ ორ შვილსა,
ოკმში მოკლულს გმირულადო,
ვიგლოვ ცოცხლად დარჩენილსა
უსახელოდ... ვირულადო!“

ახალი წელი.

ას უხაროდეს ახალი წელი,
შინც კი ცხოვრებით კმაყოფილია,
ვისიც წარსული არ იყო მწველი
და მომავალი ვისიც ტკბილია;

ვინც შარშან გულით ვარდი ატარა
და წელსაც ჰუიქრობს, მომკის იასა,
და თვისი გული მან მით აღარა
სამოჯანის კარსა შვევით ღიასა;

ვინც ტრფობის ტახტად შეიმკო გული
და ზედ ხელმწიფედ დასვა იმედი;
და ვისაც ეშხით, ვითა ბუღბული,
ბანუწყვეტილად უმღერდა ბედი!

მას უხაროდეს... თორემ ნაღველი
ვინც შესვა ჩემებრ ღ სცნომწარძალა,
მას რაღად უნდა ახალი წელი?
მისთვის ერთია „ღღესა“, თუ „ხვალა!“

სამივეც ერთად შეზავებული:
წარსული, აწმყო და მომავალი
ველარას არგებს! ბნელი უფსკრული
და საფლავია მისი წამალი!

მაშ ნუ მილოცავთ მე ახალსა წელს!
ჩემთვის ერთია — „ახალი“, „ძველი!“
თუ შარშან ვსვამდი მწარესა ნაღველს,
ამ სასმელს წელსაც ველი და ველი!

პოეტის გული.

ოეტის გული
აღელვებული

ზღვისა დარია:
ზვირთებს აგორებს,
სდგამს ტალღის გორებს,
თუ ავდარია!...

ღრიალ-გრიალით,
შცნაურ ძალით
ცას ემუქრება,
და მაშინ ნავი
მაზედ მბრუნავი
მისგან გაქრება!...

მაშ დღევისა დროს,
სჯობს, მოერიდოს,
ინაეთ-საყუდროს,
რომ გულის წყრომა
და ტკბილ დაცხრომა
მას დააცალოს;

და ისე მის გულს,
ტკბილ დამშვიდებულს,
შფსკრულს და ფართოს,

თამამად, ნაზად
და მოსაკაზმად
ეშხით მიმართოს;

—
და ხელი ახოს,
რა მშვიდად ნახოს,
ვით მშვიდი გვრიტი!...
ნახოს მის გულში,
დამშვილებულში,
მან მარგალიტი!...

გამოსალმება.

ავაგდე მხარე ფარისეველების,
ის მზაკვარების უნივერსიტეტი,

.....
.....

—
მხარე შემკული ბუნებისაგან;
ხალხი ავსილი ნიჭიერებით;
იქ, სადაც ერთი უბედურია
მხოლოდ მეორის ბედნიერებით.

—
იქ ყველა შრომობს მოუსვენარად!
ბანა მიტომ, რომ თვით შეიძინოს?

894.63

№ 395

— 256 —

არა! მისთვის, რომ სხვას რამ დააკლოს,
ის აატიროს და თვით იცინოს!

იქ სისხლ-ხორცობა, ძმობა, მოყვრობა,
სიყვარული და ამხანაგობა
იციან მარტო სხვის საჩვენებლად, —
ნამდვილ კი მხოლოდ არს ვერაგობა!

შინც იმ ცუდებში უფრო ცუდია,
ის არის უფრო ძლიერ-ხმიანი
და ხუთს ვერ ნახავ ასს კაცში, რომ სთქვა:
„აქაც ყოფილა ადამიანი?“

ღვაგდე, ღაგგე მისი მყობადი,
მაგრამ ცრემლით კი ამევსო თვალი,
რადგანც მე იმ დროს მაგონდებოდა
მისი წარსული და მომავალი!

894.63

6 395